

HOLMEN

Årsredovisning

Skog
Kartong
Papper
Trävaror
Energi

2018

Året i korthet	3
VD-ord	4
Strategi och mål	6
Skog	10
Kartong	12
Papper	14
Trävaror	16
Energi	18
En hållbar affär	20
Miljö	22
Medarbetare	24
FN:s globala mål	26
Bolagsstyrningsrapport	28
Riskhantering	32
Aktien och ägarna	36
Finansiella rapporter	38
Noter	44
Förslag till vinstdisposition	66
Revisionsberättelse	67
Granskning av hållbarhetsredovisning	69
Styrelse	70
Koncernledning	72
Nyckeltal	73
Ekonomisk tioårsöversikt	74
Femårsöversikt hållbarhet	76
Definitioner, ordlista och referenser	78
Kalender	79

Styrelsen och verkställande direktören i Holmen Aktiebolag (publ), organisationsnummer 556001-3301, avger härmed årsredovisning för verksamhetsåret 2018 för moderbolaget och koncernen vilken består av förvaltningsberättelsen (sidorna 2-3, 8-9, 23-24, 28-37, 66, 70-71) och de finansiella rapporterna jämte noter och kommentarer (sidorna 38-65). Den lagstadgade hållbarhetsrapporten enligt ÅRL ingår i årsredovisningen (sidorna 8-9, 23-24, 30, 31, 33). Koncernens resultat- och balansräkning jämte moderbolagets resultat- och balansräkning fastställs på årsstämman.

Utgångspunkten för lämnad hållbarhetsinformation är de hållbarhetsfrågor som identifierats som väsentliga mot bakgrund av den väsentlighetsanalys som gjorts under året. Hållbarhetsarbetet redovisas i enlighet med Global Reporting Initiatives riktlinjer GRI på nivå Core. Hållbarhetsredovisningen utgörs av sidorna 8-9, 20-27, 30, 31, 33, 76-77 och omfattar även GRI-indexet på holmen.com. Informationen är externt granskad av en tredje part, se separat bestyrkanderapport på holmen.com.

Holmen i korthet

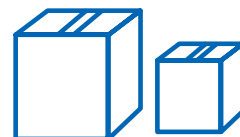
Skog

På drygt en miljon hektar egen produktiv skogsmark bedrivs ett aktivt och hållbart skogsbruk. Den årliga skörden uppgår till 3 miljoner kubikmeter.

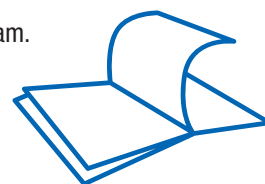
Kartong

Kartong inom premiumsegmentet för konsumentförpackningar. Produktionen vid ett svenskt och ett engelskt bruk uppgår till 0,5 miljoner ton per år.

Papper

Papper för magasin, böcker och reklam. Produktionen vid två svenska bruk uppgår till 1 miljon ton per år.

Trävaror

Trävaror för snickeri- och byggindustri. Den årliga produktionen vid tre sågverk uppgår till knappt 1 miljon kubikmeter. Biprodukterna tas tillvara vid koncernens kartong- och pappersbruk.

Energi

Den förnybara energiproduktionen från vatten- och vindkraft uppgår ett normalår till drygt 1 TWh.

Ett starkt resultat

Rörelseresultatet exklusive jämförelsestörande poster ökade med 310 Mkr till 2 476 Mkr till följd av högre resultat från skog och trävaror. Avkastningen på sysselsatt kapital steg till 10 procent. Den finansiella ställningen stärktes ytterligare samtidigt som skogsinnehavet kompletterats genom förvärv.

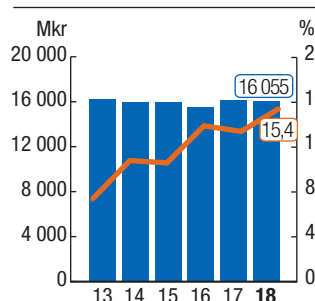
Efterfrågan på råvaran från skogen var hög under 2018 och priserna ökade successivt. Trots besvärligt vinterväder och bränder under sommaren steg resultatet från skogen med drygt 100 Mkr. Intjäningen från vattenkraft ökade med nästan 50 Mkr tack vare stigande elpriser och att fastighetsskatten successivt sänkts. Efterfrågan på kartong har utvecklats väl under året men resultatet minskade med 75 Mkr då ny kapacitet på marknaden har ökat konkurrensen vilket gjort det svårt att föra vidare stigande råvarukostnader till kunderna. Marknadsläget för papper var bra med stigande priser men ökande råvarukostnader begränsade resultatuppgången till 40 Mkr. Trävarumarknaden var stark och priserna steg betydligt vilket ökade resultatet från trävaror med drygt 160 Mkr.

Utsikter. Konkurrensen om ved är stor och priserna för i synnerhet importerad ved är höga. Holmen etablerar nya logistiklösningar för att öka försörjningen av ved från egen skog. Efterfrågan på kartong är bra men konkurrensen har ökat. Holmen avser utveckla positionen inom premiumsegmentet samtidigt som produktionen successivt ska höjas genom riktade investeringar för att eliminera flaskhalsar. Inom papper är marknadsbalansen bra men efterfrågan minskar strukturellt. Holmens målsättning är att ta marknadsandelar genom att erbjuda kostnadseffektiva alternativ till etablerade produkter för böcker, magasin och reklam. Efterfrågan på trävaror har utvecklats starkt under ett par år men marknadsläget försvagades mot slutet av 2018 med prisnedgångar på vissa marknader som följd. Holmens ambition är att utveckla trävaruaffären utifrån en stark kostnadsposition och med god kontroll på råvaran, bland annat genom pågående investering i ökad produktion vid Bravikens sågverk. Nivåerna i Holmens vattenmagasin var något lägre än normalt vid utgången av 2018 vilket kommer begränsa produktionen under de första månaderna 2019.

Nyckeltal	2018	2017
Nettoomsättning, Mkr	16 055	16 133
Rörelseresultat, Mkr	2 382	2 166
Rörelseresultat exkl. jämförelsestörande poster, Mkr	2 476	2 166
Årets resultat, Mkr	2 268	1 668
Resultat per aktie, efter utspädning, kr**	13,5	9,9
Utdelning per aktie, kr**	6,75*	6,5
Avkastning på sysselsatt kapital, %	9,7	8,7
Kassaflöde före investeringar, Mkr	2 286	2 509
Kassaflöde från investeringar, Mkr***	1 005	644
Nettoskuld, Mkr	2 807	2 936
Skuldsättningsgrad, ggr	0,12	0,13
Medelantal årsanställda	2 955	2 984

* Styrelsens förslag **2017 års siffror har justerats med anledning av aktiesplit (2:1) 2018
*** Netto efter avyttringar och före förändring i långfristiga finansiella fordringar.

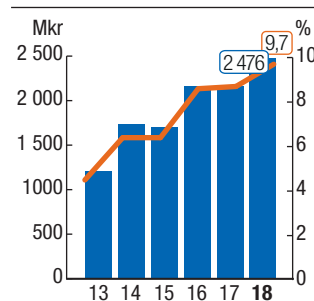
Nettoomsättning och rörelsemarginal

Nettoomsättning
Rörelsemarginal*

* Exkl. jämförelsestörande poster

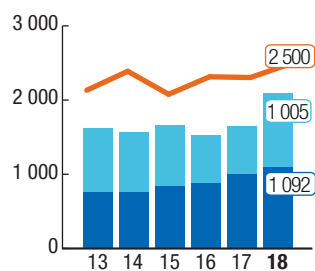
Rörelseresultat och avkastning

Rörelseresultat*
Avkastning på sysselsatt kapital*

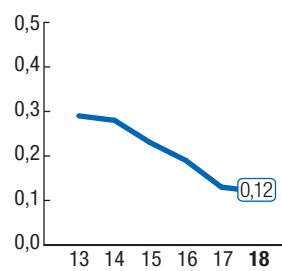
* Exkl. jämförelsestörande poster

Kassaflöde, Mkr

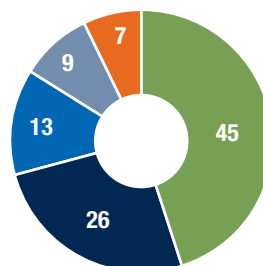

Investeringar
Utdelning
Kassaflöde före investeringar och rörelsekapitalförändring

Skuldsättningsgrad, ggr

Rörelseresultat*
Affärsområde, %

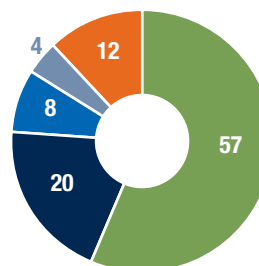

Totalt: 2 476

Skog	1 185 Mkr
Kartong	689 Mkr
Papper	329 Mkr
Trävaror	246 Mkr
Energi	181 Mkr

* Exkl. jämförelsestörande poster och koncerngemensamt

Sysselsatt kapital*
Affärsområde, %

Totalt: 26 261

Skog	14 830 Mkr
Kartong	5 316 Mkr
Papper	2 072 Mkr
Trävaror	927 Mkr
Energi	3 052 Mkr

* Exkl. koncerngemensamt

Bäste aktieägare

2018 var ett gynnsamt år för oss som skogsägare. Efterfrågan på råvara från skogen har successivt ökat drivet av stora utbyggnader inom massa- och förpackningsindustrin i Norden. Konkurrensen på vedmarknaden skärptes påtagligt under året med betydande prishöjningar som följd, vilket också höjt kostnadsnivån i vår industri. Tack vare prishöjningar på våra slutprodukter har vi ändå lyckats förbättra koncernens resultat med 310 Mkr och ökat avkastningen på sysselsatt kapital till 10 procent.

Kunder och slutkonsumenter efterfrågar i allt större utsträckning hållbara produkter och produktionsmetoder. Och vi har en genuint hållbar verksamhet.

Styrkan med egen skogsmark

Vädet under 2018 var utmanande för det svenska skogsbruket. Inledningen av året var kall och blöt med mycket snö, vilket försvårade skörden och bidrog till virkesbristen i landet. Sedan följde en historiskt varm och torr sommar med omfattande bränder. Även Holmen drabbades, men tack vare snabba och kraftfulla insatser begränsades skadorna och bränderna kommer inte nämnvärt påverka vår framtida skörd. Skogen tål mycket. Den tål att brukas och bör brukas. Inte minst för klimatets skull.

Vi strävar kontinuerligt efter att utveckla vårt skogsinnehav. Ett bra exempel är avyttringen av en avlägsen skogsfastighet nära den norska gränsen som följdes av förvärvet av Långvind, en fastighet belägen tre mil söder om Holmens sågverk och kartongbruk i Iggesund. Förvärvet stärker vår kontroll över råvaran och leder till minskade transporter. Vår ambition är att öka skogsinnehavet i närheten av vår industri när möjlighet för god affär finns, men det är en process som får ta tid då möjligheterna att förvärva bra fastigheter är begränsade.

De stora investeringar som gjorts i massa- och förpackningskapacitet i Norden har ändrat balansen på virkesmarknaden. Konkurrensen om den lokala råvaran i Sverige har ökat samtidigt som importen av ved blivit en allt viktigare del av råvaruförsörjningen. I Holmen etablerar vi nu logistiklösningar med tåg för att i större utsträckning försörja vår industri med råvara från våra egna skogar i norra Sverige. Det är inte bara ett sätt att minska beroendet av dyr importerad ved, ett eget tågset är även nyckeln till att kunna utveckla vår industri med bibehållen kontroll över råvarukostnaden. I den pågående expansionen av Bravikens sågverk kan vi till exempel öka produktionen med 30 procent utan att påverka den lokala råvarumarknaden.

Vårt stora markinnehav är en värdefull tillgång, inte bara på grund av träden på den produktiva skogsmarken, utan även för de andra möjligheter som våra innehav ger. Vår vattenkraft ger fossilfri energi som kan styras mot tidpunkter då den bäst behövs. Det är en bra tillgång som vi byggt upp över lång tid utifrån vårt markinnehav. Utbyggnaden av vindkraft är en annan möjlighet som nu tar fart i Sverige. Vi ska aktivt arbeta för att få vindkraft byggd på vår mark, en möjlighet som kan ge bra avkastning och som bidrar till samhällets omställning till ett förnybart energisystem.

Ökande efterfrågan på hållbara produkter

Insikten att plast i våra hav är ett stort problem har snabbt vuxit sig stark bland allmänhet och frågan har även hamnat högt upp på politikernas agenda. Även intresset för att reducera plastinnehållet i förpackningar för konsumentvaror har ökat dramatiskt, något vi känt

av i dialogen med våra kunder. Efterfrågan på kartong utvecklas väl men ny kapacitet på marknaden ökar konkurrensen vilket gör det svårt att föra vidare stigande råvarukostnader till våra kunder. Vi arbetar strukturerat för att sänka kostnadsnivån samtidigt som ambitionen är att gradvis kunna höja produktionen i takt med att vi kan växa med kunder inom premiumsegmentet.

I Holmen har vi framgångsrikt lyckats ställa om från tidningspapper till bok- och magasinpapper. Även om efterfrågan på tryckpapper generellt sjunker är de segment vi riktat in oss mot jämförelsevis stabila. Under året har vi kunnat genomföra betydande prishöjningar som mer än väl kompenserat för stigande råvarukostnader. Fokus ligger nu på att säkerställa långsiktigt god lönsamhet genom att förflytta positionen inom bok- och magasinpapper mot produkter där den färska fibern bäst kommer till sin rätt.

Träbyggandet har haft en bra utveckling under flera år och vi ser ett ökat intresse för att bygga i trä. Jag ser positivt på den framtida utvecklingen – fördelarna med att bygga i trä är många och miljö- och klimatvinsterna tydliga. Prisutvecklingen har varit stark och årets resultat från trävaror är historiskt högt. Mot årets slut noterar vi dock tecken på avmattning. Med en stark kostnadsposition och god tillgång till råvara är vi komfortabla med att kunna fortsätta utveckla trävaruverksamheten, även i en svagare marknad.

Framtiden växer i skogen

Klimatfrågan är mer aktuell än någonsin tidigare och kräver en omfattande omställning. Fler och fler får upp ögonen för att brukade skogar och de förnybara och fossilfria produkter som skogen ger är en viktig del av lösningen. Kunder och slutkonsumenter efterfrågar i allt större utsträckning hållbara produkter och produktionsmetoder. Och vi har en genuint hållbar verksamhet. Med egen produktion av förnybar energi, resurseffektiva bruk och klimatsmarta produkter skulle jag säga att Holmen har goda möjligheter att möta framtidens behov.

Slutligen vill jag passa på att tacka alla medarbetare för allt gott arbete under året. Jag vill särskilt tacka de som bidrog med värdefulla insatser vid sommarens svåra bränder. Tillsammans bidrar vi till en hållbar framtid.

Stockholm 12 februari 2019

Henrik Sjölund
VD och koncernchef

**Vi skapar en
hållbar framtid**

Vår affärsidé är att äga och förädla skog.

Holmens skogsinnehav utgör basen för vår verksamhet; ett kretslopp där råvaran växer och förädlas till allt från trä för klimatsmart byggande till förnybara förpackningar, magasin och böcker.

Skog

Aktivt skogsbruk

Skogens intjäning och värde ska ökas genom ett aktivt och hållbart skogsbruk där skörden tas om hand och förädlas till klimatsmarta produkter. En stark position på virkesmarknaden ska bidra till konkurrenskraften för Holmens industrier.

Kartong

Högpresterande premiumkartong

Kartongaffären ska växa utifrån positionen som marknadsledare inom premiumsegmentet för konsumentförpackningar. Hög kvalitet och kundanpassade produkter kombineras med storskalig produktion och bra service.

Trävaror

Effektivt råvaruutnyttjande

Försäljningen av trävaror till snickeri- och byggindustrin ska ökas genom ökad förädling och bättre utnyttjande av råvaran.

Papper

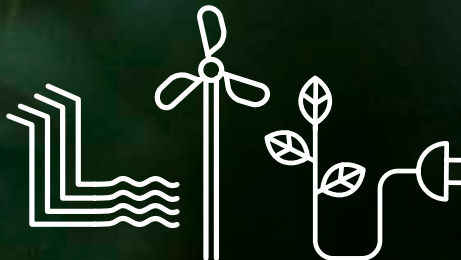
Kostnadseffektiva alternativ

Pappersaffären ska utvecklas genom att utnyttja den färska fiberns egenskaper och erbjuda kostnads- och resurseffektiva alternativ till traditionella produkter för böcker, magasin och reklam.

Energi

Förnybar produktion

Vatten- och vindkraften ska bidra till en hållbar energiproduktion och förvaltas med fokus på långsiktig lönsamhet.

Skogens och industrins värde ska öka.

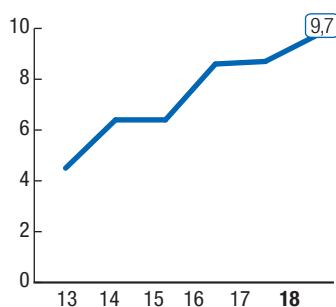
Skogen brukas för att ge god årlig avkastning och stabil värdetillväxt. Industrin drivs med fokus på lönsamhet och ökad förädling.

Lönsamhet

Målsättningen är att skog och kraft, som utgör två tredjedelar av koncernens tillgångar, ska ge en stabil avkastning på sysselsatt kapital om minst 5 procent samtidigt som industriverksamheten uthålligt ska avkasta mer än 10 procent. Sammanvägt innebär det att koncernens avkastning ska överstiga 7 procent.

Avkastningen 2018 var 9,7 procent och översteg precis som 2017 målsatt nivå.

Avkastning på sysselsatt kapital, %

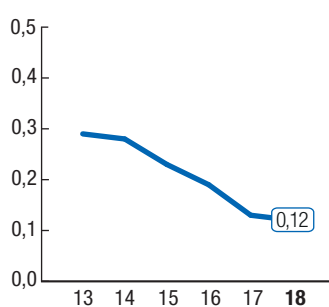
Exkl. jämförelsestörande poster

Kapitalstruktur

Den finansiella ställningen ska vara stark för att ha handlingsfrihet att fatta långsiktiga affärsmässiga beslut. Målet är att skuldsättningsgraden inte ska överstiga 0,5.

2018 uppgick skuldsättningsgraden till 0,12. Bra kassaflöde under senare år har möjliggjort ökad utdelning samtidigt som den finansiella ställningen stärkts.

Skuldsättningsgrad, ggr

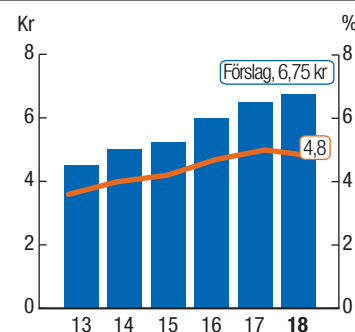

Aktieutdelning

Beslut om aktieutdelning ska grundas på en sammanvägning av koncernens lönsamhetssituation, investeringsplaner och finansiella ställning.

Styrelsens förslag till årsstämman 2019 är 6,75 kronor per aktie. Den föreslagna utdelningen motsvarar 4,8 procent av eget kapital. Under de senaste fem åren har utdelningen höjts med i snitt 6 procent per år.

Utdelning per aktie

● Utdelning
● Utdelning i procent av eget kapital

De historiska utdelningarna har justerats med anledning av aktiesplit (2:1) 2018.

Vi ska bidra till ett bättre klimat.

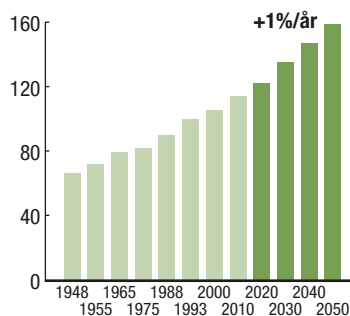
De växande skogarna binder koldioxid och förser industrin med förnybar råvara. Klimatpåverkan från vår produktion ska minskas genom utfasning av fossila bränslen och ökad produktion av förnybar el.

Skogstillväxt

Tillväxten i Holmens skogar ska öka, vilket ska ge högre framtida skörd samtidigt som mer koldioxid binds. Virkesförråd och skörd ska år 2050 vara 50 procent högre än basåret 2000.

Virkesförrådet har hittills ökat med 16 procent samtidigt som skörden ökat 23 procent.

Virkesförråd, m³sk per hektar produktiv skogsmark

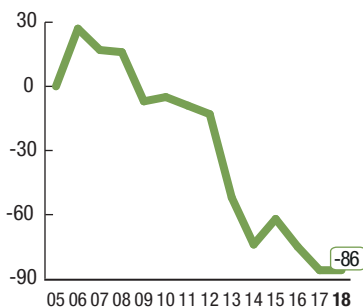
● Taxering ● Prognos

Koldioxidutsläpp

Användningen av fossila bränslen vid koncernens bruk ska år 2020 ha minskat med 90 procent jämfört med basåret 2005.

Användningen av fossila bränslen vid bruken har minskat med 86 procent sedan 2005.

Användning av fossila bränslen (basår 2005), %

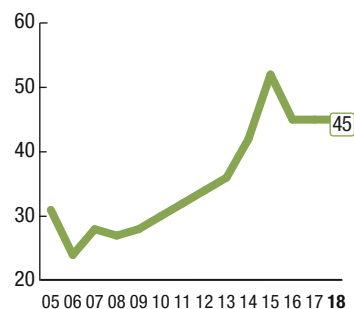

Förnybar elproduktion

Andelen egenproducerad förnybar el ska i förhållande till Holmens totala elanvändning ha nått 50 procent år 2020 jämfört med 31 procent basåret 2005.

Andelen egenproducerad förnybar el uppgick 2018 till 45 procent.

Förnybar elproduktion relativt elanvändning, (basår 2005), %

Aktivt och hållbart skogsbruk

Holmens skogsinnehav utgör basen för vår verksamhet. Genom ett aktivt och hållbart brukande av skogen ökar tillväxten och möjligheterna till skörd. Skogen är en stabil intäktskälla och bidrar med stor klimatnytta genom att binda koldioxid och förse industrin med förnybar och fossilfri råvara.

Styrka i egen skog

Holmens skogar omfattar 1,3 miljoner hektar, varav drygt en miljon är produktiv skogsmark. Strategin är att öka intjänningen och det framtida värdet på skogsinnehavet genom ett aktivt och hållbart skogsbruk med tydligt kostnadsfokus. Som en av landets största skogsägare kan vi i hög grad försörja Holmens svenska produktionsenheter med egen förnybar råvara. Stordriftfördelar och effektiv logistik ger oss en stark position på virkesmarknaden som bidrar till koncernens konkurrenskraft.

Växande skogar skapar värde

Skogens tillväxt och värde beror huvudsakligen på hur den sköts och hur mycket som skördas. Holmens årliga skörd baseras på en långsiktig plan med utgångspunkt i de skogsinventeringar som genomförs vart tionde år.

I den senaste planen från 2011 beräknas den årliga skörden öka från dagens 3,0 miljoner m³fub till 3,5 miljoner m³fub år 2050, samtidigt som virkesförrådet om 122 miljoner m³sk beräknas växa till 160 miljoner m³sk. Det innebär att virkesförrådet ökar med 1 procent per år.

Samhällsnytta. Skogsbruket har stor regional betydelse. Det skapar sysselsättning i gleset befolkade områden och är för många grunden för att kunna bo och verka utanför storstadsregioner. Byggandet och underhållet av skogsbilvägar för skogsskötsel och skörd förenklar också möjligheten att ta sig ut i naturen och mellan olika platser.

Klimatnytta. Genom ett aktivt skogsbruk kan vi skapa klimatnytta i flera led. En brukad skog motverkar växthuseffekten då yngre träd fångar upp betydligt mer koldioxid än en äldre skog där tillväxten avtagit. Ju större areal som brukas, desto mer koldioxid fångas också upp. Klimatnyttan blir dessutom många gånger större när skogens förnybara produkter ersätter fossila material. Skog som inte brukas ger inte alls samma långsiktiga klimatvinster, inte minst då ersättningen av klimatskadliga produkter helt uteblir.

Skogen berör. Skogsbrukets betydelse för såväl klimat som svensk samhällsekonomi gör att det är en fråga som berör många. Holmen och övriga branschaktörer samverkar för att ge politiker, myndigheter och allmänhet kunskap om skogens stora betydelse för klimatet och om att ett aktivt skogsbruk är grunden för en växande bioekonomi.

Skogsbruk i ständig utveckling

Holmen bedriver ett aktivt skogsbruk som innebär att virkesförrådet byggs upp under 70–90 år. Efter skörd påbörjas en ny tillväxtcykel. De viktigaste skogsvårdsåtgärderna utförs åren närmast efter skörd, då marken bereds och återbesogas genom plantering eller sådd med förädlad material. Rójning och gallring görs för att välja ut träd med bäst förutsättningar att växa vidare. Ungefär 10–30 år innan skogen skördas kan den gödslas för att ytterligare öka tillväxten. Holmens skogsbruk är certifierat enligt PEFCTM och FSC[®] och allt virke är spårbart.

I Holmens naturvårdsstrategi beskrivs hur vi arbetar för att kombinera hög tillväxt med bevarande av biologisk mångfald. Genom samarbete med forskningsorganisationer och andra aktörer i branschen förbättrar vi våra metoder och kunskaper kontinuerligt. Målet är att alla naturligt förekommande arter ska kunna fortleva i det svenska skogslandskapet.

Investeringar för framtiden. Holmen investerar cirka 150 Mkr årligen i framtida tillväxt genom skogsvård och gödsling. Till sammans producerar våra två plantskolor 35 miljoner plantor årligen, varav merparten planteras på koncernens mark. För varje träd som skördas planteras minst två nya. Genom aktiv förädling växer de nya träden också snabbare än de gamla.

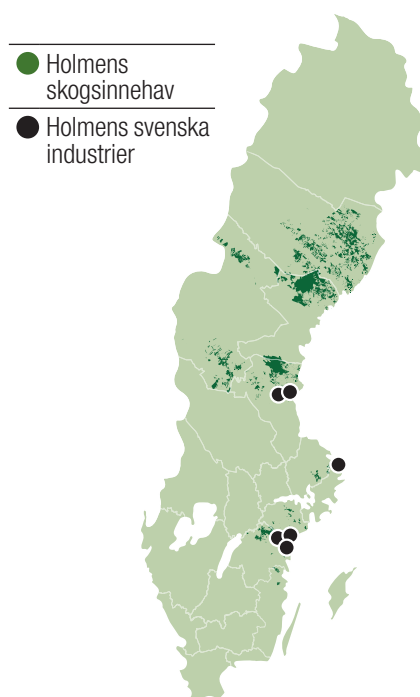
I våra plantskolor används organiskt arginin istället för traditionella nitrathaltiga gödningsmedel. Med arginin kommer kvävet plantan tillgodo på ett bättre sätt än med andra gödningsmedel där kvävet urlakas i större utsträckning vilket påverkar omgivande vattendrag.

2018 fick Holmen pengar från Naturvårdsverkets initiativ Klimatklivet för att byta ut oljepannorna till fjärrvärme för uppvärmning av växthusen vid plantskolan i Friggesund. Bytet som planeras att genomföras under 2019 gör att uppvärmningen blir helt fossilfri.

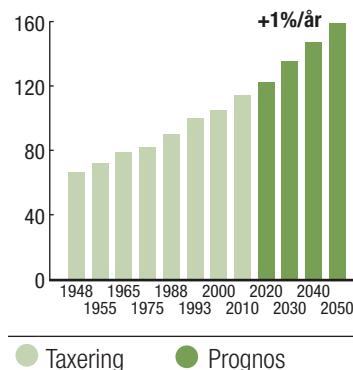
Robust mot klimatförändringar. Barrträden har funnits på jorden i miljontals år och har stor anpassningsförmåga. Från till Holmens plantodling är också utvalda för att växa och trivas i ett föränderligt klimat. Ett varmare klimat kan dock komma att påverka skogen på olika sätt; tillväxten kan öka i vissa områden samtidigt som perioderna med tjälad mark kan bli kortare, vilket försvårar skörd.

Stor efterfrågan på skogsråvara

En stark byggkonjunktur och ett växande intresse för att bygga i trä har lett till ökad efterfrågan på timmer under senare år. Till följd av en stark utveckling för olika typer av förpackningsmaterial och de senaste årens stora investeringar i massabruk har även konkurrensen om massaved hårdnat med stigande priser som följd.

Virkesförråd, m³sk per hektar produktiv skogsmark

Holmens skogar 2018

Total landareal	1 301 000 ha
Total skogsmarksareal*	1 153 000 ha
- varav naturvårdsareal	192 000 ha
Produktiv skogsmark**	1 042 000 ha

Totalt virkesförråd på produktiv skogsmark **122 miljoner m³sk**

* Analys utförd av Riksskogstaxeringen enligt internationella definitionen av skogsmark: Landareal >0,5 hektar med träd där kronäckningen är större än 10 procent för skog som är minst 5 meter hög vid mogen ålder.

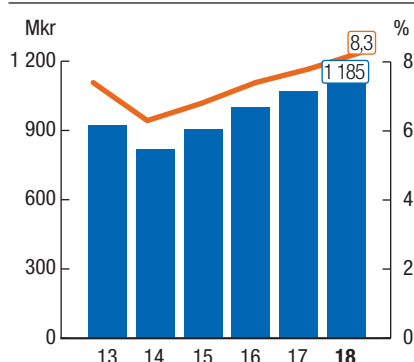
** Skogsmark som kan producera minst 1 m³sk per hektar och år (i genomsnitt under beståndets växttid).

Kontroll över råvaran

Förvärvet av skogsfastigheten Långvind hösten 2018 var ett naturligt steg i Holmens strategi att öka skogsinnehavet i anslutning till vår industri. Långvind är en större sammanhängande fastighet om 5 700 hektar produktiv skogsmark belägen tre mil söder om Holmens sågverk och kartongbruk i Iggesund. Närheten till vår egen industri gör fastigheten till ett bra komplement till Holmens innehav i regionen.

Under 2018 togs också beslut om att etablera en klimatsmart och kostnadseffektiv transportlösning med tåg för att frakta virke från det egna skogsinnehavet i norra Sverige till vår industriverksamhet i syd. Med kontroll över råvaran blir styrkan i att vara ett skogsägande industriföretag allt tydligare.

Rörelseresultat och avkastning

● Rörelseresultat
● Avkastning på sysselsatt kapital

Nyckeltal

	2018	2017
Extern nettoomsättning, Mkr	2 633	2 571
Resultat före värdeförändring, Mkr	760	654
Rörelseresultat inkl. värdeförändring skog, Mkr	1 185	1 069
Investeringar, Mkr*	357	49
Sysselsatt kapital, Mkr	14 830	13 824
Medelantal årsanställda	365	363
Skörd egen skog, 1 000 m³fub	2 831	2 904

* Varav förvärv av skogsfastigheter 317 Mkr.

57%

av koncernens sysselsatta kapital finns i affärsområde Skog

Stigande priser

Efterfrågan på råvaran från skogen var hög under 2018 och priserna ökade successivt. Trots besvärligt vinterväder och bränder under sommaren steg resultatet från skogen med drygt 100 Mkr till 1 185 Mkr. Resultatet utgör nästan hälften av koncernens intjäning samtidigt som den egna skogen är basen för vedanskaffning till vår industri, något som visat sig allt viktigare det gångna året när konkurrensen om råvaran ökat.

Ledande position inom premium-segmentet

Holmen är en marknadsledande producent av kartong till premium-segmentet för konsumentförpackningar. Strategin är att växa globalt genom två av marknadens starkaste produktvarumärken, hög kvalitet och kundanpassade produkter.

Kundnära produktutveckling skapar starka varumärken

Holmen marknadsför kartong under två varumärken; Invercote och Incada, som tillverkas vid våra kartongbruk i Iggesund respektive Workington i England. Kartongen har en hög och jämn kvalitet som säkerställer stabila resultat i kundens produktionsprocess. Invercote och Incada blev under 2018 utsedda till Europas två mest värdefulla kartongvarumärken när analysföretaget Opticom genomförde sin återkommande undersökning bland konverterare.

Anpassade efter behov. Produkterna utvecklas kontinuerligt och i nära samarbete med våra kunder för att möta de ständigt växande behoven av anpassade förpackningslösningar. Det mångåriga samarbetet med Apple är ett sådant exempel. Samarbetet startade 2005 och har sedan dess utvecklats till ett partnerskap inom innovation och hållbara förpackningar.

Kundernas behov av support och snabba leveranser är ett prioriterat område som innefattar allt från rådgivning och produktprover till servicecenter med lokala lager och arkningsanläggningar. Våra supportteam arbetar nära marknaden och har djup kunskap om kundernas behov och önskemål. På så sätt erbjuds kvalificerad rådgivning före, under och efter kundens produktionsprocess.

Som en del i serviceerbjudandet erbjuds miljödokumentation samt tillgång till analysmöjligheter vid det egna ackrediterade laboratoriet för sensorisk och kemisk analys, det så kallade lukt- och smaklaborato-

riet vid Iggesunds bruk. Tillsammans med vidareförädlingsmöjligheterna vid lamineringsanläggningen i Strömsbruk gör det att Holmen kan erbjuda kundanpassade produkter som uppfyller de allra högsta kraven.

Klimatsmarta produkter med unika egenskaper

Gemensamt för Invercote och Incada är att de tillverkas av färska fibrer, vilket ger flera produktfördelar. Högre styrka, bättre ljushet och neutral doft- och smakpåverkan i kontakt med livsmedel är exempel på egenskaper som innebär tydliga mervärden i slutprodukten.

Tillskottet av färska fibrer är också nödvändigt för att hålla igång returfiberkretsloppet, då träfibern endast kan återanvändas ett begränsat antal gånger innan den är förbrukad och går vidare till slutanvändning som biobränsle. Tack vare fiberns egenskaper är det möjligt att tillverka attraktiva och funktionella förpackningslösningar som med fördel kan ersätta miljöskadliga förpackningar baserade på fossila råvaror.

Hållbar produktion. Holmens båda kartongbruk fick högsta betyg i hållbarhet i en utvärdering som analysföretaget EcoVadis genomförde 2018. Det gör att de båda kartongbruken tillhör den bästa procenten av alla företag som EcoVadis har bedömt. Båda bruken är spårbarhetscertifierade och vedråvaran kommer uteslutande från hållbart brukade skogar. Anläggningarna är till stor del självförsörjande på förnybar värmeenergi.

Iggesunds bruk bildar ett kombinat med Iggesunds sågverk, vilket innebär att alla delar av trädet tas om hand direkt på plats. Flis från sågverket används som råvara i kartongproduktionen medan bark och sågspån blir biobränsle som omvandlas till energi och fjärrvärme. Cirkeln sluts när överskottsvärmen från bruket tas till vara vid torkningsprocesserna i sågverket.

Förpackningsmarknaden växer globalt

Efterfrågan på förpackningar ökar i takt med en växande befolkning, urbanisering samt en allt större medelklass med fler singelhushåll. Två starka trender på förpackningsmarknaden är strävnan att minska klimatpåverkan och att undvika förpackningar av plast som kan bidra till nedsmutsningen av haven. Detta driver på utfasningen av fossila förpackningsmaterial, till exempel olika typer av plast.

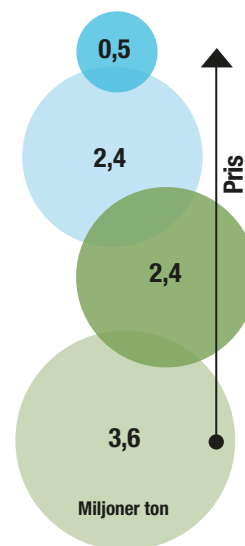
Efterfrågan inom olika produktsegment varierar mellan olika marknader, men överlag ökar efterfrågan på förnybara förpackningsmaterial. Undantaget är tobaksprodukter som minskar på flera marknader. Förpackningar för livsmedel ökar mest i Asien, Mellanöstern och Afrika, medan efterfrågan på läkemedelsförpackningar stiger på samtliga marknader. Förpackningar för kosmetik ökar särskilt mycket på marknader med en växande medelklass och ökad levnadsstandard, till exempel Asien, Östeuropa samt Syd- och Centralamerika.

Europa. Vi förstärker kundbearbetningen och satsningarna på nischade segment samt arbetar proaktivt för att fortsätta växa långsiktigt tillsammans med våra kunder.

Asien. Efterfrågan på statusvaror ökar, med framväxande lokala varumärken där Holmens högkvalitativa kartong passar väl. Närvaron på den asiatiska marknaden har ökat under senare år och servicen stärkts, bland annat genom ett servicecenter med lager och arkning i Taiwan.

Nordamerika. Holmen växer inom premiumsegmentet med större närvaro och ökad servicenivå. Tack vare lagerhållning och arkning på tre strategiska platser erbjuds lokal distribution och korta leveranstider från kust till kust.

Europeiska kartongmarknaden 2018

Iggesunds bruk

Produkter: Flerskiktskartong gjord av blekt kemisk massa (SBB).

Varumärke: Invercote.

Råvara: Barr- och lövmassaved.

Workingtons bruk

Produkter: Flerskiktskartong, ytskikt av kemisk massa, kärna av mekanisk massa (FBB).

Varumärke: Incada.

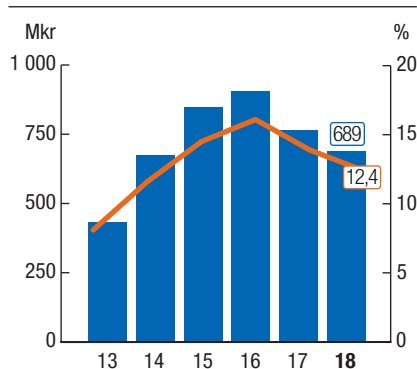
Råvara: Granmassaved och inköpt sulfatmassa.

Kartongprodukter ersätter plast

Att ersätta plast med förnybara material är en tydlig trend, inte minst inom förpackningsindustrin. Genom att byta ut fossila plastmaterial till kartong minskar våra kunder sin klimatpåverkan samtidigt som mängden plast som kan hamna i naturen blir mindre. Företag som börjar agera mer miljömedvetet i fråga om förpackningar har också insett att det är möjligt att minska miljöpåverkan inom andra områden, till exempel presentkort.

IKEA och SF Bio är två företag som valt att byta ut materialet i sina presentkort – från plast till kartong från Holmen. Kartongkorten av Invercote fungerar utmärkt i korttillverkarnas processer och visar hur det är möjligt att ställa om en hel produktkategori till ett hållbart alternativ. Övergången innebär mindre plastavfall och att koldioxidutsläppet från korten blir 97 procent lägre.

Rörelseresultat och avkastning

- Rörelseresultat, exkl. jämförelsestörande poster
- Avkastning på sysselsatt kapital, exkl. jämförelsestörande poster

Nyckeltal

	2018	2017
Nettoomsättning, Mkr	5 785	5 526
Rörelseresultat exkl. jämförelsestörande poster, Mkr	689	764
Investeringar, Mkr	471	375
Sysselsatt kapital, Mkr	5 316	5 433
Medelantal årsanställda	1 346	1 383
Leveranser, 1 000 ton	525	526

20%

av koncernens sysselsatta kapital finns i affärsområde Kartong

Högre råvarukostnad

Efterfrågan på kartong utvecklades väl under året men resultatet gick ner 75 Mkr till 689 Mkr då stigande råvarukostnader inte kunde föras vidare till kunderna till följd av ökande konkurrens. Produktionen etablerades på en högre nivå och positionen inom premiumsegmentet för förpackningar flyttades fram. Ett program för att sänka kostnaderna pågår och omfattar bland annat en minskad bemanning med 150 personer.

Innovativa pappersprodukter av färsk fiber

Genom att förädla och ta tillvara den färska fiberns unika egenskaper kan Holmen erbjuda hållbara och resurseffektiva pappersprodukter för böcker, magasin och reklam. Fokus ligger på att säkerställa och kontinuerligt utveckla en lönsam affär som håller över tid.

Färska fibrer skapar efterfrågade produkter

Holmen är branschledande i utvecklingen av nya produkter helt baserade på färska fibrer, som med sina unika egenskaper utmanar traditionella alternativ. Till skillnad mot returfiberbaserade produkter möjliggör den färska fibern papperskvaliteter med en naturligt hög ljushet som förhöjer upplevelsen av text och bild, och med en hög bulk – papper som är tjocka men samtidigt lätta. Det innebär att kunden får mer papper med samma känsla utan ökade kostnader. Ett lättare papper leder också till lägre kostnader för distribution.

Med effektiva produktionsenheter, fortsatt specialisering och en stark marknadsorganisation ska Holmen stärka sin position på både befintliga och nya marknader. Kunderna världen över finns bland förlag, tryckerier och detaljister som söker resurseffektiva papperslösningar med fokus på bulk, ljushet och helhetskänsla.

Vi arbetar långsiktigt för att möta våra kunders efterfrågan och skapa lönsamma segment för våra produktvarumärken inom tre produktområden; böcker, magasin och reklam. Genom investeringar och en hög verkningsgrad kan produktionen hållas effektiv och flexibel för att kunna möta varierad efterfrågan.

Magasinpapper. Holmen EPIC, Holmen UNIQ, Holmen VIEW och Holmen TRND utgör ett brett sortiment kostnadseffektiva

magasinpapper som utmanar bestrukna och träfria kvaliteter. Med det nya produktvarumärket Holmen EPIC och introduktionen av Holmen VIEW Matt, kan vi erbjuda ett tråhaltigt papper med hög vithet, opacitet och en bildåtergivning som slår det mesta.

Bokpapper. Holmen BOOK är ett koldioxidneutralt papper med hög bulk som hjälper kunderna att kostnadseffektivisera såväl produktion som transport. Förlagen uppskattar Holmens tråhaltiga papper för att det håller hög kvalitet och erbjuder produkt-egenskaper som förhöjer läsoplevelsen genom sin höga stabilitet samt ljusa och jämna yta.

Reklamtryck. Holmens ljusa och bulkiga papper skapar möjligheter för detaljister som söker ett attraktivt totalkostnadskoncept – antingen i form av rena kostnadsbesparingar för både papper och distribution, eller genom möjligheten att gå upp i format, omfång eller upplaga, utan att addera kostnader.

Hållbarhet i varje led

Våra papper tillverkas av träfiber från hållbart brukade skogar och produceras vid två svenska bruk, Braviken och Hallsta. 100 procent av träråvaran används i de resurseffektiva bruken.

Hallsta pappersbruk har nästintill inga utsläpp av fossil koldioxid. I brukets energilösningar återvinns värme från avloppsvatten och pappersmaskinerna, barken säljs till värmeverk och slammet komposteras till anläggningsjord.

Bravikens pappersbruk bildar tillsammans med Bravikens sågverk ett energieffektivt kombinat. Pappersbruket får råvara i form av flis från sågverket, som i sin tur förses med energi och värme från bruket. Överskott av bark och sågspån säljs för produktion av förnybar energi.

Merparten av produkterna kan produceras i båda bruken, vilket säkerställer hög leveranssäkerhet. Gynnsamma logistiska lägen innebär korta virkestransporter och bruken ligger i anslutning till hamnar med god kapacitet och effektiv hantering.

Returpapper växer i skogen. Massa, papper och kartong som tillverkas av färska fibrer från nordiska skogar spelar en viktig roll i det europeiska returfiberkretsloppet. I övriga Europa är skogstillgångarna begränsade och papperstillverkningen i betydligt högre grad baserad på returpapper. Papper kan dock inte återvinnas hur många gånger som helst och efter ett begränsat antal gånger är fibrerna helt utslitna. Därför måste kretsloppet kontinuerligt tillföras färska fibrer från skogen. Genom certifieringar för miljö- och spårbarhet kan Holmen säkerställa att våra produkter alltid kommer från hållbart brukade skogar.

Lyckad omställning skapar efterfrågan

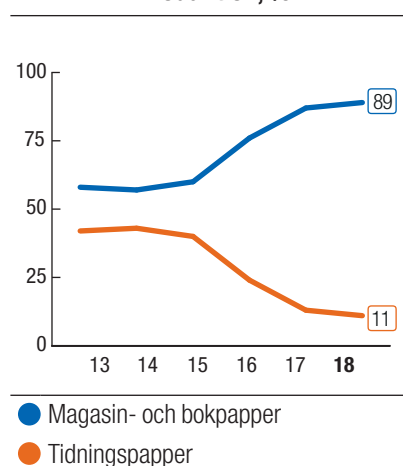
Vår lyckade omställning från tidningspapper till bok- och magasinpapper har stärkt Holmens konkurrenskraft och skapat hög efterfrågan på våra produkter. Riktade investeringar har möjliggjort en högre kapacitet inom utvalda produktområden och med fokus på medarbetare, processer och unika produkttegenskaper utvecklar vi vår position på en utmanande marknad.

Magasinmarknad i förändring. Holmen fortsätter att växa på en magasinmarknad i stor förändring. I samband med att förlag ser över sina kostnader då upplagor och reklamintäkter minskar, har våra resurseffektiva obestrukna produktalternativ varit framgångsrika.

Stabil bokpappersmarknad. Marknaden för bokpapper har haft en fortsatt positiv utveckling i Europa och Holmen BOOK är den ledande tråhaltiga produkten för pocketböcker och inbundna böcker. Vårt starka fokus på kvalitet och service har bidragit till stadigt ökande marknadsandelar. Vår försäljning fortsätter även att öka globalt och produkterna är nu även etablerade i både Asien och Latinamerika.

Reklamtryck för detaljhandel. Direktreklam betraktas fortfarande som en vital kommunikationskanal för att generera kunder till fysiska butiker. Då detaljisternas affärsmodell byggt på bred och högfrekvent exponering mot slutanvändare har deras behov framförallt baserats på låg totalkostnad (bulk och ytvikt). Vi har kontinuerligt utvecklat produkter som svarat upp mot dessa krav.

Produktion, %

Bravikens pappersbruk

Produkter: Papper för böcker, magasin, reklamtryck och tidningar.

Råvara: Granmassaved.

Hallsta pappersbruk

Produkter: Papper för böcker, magasin och reklamtryck.

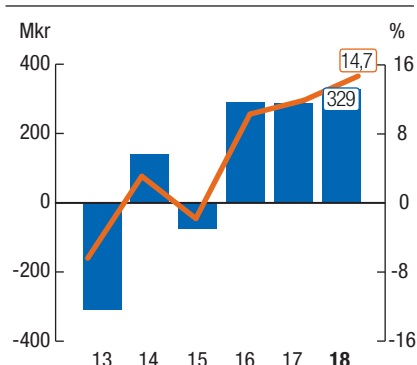
Råvara: Granmassaved.

Produktutveckling mot högre vithet

Lanseringarna av Holmen EPIC och Holmen Book Fine, papper som på allvar kan utmana träfria alternativ när det kommer till vithet, är de senaste exemplen på hur vi förädlar den färska fibern till innovativa, hållbara och resurseffektiva pappersprodukter. Trähaltiga papper har redan från början en betydligt bättre kostnadsbild än de träfria alternativen och Holmens tjocka men samtidigt lätta papper gör det möjligt att gå ner i ytvikt utan att tumma på den känsla som pappret förmedlar.

Kombinationen av hög bulk och en för ett trähaltigt papper unik vithet och ljushet gör dessa produkter till ett kostnadseffektivt val med svårslagen bildåtergivning, perfekt för läromedel, magasin, direktreklam och anteckningsböcker.

Rörelseresultat och avkastning

- Rörelseresultat, exkl. jämförelsestörande poster
- Avkastning på sysselsatt kapital, exkl. jämförelsestörande poster

Nyckeltal

	2018	2017
Nettoomsättning, Mkr	5 571	5 408
Rörelseresultat, Mkr	329	288
Investeringar, Mkr	173	141
Sysselsatt kapital, Mkr	2 072	2 193
Medelantal årsanställda	860	866
Leveranser, 1 000 ton	1 036	1 117

8%

av koncernens sysselsatta kapital
finns i affärsområde Papper

Fortsatt produktomställning

Marknadsläget för papper var bra under 2018 med stigande priser som dock till stor del motverkades av högre råvarukostnad. Resultatet ökade drygt 40 Mkr till 329 Mkr och avkastningen på sysselsatt kapital steg till 15 procent. Produktmixen förbättrades med ökad andel bok- och magasinpapper.

Trävaror för klimatsmart byggande

Holmen levererar trävaror till snickeri- och byggindustri samt bygghandel. Verksamheten utvecklas genom ökad förädling och bättre utnyttjande av virkesråvaran i kombination med storskalig produktion.

Med trä bygger vi framtiden

Trä är ett starkt och mångsidigt material och det enda byggmaterialet som är förnybart. Under trädens levnadstid binder de koldioxid som sedan ligger lagrat i de trävaror vi producerar. Att bygga i trä är därför betydligt bättre för klimatet än att bygga i betong och stål. Tillverkning av betong och stål kräver mycket energi och ger stora utsläpp av koldioxid, vilket inte är fallet med produkter från skogen som istället binder koldioxid. Dessutom blir hela kedjan från tillverkning till transporter betydligt mer energisnål och kostnadseffektiv. På så sätt skapar vi klimatnytta i flera led.

Hållbar råvaruförsörjning. Holmens sågverk är spårbarhetscertifierade vilket innebär att allt virke går att spåra till sitt ur-

sprung från hållbart brukade skogar. Virkesråvaran anskaffas från såväl det egna skogsinnehavet som från andra skogsägare, vilket säkerställer en effektiv logistikkedja från skog till såg. Beslutet att etablera en transportlösning med tåg som kommer att frakta virke från Holmens skogsinnehav i norra Sverige till Bravikens sågverk stärker kontrollen över råvaran.

Komplett biokombinat. Koncernens större sågverk, Iggesund och Braviken, bildar kombinat med intilliggande kartong- respektive pappersbruk. Det betyder att alla delar av virkesråvaran tas tillvara i ett kretslopp där flis från sågverken fungerar som råvara i massaproduktionen och de slutliga restprodukterna blir till biobränsle som ger energi och fjärrvärme. Ånga från bruken används dessutom vid torkningsprocesserna på sågverken.

Effektiv och storskalig produktion

Moderna sågverk med hög teknisk nivå och gradvis utökad vidareförädling ger ett starkt produktutbud. Genom investeringar i optisk slutsortering av virket har en ökning av precision, effektivitet och volym möjliggjorts vid Iggesund och Linghamns sågverk. Med ett kundnära arbetssätt bygger Holmen en plattform för långsiktiga och lönsamma kundrelationer med förmåga att möta efterfrågan inom olika trävarumarknader. Närheten till råvaran i kombination med effektiva virkesinköp är en viktig nyckel till lönsamhet och konkurrenskraften stärks genom produktion samlökaliserad med koncernens kartong- och pappersbruk. Placeringen av Holmens sågverk är logistiskt fördelaktiga med tillgång till ett trafiknät ut i världen via både järnväg, väg och inte minst sjö. En stor del av produkterna transporteras med fartyg.

Investeringar i Braviken. I slutet av 2018 beslutades om en investering i ökad produktion vid Bravikens sågverk. Sågverket invig-

des 2011 och har sedan dess vidareutvecklats i flera steg. Nu tas nästa steg i utvecklingen genom en investering i torkar och ett nytt justerverk för sortering vilket kommer att medföra en kapacitetsökning om 150 000 m³.

Under 2018 invigdes också impregneringsanläggningen vid Bravikens sågverk som nu levererar tryckimpregnerat virke direkt till bygghandeln. Produktkategorin utgör en viktig del av den svenska bygghandels utbud och är stadigt växande.

Positiv marknadsutveckling

Holmen tillverkar och levererar högkvalitativa trävaror till snickeri- och byggindustrikunder i framförallt Skandinavien, England, övriga EU, Mellanöstern och Nordafrika.

Marknaden för sågade trävaror är global och stora godsflöden skeppas mellan kontinenterna. Efterfrågan följer i stort sett den allmänna konjunkturen och har utvecklats bra under flera år. Idag är efterfrågan på trävaror stark på alla större marknader, även om en avmattning noterades mot årets slut.

Byggmarknaden driver utvecklingen.

Under lång tid har främst renovering och tillbyggnad bidragit till den ökande användningen av trä i Sverige. Idag står nybyggnation av bostäder för en allt större del av efterfrågan, en utveckling som i sin tur påverkas av befolkningstillväxt, urbanisering och strävan efter att bygga hållbara städer. Ökningspotentialen är stor, framförallt inom flervåningshus, och andelen bostadshus i trä förväntas öka i takt med att kapaciteten för industriellt träbyggande byggs ut. Parallellt pågår utvecklingen av nya träbyggnadstekniker, vilket kan komma att ytterligare öka efterfrågan.

Impregneringsanläggningen vid Bravikens sågverk togs i drift våren 2018.

Bravikens sågverk

Produkter: Gran- och furuträvaror för snickeri och konstruktion.

Råvara: Gran- och talltimmer.

Iggesunds sågverk

Produkter: Furuträvaror för snickeri.

Råvara: Talltimmer.

Linghems sågverk

Produkter: Gran- och furuträvaror för snickeri och konstruktion.

Råvara: Gran- och talltimmer.

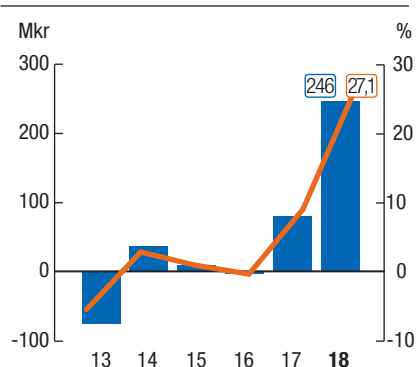
Många fördelar med trä

Flera oberoende forskningsstudier har visat att användning av trä i byggnadskonstruktioner har stora klimatfördelar jämfört med andra byggnadsmaterial. I en studie från Linköpings Universitet redovisas beräkningar som visar att ett flerbostadshus i trä har 40 procent lägre utsläpp av koldioxid jämfört med ett betonghus. Detta räknat på råvaruutvinning, transporter och produktionen av byggnadsmaterialen. Vidare menar forskarna att om effekten av kol som lagras i träbyggnader tas med i beräkningen så dubbleras klimatnyttan av att bygga i trä.

Holmens trävaror som gick till byggsektorn under 2018 medför en upplagring om 720 000 ton koldioxid som kommer att finnas bundet i produkter med en livslängd på mer än 50 år. Med mer träbyggande kan vi kraftigt minska utsläppen från byggsektorn och bygga snabbare och billigare samtidigt som fler jobb skapas på landsbygden där skogsråvaran finns.

För referenser hänvisas till sida 78.

Rörelseresultat och avkastning

- Rörelseresultat, exkl. jämförelsestörande poster
- Avkastning på sysselsatt kapital, exkl. jämförelsestörande poster

Nyckeltal

	2018	2017
Nettoomsättning, Mkr	1 747	1 562
Rörelseresultat, Mkr	246	80
Investeringar, Mkr	76	100
Sysselsatt kapital, Mkr	927	862
Medelantal årsanställda	261	251
Leveranser, 1 000 m ³	828	852

4%

av koncernens sysselsatta kapital finns i affärsområde Trävaror

Hög avkastning

Trävarumarknaden har varit stark under ett par år och priserna har stigit betydligt. Resultatet ökade 2018 med drygt 160 Mkr vilket gav en avkastning på sysselsatt kapital om 27 procent. Försäljningen direkt till svensk bygghandel ökade tack vare ny impregneringsanläggning vid Bravikens sågverk.

Grön energi från vatten och vind

Holmens produktion av förnybar vatten- och vindkraft bidrar till en hållbar energiförsörjning och ger bra intjäning över tid.

Styrka i egna energitillgångar

Holmen producerar under ett normalår drygt 1 TWh förnybar vatten- och vindkraftsel. Tillsammans med den förnybara elenergin som produceras vid koncernens bruk motsvarar det knappt 50 procent av Holmens samlade elförbrukning.

Vattenkraft ger trygg elförsörjning.

Holmens energiproduktion domineras av den förnybara vattenkraften från våra 21 helt eller delvis ägda kraftverk belägna i Umeälven, Faxälven, Gideälven, Iggesundån, Ljusnan och Motala Ström. Till skillnad från andra förnybara energislag är vattenkraften unik då den är reglerbar. Energi kan inte lagras i någon större utsträckning, däremot kan vatten som ska användas för elproduktion lagras i magasin, sjöar och vattendrag. Vattenkraftverk kan därför generera både baskraft och reglerkraft, det vill säga

den kraft som behövs för att möta variationer i efterfrågan. Genom att minska eller öka vattenflödet genom turbinerna anpassas produktionen till efterfrågan eller förändringar i annan elproduktion. Klimatpåverkan från driften är dessutom marginell med minimala utsläpp.

En annan fördel med vattenkraft är livslängden. Ett vattenkraftverk kan leverera energi under mycket lång tid. Investeringsbehovet är förhållandevis litet relativt andra kraftslag och drift- och underhållskostnaderna är låga då anläggningarna är nästan helt automatiserade. Sammantaget tillför vattenkraften stor samhällsnytta i utvecklingen mot ett helt förnybart elsystem.

Vindkraft kompletterar. Vindkraft är det snabbast växande energislaget inom EU och Sveriges tredje största energikälla. Landbaserad vindkraft är idag en mogen teknik och elproduktionskostnaderna är bland de lägsta av alla produktionsslag, inklusive produktion från fossila bränslen. En snabb utveckling inom vindkraftsindustrin med en ny generation effektivare vindkraftverk driver på utbyggnaden. Som stor markägare har Holmen goda möjligheter att bidra till utbyggnaden av vindkraft.

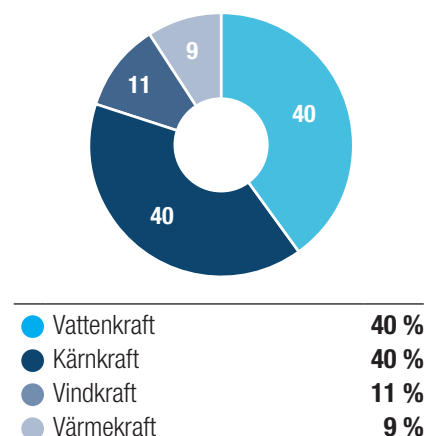
Sverige ställer om till förnybart

Som ett led i åtagandet av FN:s ”Agenda 2030 för en hållbar utveckling” har regeringen beslutat att genomföra de största satsningarna på miljö och klimat i svensk historia. Målsättningen är att Sverige år 2040 ska ha en elproduktion baserad till 100 procent på förnybar energi och senast år 2045 vara helt koldioxidneutralt. Som ägare i vatten- och vindkraftsanläggningar spelar Holmen en viktig roll i omställningen. Både genom vårt direkta bidrag med fossilfri energi, men också genom gynnsamma samarbeten där vi med vår kunskap och vårt stora markinnehav kan möjliggöra för andra aktörer att

etablera sig och växa på energimarknaden. Idag baseras Sveriges elproduktion i huvudsak på kärnkraft och vattenkraft, som vardera står för omkring 40 procent av den totala produktionen. Med en ökad genomsnittlig energianvändning, växande befolkning och planerad delavveckling av kärnkraftskapaciteten kommer den förnybara energiproduktionen få en allt större betydelse i framtiden.

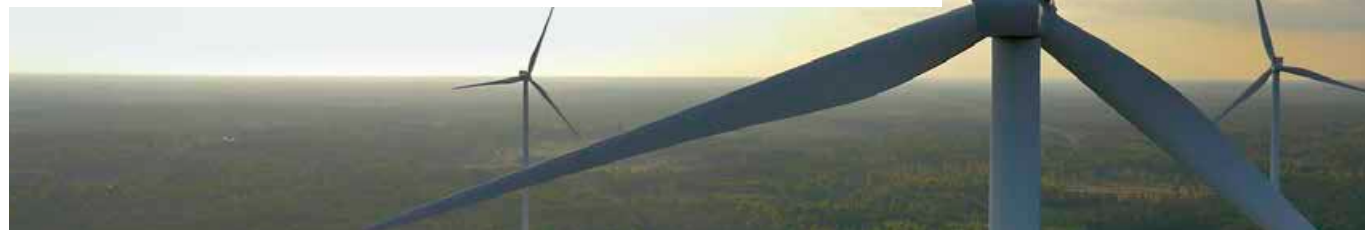
Volatil energimarknad. Under 2018 steg elpriset till betydligt högre nivåer än på flera år, i snitt 460 kr/MWh. Anledningen var det torra vädret som lett till en svag hydrologisk balans, det vill säga mängden vatten och snö i de nordiska magasinen. Begränsningar i kärnkraften på grund av revisioner samt stigande priser på utsläppsrätter och importerad kolkraft bidrog till prisökningen.

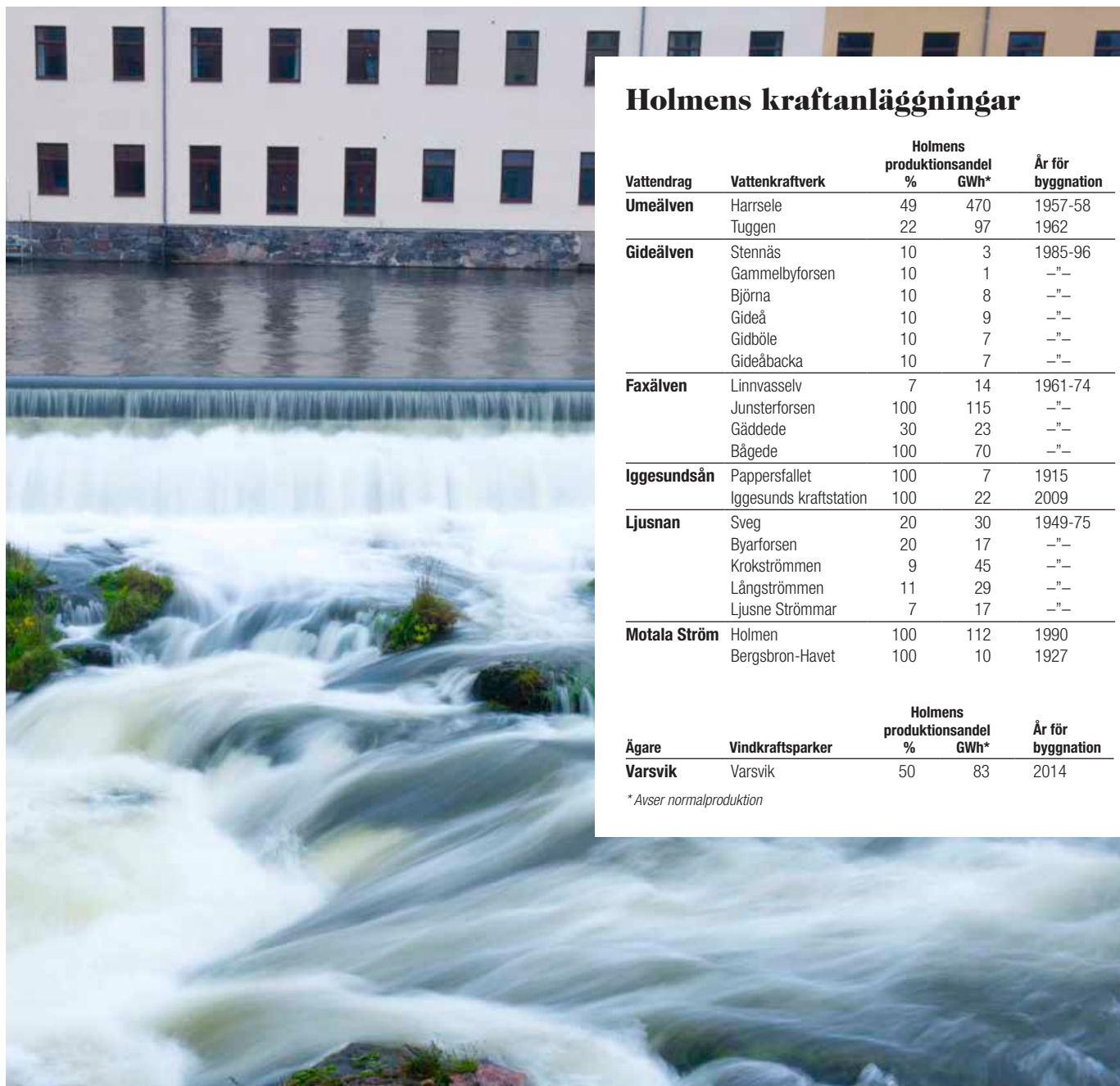
Sveriges elproduktion, %

Vindanalys av Holmens markinnehav

Effektivare vindkraftverk och låga driftkostnader driver på utbyggnaden av vindkraft i Sverige. Det skapar också förutsättningar för lönsam utbyggnad av vindkraft på Holmens marker. Under 2018 har vi därför genomfört en kartläggning och vindanalys av koncernens markinnehav för att identifiera gynnsamma områden för framtida vindkraftsetableringar. Analysen visar att ett 20-tal platser bedöms som lämpliga för uppförande av vindkraftsparker. Holmen har redan idag tillstånd för cirka 900 GWh vindkraft i Västerbotten och Västernorrland. En ansökan för ytterligare 300 GWh i Västerbotten är under tillståndsprövning.

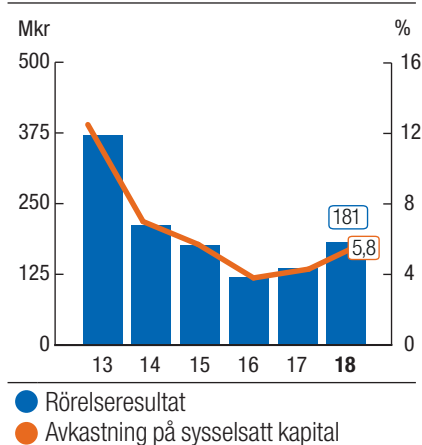
Holmens kraftanläggningar

Vattendrag	Vattenkraftverk	Holmens produktionsandel % GWh*		År för byggnation
Umeälven	Harrsele	49	470	1957-58
	Tuggen	22	97	1962
Gideälven	Stennäs	10	3	1985-96
	Gammelbyforsen	10	1	—
	Björna	10	8	—
	Gideå	10	9	—
	Gidböle	10	7	—
	Gideåbacka	10	7	—
Faxälven	Linnasselv	7	14	1961-74
	Junsterforsen	100	115	—
	Gäddede	30	23	—
	Bågede	100	70	—
Iggesundsån	Pappersfallet	100	7	1915
	Iggesunds kraftstation	100	22	2009
Ljusnan	Sveg	20	30	1949-75
	Byarforsen	20	17	—
	Krokströmmen	9	45	—
	Långströmmen	11	29	—
	Ljusne Strömmar	7	17	—
Motala Ström	Holmen	100	112	1990
	Bergsbron-Havet	100	10	1927

Ägare	Vindkraftsparker	Holmens produktionsandel % GWh*		År för byggnation
Varsvik	Varsvik	50	83	2014

* Avser normalproduktion

Rörelseresultat och avkastning

Nyckeltal

	2018	2017
Nettoomsättning, Mkr	319	315
Rörelseresultat, Mkr	181	135
Investeringar, Mkr	22	26
Sysselsatt kapital, Mkr	3 052	3 115
Medelantal årsanställda	12	11
Produktion egen vatten- och vindkraft, GWh	1 145	1 169

12%

av koncernens sysselsatta kapital
finns i affärsområde Energi

Stigande resultat

Låg nederbörd och ökade priser för utsläppsätter bidrog till höga elpriser i Sverige under 2018. Resultatet ökade med nästan 50 Mkr till 181 Mkr tack vare högre elpriser och att fastighetsskatten successivt sänks för att nå samma nivå som gäller för andra kraftslag.

Så skapar vi en hållbar framtid

Vi agerar i en omvärld i snabb utveckling och förändring. Därför genomförde Holmen en djupgående intressentanalys under 2018 som visade att vår största möjlighet att påverka och skapa en hållbar framtid finns inom tre områden.

Holmen Sustainability Management Group, ett utskott från koncernledningen, har i uppdrag att validera och kvalitetssäkra hållbarhetsarbetet med stöd från en arbetsgrupp bestående av hållbarhetsexperter från alla affärsområden.

Vi bidrar till ett bättre klimat

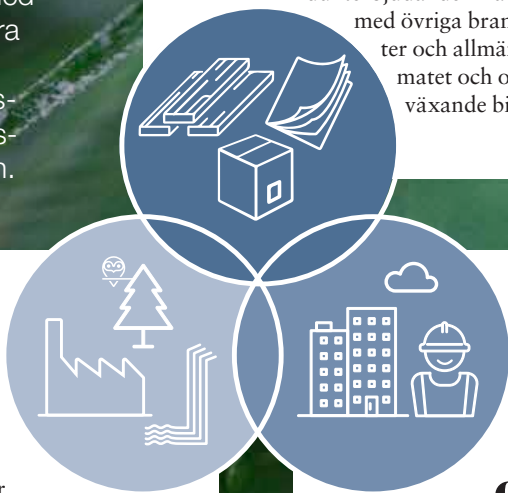
Skogen är en värdefull resurs som binder koldioxid och bidrar med ett förnybart alternativ till fossila material. Unga träd som växer binder mer koldioxid än gamla träd där tillväxten avtagit. Vårt mål är att tillväxten i våra skogsbestånd ska öka vilket ger större framtida skörd och upptag av koldioxid. För varje träd som skördas planterar vi minst två nya, och eftersom den årliga skörden motsvarar 80 procent av tillväxten ökar mängden virke i våra skogar för varje år. Skogens tillväxt och värde beror till stor del på hur den sköts och brukas. Vi sköter skogen aktivt och främjar biologisk mångfald, vilket bidrar till en välmående skog, rik på växt- och djurarter. På så sätt bevarar vi viktiga naturvärden för framtida generationer.

Genom utfasning av fossila bränslen och ökad produktion av egen förnybar el minskar vi klimatpåverkan från vår produktion. Vi arbetar aktivt med att minska material-, energi- och vattenåtgång, minimera utsläpp och använder restprodukter för produktion av förnybar energi. Våra bruks och sågverks geografiska lägen möjliggör transporter via sjö och järnväg vilket minskar utsläpp till luft, mark och vatten.

Vi hjälper våra kunder till hållbara affärer

Nyckeln till lönsamma, långsiktiga och hållbara affärer är våra klimatsmarta produkter som bidrar till omställningen till en samhällsekonomi där biobaserade råvaror och produkter ersätter fossilbaserade. Våra kunder kan känna trygghet i att vi värnar om skogen vi brukar och att våra produktionsmetoder är hållbara. Vi är transparenta med hur vi arbetar och kunderna kan vara säkra på varifrån produkterna de köper kommer. Men de kan också känna trygghet i vårt samarbete. Holmen har funnits i flera hundra år och kommer att bestå. Många av våra kundrelationer har utvecklats till nära samarbeten där vi gemensamt möter föränderliga behov i en allt mer komplex och global värld.

Trots vår långsiktighet vet vi att en bättre morgondag kräver nytänkande i dag. Därför har vi stort fokus på att utveckla smarta lösningar och ett produkterbjudande i framkant. Samtidigt arbetar vi aktivt tillsammans med övriga branschaktörer för att ge beslutsfattare, myndigheter och allmänheten kunskap om skogens betydelse för klimatet och om att ett hållbart skogsbruk är grunden för en växande bioekonomi.

Vi är engagerade i våra medarbetare och de samhällen där vi verkar

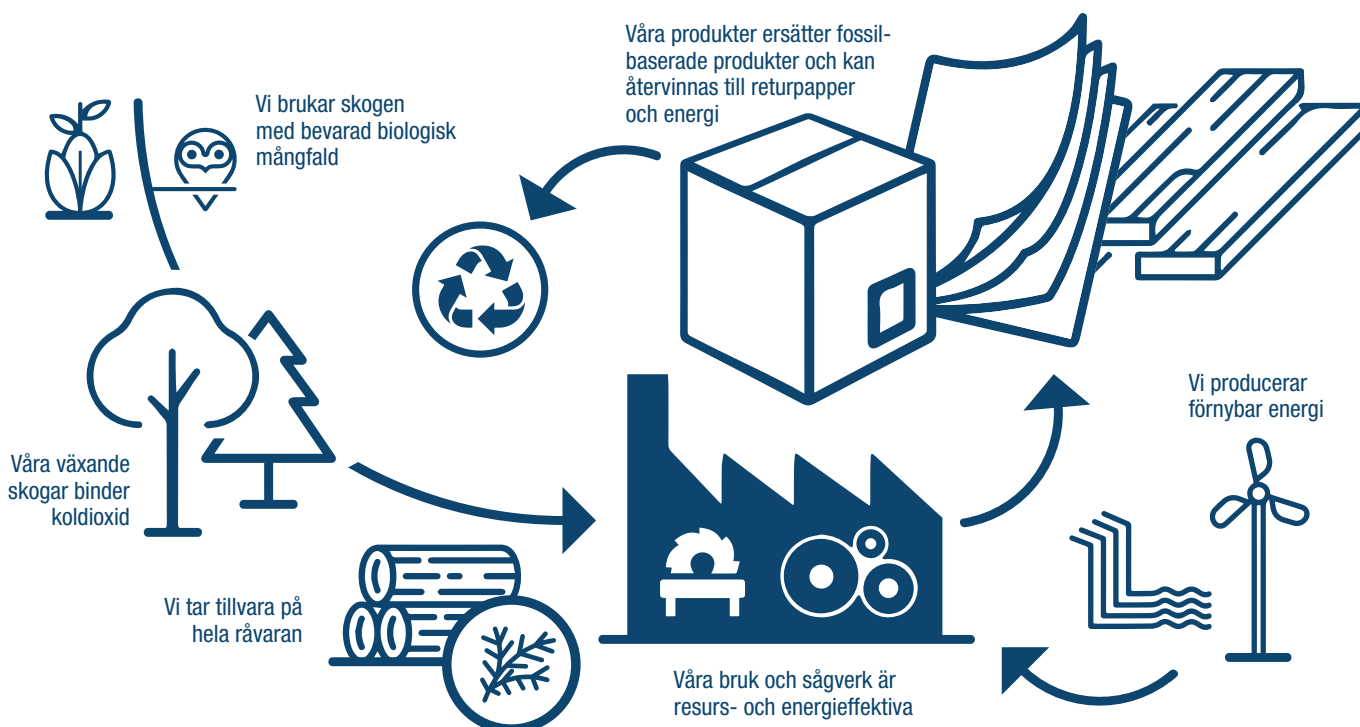
För att skapa en hållbar framtid måste vi ha en hälsosam arbetsplats. Därför arbetar vi aktivt för att vara jämställda och inkluderande, främja mångfald, motverka diskriminering och förebygga olyckor. Vi vill att våra medarbetare ska utvecklas och växa med oss och satsar på kompetensutveckling genom utbildningsprogram, ser positivt på medarbetarinitiativ och främjar interna karriärsförflyttningar.

Skogsbruket har också en stor regional betydelse. Det skapar sysselsättning i glesbefolkade områden och är i många fall en förutsättning för att kunna bo och verka utanför storstäder. Holmen har en betydelsefull roll som arbetsgivare på flera orter, och genom engagemang och samarbeten bidrar vi till att skapa levande samhällen som i sin tur hjälper oss att attrahera och behålla kompetenta medarbetare.

Väsentlighetsanalysen som genomfördes under 2018 inkluderade intervjuer och workshops med ett 50-tal intressenter såsom medarbetare, kunder, investerare, myndigheter, politiker, universitet och ideella organisationer. Ett flertal hållbarhetsfrågor har identifierats som väsentliga för att Holmen ska kunna bidra till en hållbar framtid. Dessa frågor ligger till grund för våra tre fokusområden kopplade till ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet.

Cirkularitet – en integrerad del av vår affär

Växande välmående skogar, effektiv råvaruhantering och cirkulära kretslopp är förutsättningar för vår lönsamhet. Det är också grunden till en genuint hållbar affär.

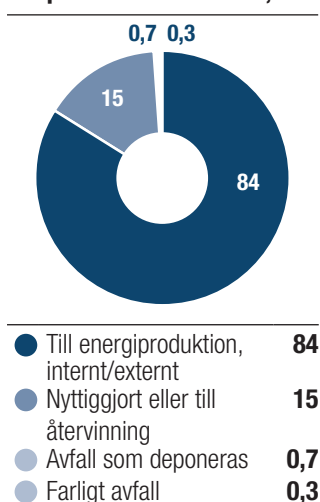
Cirkularitet innebär att resurser nyttjas, återanvänds och återvinns för att undvika slutgiltigt avfall. Holmen äger och förädlar skog till klimatsmarta produkter av förnybar råvara genom en affärsmodell som är nästintill helt cirkulär.

Holmens skogsbruk är certifierat vilket innebär att allt virke går att spåra till sitt ursprung från hållbart brukade skogar. Skogsbruket bedrivs med så liten miljöpåverkan som möjligt genom långsiktiga och tydliga skogsvårdsplaner. Vi tar hand om hela skörden i våra sågverk och bruk, där produktionen till mycket stor del är baserad på fossilfri el- och värmeenergi. Sedan 2005 har utsläppen av fossil koldioxid från anläggningarna minskat med 86 procent och vår egen förnybara energiproduktion motsvarar nästan hälften av Holmens samlade elförbrukning. Genom nära samarbete med organisationer som ombesörjer kartong- och pappersåtervinning tar vi ansvar för det slutgiltiga ledet i vår värdekedja.

Biprodukter blir till nya resurser

Våra produktionsanläggningar tillhör de mest resurseffektiva i världen. Under åren har vi utvecklat metoder för att effektivt minska vår användning av energi, vatten och kemikalier samt för att återvinna och återanvända det avfall som uppstår. Exempelvis används restprodukter av virkesråvaran från sågverken för att producera el- och värmeenergi i bruken, organiskt material från vattenrening blir till naturgödsel som säljs vidare och ånga från bruken i Iggesund och Braviken används vid torkningsprocesserna i de integrerade sågverken.

Fördelning av biprodukter och avfall, %

Vi tar hand om hela skörden

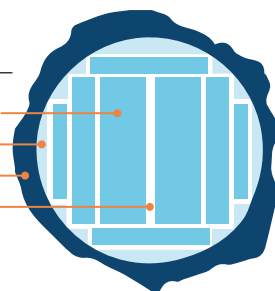
Holmens två plantskolor producerar årligen 3,5 miljoner plantor varav merparten planteras på koncernens egen mark. Efter 70–90 år, när tillväxten avtar och skogens förmåga att ta upp och lagra koldioxid har minskat, är skogen mogen att skördas. 80 procent av tillväxten skördas, det innebär att mängden virke i våra skogar ökar för varje år.

Ungefär hälften av skörden utgörs av grova stockar som används för produktion av byggmaterial. Den klenare delen av träden och virke från gallring står för 45 procent av skörden och används för tillverkning av kartong och papper. Resterande andel utgörs av grenar, toppar, bark och sågspån som används för produktion av förnybar bioenergi.

Av träden vi skördat sågar vi så mycket virke det bara går. Ingenting går till spillo. Allt tas tillvara.

Stammens fördelning

- Virke - Plankor och brädor
- Flis - Pappersmassa
- Bark - Bioenergi
- Sågspån - Bioenergi

Ett aktivt miljöarbete skapar klimatnytta

I vårt arbete för att bidra till ett bättre klimat har Holmen tre koncernövergripande verksamhetsmål, vilka presenteras på sida 9. Målen är att öka tillväxten i våra skogar, minska användningen av fossila bränslen vid våra bruk och att öka andelen egenproducerad förnybar energi.

ÖKA TILLVÄXTEN I SKOGEN

Virkesförrådet i Holmens skogar ökar med 1 procent årligen. Koldioxid binds in i lagerökningen. Baserat på Sveriges officiella rapporteringar av växthusgaser för skog och mark mellan åren 1990–2018 har upptagen för Holmens skogar och skogsmark beräknats till cirka 1,3 miljoner ton per år. Under överskådlig tid väntas den årliga tillväxten i våra skogar fortsatt överstiga skörden och en allt större mängd koldioxid kommer att bindas in samtidigt som uttaget av förnybar skogsråvara ökar. De tillväxtfrämjande åtgärder som beräknas ge störst effekt är att öka användningen av förädlade plantor och frön i återväxten samt att begränsa viltbetesskadorna.

MINSKA ANVÄNDNINGEN AV FOSSILA BRÄNSLEN

Omfattande investeringar för biobaserad energiproduktion vid kartongbruken, samt ändrad energistrategi vid övriga bruk har gjort att användningen av fossila bränslen minskat med 86 procent sedan 2005. Utsläppen av fossil koldioxid från anläggningarna har därmed också minskat i väsentlig grad och uppgick för 2018 till 75 000 ton.

De årliga utsläppen av fossil koldioxid från skogsbruksmaskiner, tillverkning av insatsråvaror samt transporter av råvaror och produkter beräknas till drygt 340 000 ton. Tillsammans med utsläppen från produktionsanläggningarna representerar det den negativa klimateffekten av Holmens verksamhet.

ÖKA ANDELEN FÖRNYBAR ELENERGI

Holmen producerar förnybar el i form av vatten- och vindkraft samt biobaserad elkraft i våra bruk. Målet är att öka andelen egentillverkad förnybar elenergi i förhållande till Holmens totala elanvändning. Till 2020 är målsättningen att nå en produktion motsvarande 50 procent av Holmens totala elanvändning. 2018 uppgick andelen till 45 procent.

Utvecklingen av turbiner och en ny generation effektivare vindkraftverk skapar möjligheter för framtida etablering av vindkraft på Holmens stora markinnehav och därmed en ökad produktion av förnybar el.

En koldioxidpositiv verksamhet

Med de klimatmål vi satt upp ser vi att Holmens verksamhet bidrar med stor klimatnytta genom att årligen minska mängden koldioxid i atmosfären med drygt 2,9 miljoner ton samtidigt som vi bidrar med förnybar skogsråvara, klimatsmarta produkter och grön energi. Med ökad användning och utveckling av dagens och morgondagens produkter med skogsråvara som bas kommer de positiva klimateffekterna att förstärkas i framtiden.

Holmens produktion av trävaror under 2018 motsvarar 720 000 ton koldioxid bundet i produkter med en livslängd på mer än 50 år. Trävaror bidrar också med en substituerande effekt när de ersätter klimatpåverkande byggmaterial. Substitutionseffekten för 2018 beräknas uppgå till 1 340 000 ton koldioxid.

Nyckeltal klimatpåverkan 2018

Utsläpp av fossil koldioxid (ton)

Plantskolor och skogsbruk	-26 100
Insatsvaror	-68 900
Produktionsanläggningar	-75 000
Transporter av råvaror och produkter	-248 000
	-418 000

Upptag av koldioxid (ton)

Virkesförråd och skogsmark	1 300 000
Trävaror för byggändamål	720 000
Substitution av klimatpåverkande byggmaterial	1 340 000
	3 360 000

Netto, upptag av koldioxid och substitutionseffekt (ton) 2 942 000

Flera oberoende källor visar på skogsbrukets och skogsprodukternas positiva klimateffekter. Sammanställningen baseras på interna underlag och beräkningar samt vetenskapliga artiklar som publicerats de senaste åren. Substitutionsfaktorn som använts i beräkningarna kommer från en studie utförd 2010. Arbete pågår inom flera branscher för att minska klimatpåverkan vid tillverkning av byggmaterial och användning av dessa. Under 2019 väntas en uppdaterad version av tidigare utförd studie publiceras. För referenser hänvisas till sidan 78.

Miljötillstånd för koncernens produktionsanläggningar

Iggesunds bruk, miljöbalken ¹⁾	2018
Workingtons bruk, IED	2017
Hallsta pappersbruk, miljöskyddslagen	2000
Bravikens pappersbruk, miljöbalken	2002
Iggesunds sågverk, miljöbalken	2014
Bravikens sågverk, miljöbalken	2010
Linghems sågverk, miljöbalken	2003

1) Hamnverksamheten vid Skåns Terminal, som ligger i anslutning till Iggesunds bruk, inkluderas i miljötillståndet. Utöver detta bedrivs anmälningspliktig verksamhet vid produktionsenheten i Strömsbruk.

CDP CLIMATE PROGRAM är benämningen på ett internationellt samarbete som 2018 representerade mer än 650 institutionella investerare med tillgångar på sammanlagt nästan 800 miljarder kronor. Baserat på information från mer än 7 000 börsnoterade företag har CDP byggt upp världens största databas med klimatuppgifter. Uppgifterna finns tillgängliga för att underlätta strategiska affärs- och investeringsbeslut.

Holmen har sedan 2007 rapporterat till CDP Climate Program och sedan 2013 även till CDP Forest Program. Undersökningarna har under årens årets lopp visat att Holmen har en god förvaltning och strategi för att minska negativa effekter av klimatförändringen. I utvärderingen om skogsskötsel har Holmen i flera år placerats i gruppen för gott ledarskap som säkerställer ett hållbart brukande av skogens resurser.

Strategiska val och investeringar för framtiden har stärkt Holmens hållbarhetsprofil och vår förmåga att hantera såväl risker som möjligheter inom klimat- och hållbarhetsområdet. För mer information om vårt hållbarhetsarbete se holmen.com.

Holmens miljöansvar

För Holmen är miljö- och energihänsyn en självklar del i planeringen av produktion och investeringar. Verksamheten kännetecknas av ett resurseffektivt nyttjande av förnybar råvara och energi samt av att miljön skyddas enligt försiktighetsprincipen. Så långt det är möjligt återvinns energi, kemikalier och fibrer i syfte att minimera miljöpåverkan från produktionen. I avsnittet Riskhantering på sida 33 beskrivs Holmens förebyggande arbete kring miljörelaterade risker och hur de hanteras. Anläggningarnas miljöpåverkan sker huvudsakligen genom utsläpp till luft och vatten. Information om produktionen och prioriterade miljöparametrar redovisas på sidorna 76 och 77.

Holmens miljöarbete kännetecknas av ständiga förbättringsåtgärder inom ramen för certifierade miljö- och energiledningssystem (se sida 77), vilket säkerställer att lagstiftning och myndighetskrav efterlevs. Ansvar för ledningssystemen ligger på respektive affärsområde, där även själva miljöansvaret ligger.

Tillstånd

Vid årsskiftet 2018/2019 bedrev Holmen produktionsverksamhet som kräver miljö-tillstånd vid sju anläggningar. Tillstånden anger bland annat villkor för tillåten produktionsvolym samt tillåtna utsläpp till luft och vatten. Sex av anläggningarna är belägna i Sverige och en i Workington, England. Anläggningarnas försäljning motsvarade 81 procent av koncernens nettoomsättning för 2018.

EU:s utsläppsdirektiv (IED Industrial Emissions Directive) från 2013 kräver att massa-, pappers- och kartongbruk senast i oktober 2018 skulle leva upp till skärpta utsläppsvillkor. Miljöstatusen för Holmens svenska bruk är god och bruken klarar de nya kraven. Bruket i Workington har fått en dispens som innebär att bruket till utgången av 2021 ska ha investerat i åtgärder så att utsläppsvillkoren för vatten efterlevs.

Iggesunds bruk fick i oktober 2018 nytt miljö-tillstånd med tillhörande villkor gällande produktionsökning av massa och kartong.

Vid Bravikens pappersbruk kommer produktionen av ljusa produkter successivt att öka. Under 2018 gav mark- och miljödomstolen tillstånd till en tillfällig ändring av utsläppsvillkor under 2018–2020. Vid bruket kommer det att investeras i ytterligare ett reningssteg i processen.

Holmen fick under 2018 tillstånd för att bygga cirka 400 GWh vindkraftsproduktion på Holmens marker i Västerbotten. En ansökan om att bygga ytterligare cirka 300 GWh vindkraft i Västerbotten är under tillståndsprövning.

Riksdagen tog under 2018 beslut om ny miljölagstiftning för främst vattenkraft. Lagstiftningen trädde i kraft 1 januari 2019. Lagstiftningen innebär bland annat att vattenkraftsverksamheter kommer att behöva ansöka om omprövning enligt miljöbalken innan utgången av 2039. Vidare fastställs att EU-rättens möjligheter att ställa mindre långtgående krav till förmån för samhällsnyttiga verksamheter ska utnyttjas fullt ut.

Holmen utförde under 2018 studier i de vattendrag där vi har helägda vattenkraftstationer i syfte att ta fram faktaunderlag kring ekologisk status. Undersökningarna visar att vattenmiljön är bättre än myndigheternas klassificering av vattendragen.

Överskridanden och klagomål

Miljöansvariga inom respektive verksamhet hanterar de incidenter som inträffar. En nära dialog med närboende till bruken är viktig för att tidigt kunna fånga upp och behandla eventuella synpunkter på verksamheten.

Antalet industriella incidenter som rapporterades av bruken till tillsynsmyndigheterna var 32 (29) stycken under året. Avvikelseerna var inte av väsentligt slag vad gäller miljö- eller resultatpåverkan. Dessa ärenden omhändertogs med hjälp av korrigerande åtgärder inom verksamheternas miljöledningssystem.

Utsläppsrätter och elcertifikat

Inom ramen för EU:s handel med utsläppsrätter för koldioxid har Holmen tilldelats utsläppsrätter fram till och med 2020. Holmen har under senare år minskat användningen av fossila bränslen i betydande omfattning. Detta som ett resultat av investeringar i biobaserad energiproduktion samt energibesparingar vid anläggningarna. Överskott av tilldelade utsläppsrätter har kunnat säljas.

Koncernen har producerat förnybar el under många år, och handeln med elcertifikat har medfört intäkter. I England måste eldistributörer uppfylla en kvot av förnybar el medan producenter av förnybar el erhåller gröna certifikat (Renewables Obligation Certificates) i proportion till mängd genererad el. Bruket i Workington erhöll sådana gröna certifikat under 2018.

Avslutade verksamheter

I samråd med miljömyndigheterna genomförs utredningar av förorenade nedlagda industriplatser där Holmen varit verksamt. Under 2018 pågick utredningar i olika stadierna gällande de före detta sågverken Håsta-holmen, Stocka och Lännaholm, sulfittfabrikerna i Strömsbruk, Domsjö och Loddby, träsliperiet i Bureå samt två deponier, en i Kvillsfors och en vid Hults bruk. Under 2017 efterbehandlades markområdet och byggnaderna vid den tidigare industriplatsen för en ytbehandlingsanläggning i Iggesund. Under 2018 påbörjades den avslutande fasen av efterbehandlingsarbetet då förorenat grundvatten ska genomgå en reningsprocess.

Medarbetare med mod, engagemang och ansvar

Kompetenta medarbetare och en värdedrivna företagskultur är viktiga förutsättningar för att nå våra verksamhetsmål.

Medarbetarna är nyckeln till framgångsrikt och långsiktigt hållbart företagande. Holmen lägger stor vikt vid att värna om medarbetares säkerhet, delegera ansvar och stimulera viljan till personlig och kompetensmässig utveckling med företagets värderingar som grund. Koncernen arbetar systematiskt med att ge medarbetarna möjlighet att påverka och utveckla verksamheten genom löpande feedback och dialog mellan chef och medarbetare.

HR-arbetet drivs både koncerngemensamt och på affärsområdesnivå. HR-direktören ansvarar för samordning av arbetet.

Värderingar

Holmens värderingar *mod, engagemang* och *ansvar* är viktiga delar av vår företagskultur. Värderingarna vägleder oss i vårt arbete och ingår som en naturlig del i våra processer och verktyg, bland annat i medarbetarsamtal, som komplement i målstyrningsmodellen och som en grund i ledarprogram. Värderingarna används också i medarbetarundersökningar och i våra processer för att utveckla, behålla och locka ny kompetens.

Hälsa och säkerhet i fokus

Hälsa och säkerhet är en prioriterad fråga för Holmen. Målet med vårt arbete är att uppnå en skadefri och trygg arbetsplats för både våra medarbetare och de entreprenörer som arbetar med oss. Säkerhet ligger ständigt högt på dagordningen och alla nyanställda utbildas i säker arbetsmiljö. Arbetsmiljöarbetet följs kontinuerligt upp på ledningsnivå. Koncernen bedriver ett gemensamt systematiskt arbetsmiljöarbete i enlighet med OSHAS 18000 (se sida 77) och samtliga våra produktionsenheter är certifierade utom Linghamns sågverk som förvärvades under 2017. Arbetet med certifiering påbörjades samma år. Koncernens fokusområden under 2018 var säkerhetsbeteende, kommunikation, gemensamma regler och hälsa.

Sjukfrånvaron under 2018 var 4,1 procent vilket är i paritet med tidigare år. Långtidsfrånvaron (över 60 dagar) ligger på 1,6 (2,0) procent.

Likabehandling

Med respekt för de mänskliga rättigheterna verkar Holmen för ett arbetsklimat som har sin grund i alla människors lika värde. Alla medarbetare ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, politisk åsikt, fackföreningsstillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, hälsostatus, ålder eller familjeansvar. Detta framgår i Holmens uppförandekod. Ett fåtal händelser kopplade till koden har rapporterats under året. Samtliga har hanterats enligt Holmens interna processer. Åtgärder är vidtagna och inte längre föremål för vidare aktiviteter.

Holmen utarbetar handlingsplaner och årliga lönekartläggningar i enlighet med diskrimineringslagen, och vi använder utvecklingssamtal och medarbetarundersökningar som ytterligare verktyg för att förbättra vårt arbete med likabehandling och aktivt motverka diskriminering.

Skogsindustrin har under lång tid varit en mansdominerad bransch och andelen kvinnor är fortfarande relativt låg. Vi arbetar dock för att öka andelen kvinnor på alla nivåer i företaget. 2018 var andelen kvinnor av Holmens medarbetare 20,3 (19,3) procent. Bland nyanställda var andelen kvinnor 40 (25) procent och bland chefer uppgick andelen till 20 (21) procent.

Rekrytering och utveckling

För att upprätthålla konkurrenskraft över tid är det av största vikt att attrahera och behålla rätt medarbetare. Vi säkerställer att Holmen fortsätter vara en verksamhet där nytänkande och utveckling står i fokus och vi arbetar aktivt med identifiering av nuvarande och framtida kompetensbehov. Internt satsar vi på vidareutveckling av medarbetare på alla nivåer, utbildningsprogram för medarbetarkompetens, ledarskapsutveckling och utvecklingsprogram för specialister som driver förändringsarbete. För att stärka vår attraktionskraft gentemot nya medarbetare är frågor som jämställdhet, produktutveckling och hållbarhet viktiga arbetsområden.

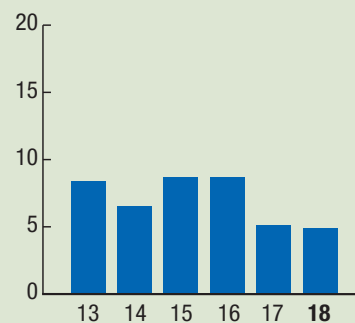

NOLLVISION FÖR OLYCKOR

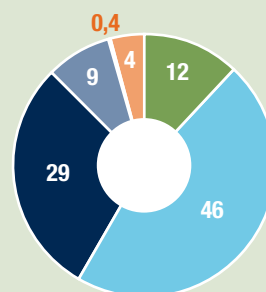
Antalet arbetsolycksfall per miljoner arbetade timmar minskade från 5,1 2017 till 4,9 2018. De dominerande orsakerna till olyckorna är halk-, snubbel-, kläm- och skärskador. Under senare år har vi framgångsrikt lyckats minska antalet olyckor och vi arbetar långsiktigt och fokuserat med att bibehålla och stärka den positiva utvecklingen. Den långsiktiga målsättningen är noll olycksfall. Några enheter har också legat på den nivån under mer än ett år.

Arbetsolycksfall

med mer än 8 timmars frånvaro (LTI), antal per miljon arbetade timmar

Medelantal årsanställda per affärsområde, %

Totalt: 2 955

Skog	365
Kartong	1 346
Papper	860
Trävaror	261
Energi	12
Koncerngemensamt	112

För en levande landsbygd

Skogsbruket har stor regional betydelse och skapar sysselsättning i glest befolkade områden. För många är brukandet av skogen en förutsättning för att kunna bo och verka utanför storstäder.

Holmen spelar en betydelsefull roll som arbetsgivare på flera orter och bidrar inte bara till arbetstillfällen inom koncernen utan också hos leverantörer av varor och tjänster. Det innebär att Holmen bidrar med betydande skatteintäkter, både i Sverige och i de andra länder där vi är verksamma. På detta sätt tar vi ett socialt ansvar och vi är noga med att betala in skatt enligt gällande lagar och regler i alla länder där vi verkar. Vi väljer även att redovisa detta bidrag till samhället på sida 77.

Genom kontinuerlig dialog med lokalsamhället och intresseorganisationer, liksom samarbeten med näringsliv och universitet arbetar vi för en hållbar utveckling. Ett exempel på ett sådant samarbete är projektet *Grow your income* som syftar till att öka tillgången på biomassa till biobränslepannan vid bruket i Workington genom att stimulera lantbrukare i området att odla energiskog. Projektet innebär en dialog med en ny intressentgrupp vilken stärker vår lokala förankring. Förutom att skapa en ny intäktskälla för det lokala lantbruket har planteringen av energiskog medfört flera positiva sideffekter då energiskogen motverkar översvämningar och ökar den biologiska mångfalden i området.

De hållbart brukade skogarna är inte bara viktiga ur ett miljömässigt och ekonomiskt perspektiv, de är också betydelsefulla för människans välbefinnande och utgör en plats för rekreation, jakt och fiske. Holmen tar särskild hänsyn till estetiskt och upplevelsemässigt värdefulla skogar samt skogar som många besöker för friluftsliv, avkoppling och motion.

Globalt bidrag och lokala utmaningar

Holmen är ett exportbolag och en del av svensk basindustri. Med ett stort upptag av koldioxid och export av klimatsmarta produkter är vårt bidrag till en hållbar utveckling globalt. Utmaningarna och den direkta påverkan vi har på miljö och människor är till stora delar lokala.

2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030, en universell agenda som inrymmer 17 globala mål för en hållbar utveckling, även kallade UN Sustainable Development Goals (SDG). Dessa mål omfattar social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet.

Vi har bara ett jordklot, och det är enbart genom ett hållbart brukande av jordens resurser som mänskligheten kan överleva. Detta tydliggör Johan Rockström och Pavan Sukhdev från Stockholm Resilience Centre i deras modell "Tärtan", som är framtagen för att visa på vikten av att värna om jordens resurser för att klara matförsörjningen. Det understa lagret, basen, representerar mål kopplade till miljömässig hållbarhet. I mittennivån finns de sociala målen och högre upp de ekonomiska. Planeten sätter ramarna och dessa är inte förhandlingsbara.

Även om Holmens verksamhet är mer

inriktad på hållbar konsumtion snarare än hållbar matförsörjning, så är principen om vikten av hållbart brukande av jordens resurser densamma. Hållbara biobaserade verksamheter och innovation inom planetens ramar är förutsättningar för att motverka klimatförändringarna och därmed grundläggande för att uppnå de sociala och ekonomiska målen.

Holmen och de globala målen

Basen i Holmens verksamhet är det aktiva skogsbruket där den växande skogen absorberar koldioxid och förser industrin med förnybar råvara. Skogsråvaran förädlas till produkter som binder koldioxid och kan ersätta fossilbaserade plastförpackningar och klimatpåverkande byggmaterial. Vi värnar om den biologiska mångfalden och vi arbetar aktivt för att minska utsläpp till

luft och vatten. Även om vi kommit långt i vårt hållbarhetsarbete återstår flera utmaningar. Vattenanvändning, transporter och rätten att bruka våra skogar är aktuella frågor som Holmen, liksom övrig skogsindustri, bevakar och aktivt arbetar med.

Holmens mission är att skapa en hållbar framtid. Det gör vi bland annat genom att bidra till flera av FN:s globala mål. Med en koldioxidpositiv verksamhet, klimatsmarta produkter och ett långsiktigt miljöarbete är våra främsta bidrag kopplade till mål 13, 14 och 15. Mål som är fundamentala för allt liv på jorden. Men vårt arbete kan inte stå för sig själv. För att klimat- och miljövinster ska realiseras är våra samarbeten och relationer med såväl kunder som leverantörer centrala. Därför är mål 17, som handlar om genomförande och partnerskap, en viktig del i vårt bidrag till en hållbar framtid.

"Vi på Holmen är stolta över att vi är en del av en hållbar bioekonomi och att vår verksamhet skapar nytta såväl lokalt som globalt. Alla FN:s mål måste uppnås för att nå en hållbar utveckling och Holmen arbetar inom ramen för flera av dem. Vårt största bidrag finns inom de klimat- och miljörelaterade målen, vilka också är grundläggande för en hållbar framtid."

Elin Swedlund, hållbarhetsansvarig Holmen

Illustration baserad på en design av Azote Images (Jerker Lokrantz) för Stockholm Resilience Centre.

"Sedan 2007 är Holmen anslutet till FN:s Global Compact och dess motsvarande nordiska nätverk. Vi ser det som naturligt att stödja dess tio principer om mänskliga rättigheter, socialt ansvar, miljöansvar och antikorrupktion."

Henrik Sjölund, VD och koncernchef

På holmen.com finns information om hur koncernen uppfyller och arbetar enligt Global Compacts principer. Koncernen rapporterar årligen till organisationen om sitt hållbarhetsarbete enligt de tio principerna och om vilka framsteg som gjorts. Arbetet med de tio principerna bidrar också till att nå FN:s globala mål.

MÅL: 13 BEKÄMPA KLIMATFÖRÄNDRINGEN

Tillväxten i Holmens skogar överstiger skörden vilket innebär att det årligen lagras stora mängder koldioxid i våra skogar. Holmens trävaror, som används som snickeri- och konstruktionsvirke, bidrar också med en substituerande effekt när de ersätter klimatpåverkande byggnadsmaterial. Våra investeringar i ökad produktion av trävaror skapar större möjligheter till hållbart byggande. Med produktion av förnybar energi i form av vatten- och vindkraft bidrar vi till en hållbar energiförsörjning.

MÅL: 14 HAV OCH MARINA RESURSER

Miljösituationen i vattnen utanför Holmens bruk har under de senaste 40 åren avsevärt förbättrats genom ny processteknik och reningstekniska åtgärder. Holmen deltar i branschgemensam miljöforskning för att utreda åtgärder som leder till ständiga förbättringar i miljön. Genom att ersätta produkter av plast med kartongprodukter minskar vi dessutom beroendet av fossila råvaror samtidigt som det minskar mängden plastavfall som kan hamna i havet.

MÅL: 15 EKOSYSTEM OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

Holmens mål är att alla naturligt förekommande arter ska kunna fortleva i skogslandskapet. Vi avstår skogsbruk eller bedriver aktiv naturvård på drygt 20 procent av skogsmarksarealen. Vi restaurerar även miljön vid tidigare avslutade verksamheter vilket har resulterat i att tidigare negativt påverkade miljöer återställts. Våra färskfiberbaserade produkter förser returpappersindustrin med nödvändigt tillskott av råvara i form av färsk fiber från hållbart brukade skogar där biologisk mångfald värnas.

MÅL: 17 GENOMFÖRANDE OCH GLOBALT PARTNERSKAP

De klimat- och hållbarhetsutmaningar som vår planet står inför är inget som ett enskilt företag som Holmen kan hantera på egen hand. Därför samarbetar vi tillsammans med såväl leverantörer som kunder mot de globala målens ambitioner. I många fall kommer miljönyttan först i våra kunders processer eller produkter, varför ett ökat samarbete för att utbyta kunskap och idéer är centralt för att nå målen för en hållbar utveckling.

Bolagsstyrningsrapport

Holmen AB är ett publikt svenskt aktiebolag som sedan 1936 är noterat på Stockholmsbörsen, Nasdaq Stockholm. Att upprätta bolagsstyrningsrapport är ett krav enligt Årsredovisningslagen. Bolagsstyrningsrapporten följer de regler och anvisningar som fastslagits i Svensk kod för bolagsstyrning.

Aktieägarna

Holmen AB hade 33 573 aktieägare vid utgången av 2018. Svenska privatpersoner utgjorde den största ägarkategorin med 31 586 ägare.

Den största ägaren, med 61,6 procent av rösterna och 32,9 procent av kapitalet, var vid årsskiftet L E Lundbergföretagen, vilket innebär att ett koncernförhållande råder mellan LE Lundbergföretagen AB (org. nr. 556056-8817), med säte i Stockholm, och Holmen. Kempstiftelserna var den näst största ägaren och dess innehav av Holmen-aktier uppgick vid samma tidpunkt till 17,0 procent av rösterna och 7,0 procent av kapitalet. Övriga enskilda aktieägares innehav

understeg 10 procent av rösterna. Medarbetarna har inget innehav av Holmen-aktier via pensionsstiftelse eller liknande.

Någon begränsning av hur många röster varje aktieägare kan avge vid årsstämman finns inte.

Vid årsstämman 2018 förnyades bemyndigandet för styrelsen att kunna förvärva upp till 10 procent av bolagets aktier. Inget återköp har genomförts under perioden. Sedan tidigare innehar bolaget 0,9 procent av samtliga aktier.

Vid årsstämman 2018 beslutades att öka antalet aktier i bolaget genom att genomföra en aktiesplit. Detta innebär att varje aktie, oavsett serie, delades upp i två aktier (aktiesplit 2:1) av samma serie. Avstämningsdag för uppdelningen av aktierna var den 2 maj 2018, i enlighet med stäm-mans beslut.

Mer information om aktien och ägarstrukturen finns på sida 36–37.

Bolagsstämma

Kallelse till årsstämma utfärdas tidigast sex och senast fyra veckor före beslutat datum. Kallelsen innehåller: a) information om anmälan och om rätten att rösta och delta på stämman, b) numrerad dagordning med de ärenden som ska behandlas, c) information om föreslagen utdelning och det huvudsakliga innehållet i övriga förslag. Aktieägare eller ombud kan rösta för fulla antalet ägda eller företrädde aktier. Anmälan till stämman görs via brev, telefon eller på holmen.com. Kallelse till extra bolagsstämma, där frågan om ändring av bolagsordningen ska behandlas, ska utfärdas tidigast sex och senast fyra veckor före stämman.

Förslag till årsstämman bör adresseras till styrelsen och insändas i god tid innan kallelsen utfärdas. På holmen.com finns information om aktieägares rätt att få ärende behandlat.

Årsstämma 2019 kommer att äga rum i Stockholm den 11 april 2019, vilket offentliggjordes den 28 september 2018.

Valberedning

Årsstämman har beslutat att inrätta en valberedning som ska bestå av styrelsens ordförande samt en representant för var och en av bolagets röstmässigt tre största aktieägare per den 31 augusti varje år. Valberedningens sammansättning inför årsstämmorna 2018 och 2019 redovisas i tabell på sida 30.

Valberedningen har som uppgift att lämna förslag avseende val av styrelseledamöter, styrelsens ordförande, styrelsearvode och revisionsarvoden samt, i förekommande fall, val av revisor. Förslagen presenteras i kallelsen till årsstämman.

Valberedningen tillämpar regel 4.1 i Svensk kod för bolagsstyrning (Koden) som mångfaldspolicy vid framtagandet av sitt förslag till styrelse vilket innebär att den ska ha en med hänsyn till bolagets verksamhet, utvecklingsskede och förhållanden i övrigt ändamålsenlig sammansättning, präglad av mångsidighet och bredd avseende de bolagsstämموالدا ledamöternas kompetens, erfarenhet och bakgrund. En jämn könsfördelning eftersträvas. Valberedningen har vid förslag till styrelse beaktat policyn. Ytterligare information om valberedningens arbete lämnas vid årsstämman 2019.

Inför årsstämman 2019 föreslår valberedningen att styrelsen ska bestå av nio, av stämman valda, ledamöter. Valberedningen föreslår omval av nuvarande styrelseledamöterna Fredrik Lundberg, som även föreslås till omval som ordförande i styrelsen, Carl Bennet, Lars G Josefsson, Lars Josefsson, Louise Lindh, Ulf Lundahl, Henriette Zeuchner och Henrik Sjölund samt nyval av Alice Kempe. Carl Kempe har avböjt omval.

Styrelsens sammansättning

Styrelsens ledamöter väljs årligen av årsstämman för tiden intill dess nästa årsstämma hållits. Enligt bolagsordningen ska styrelsen bestå av sju till elva ledamöter. Bolagsordningen innehåller inga bestämmelser i övrigt om tillsättande eller entledigande av styrelseledamöter, ändringar i bolagsordningen eller begränsningar för hur lång tid en ledamot kan ingå i styrelsen.

Årsstämma 2018

Årsstämman 2018 och det material som presenterades var på svenska. Kallelse, föredragningslista, verkställande direktörens anförande samt protokoll finns tillgängliga på holmen.com.

Vid årsstämman var samtliga av stämman valda styrelseledamöter, koncernledningen och bolagets revisor närvarande. Under stämman gavs aktieägarna möjlighet att ställa och få svar på frågor. Stämman fastställde resultat- och balansräkning, beslutade om vinstdisposition samt beviljade den avgående styrelsen ansvarsfrihet. Justerare vid stämman var Ramsay Brufer, Alecta och Martin Wallin, Lannebo Fonder.

Det var inte möjligt att följa eller delta i stämman från annan ort med hjälp av kommunikationsteknik. Någon förändring i det avseendet är inte planerat för årsstämman 2019.

Styrelsens sammanträden

Styrelsen höll åtta sammanträden under 2018, varav fyra hölls i anslutning till att bolaget lämnade kvartalsrapporter. Ett sammanträde har ägnats åt genomgångar av strategiska frågor och åt koncernens budget för 2019. Ett sammanträde hölls i anslutning till att styrelsen bland annat besökte Iggesunds bruk och Iggesunds sågverk samt särskilt diskuterade utvecklingen på kartongmarknaden. Två sammanträden genomfördes i anslutning till årsstämman. Styrelsen har därutöver ägnat särskild uppmärksamhet åt strategiska, finansiella och redovisningsmässiga frågor, uppföljning av verksamheten, förvärvet av en större skogsfastighet i Hälsingland samt beslutet om en expansion av Bravikens sågverk och andra större investeringsärenden.

Bolagets revisorer har vid ett tillfälle direkt till styrelsen rapporterat om granskningen av bokslut och intern kontroll.

Årsstämman 2018 beslutade omval av styrelseledamöterna Fredrik Lundberg, Carl Bennet, Lars G Josefsson, Lars Josefsson, Carl Kempe, Louise Lindh, Ulf Lundahl, Henriette Zeuchner och Henrik Sjölund. Fredrik Lundberg omvaldes till styrelsens ordförande. Vid det konstituerande sammanträdet 2018 valdes Carl Kempe till vice ordförande och bolagets chefsjurist Lars Ericson utsågs till styrelsens sekreterare.

Utöver de nio ledamöterna som valdes av årsstämman har de lokala arbetstagarorganisationerna rätt att utse tre ledamöter och tre suppleanter.

Av de nio stämмоvalda ledamöterna bedöms åtta som oberoende i förhållande till bolaget enligt Kodens definition. VD är den enda styrelseledamot som arbetar operativt i bolaget. Mer information om styrelsens ledamöter finns på sida 70–71.

Styrelsens arbete

Arbetet i styrelsen följer en plan som bland annat ska säkerställa att styrelsen får all erforderlig information. Styrelsen beslutar årligen om en skriftlig arbetsordning och utfärdar skriftliga instruktioner. Sistnämnda avser dels arbetsfördelningen mellan styrelsen och VD, dels den information som styrelsen löpande ska erhålla gällande ekono-

misk utveckling och andra viktiga händelser. Tjänstemän i bolaget deltar som föredragande vid styrelsens sammanträden.

I syfte att utveckla styrelsens arbete genomförs en årlig utvärdering där varje ledamot svarar på en enkät med relevanta frågeställningar som rör styrelsens arbete och ges möjlighet att lämna förslag på hur styrelsens arbete kan vidareutvecklas. Svaren har presenterats och diskuterats vid ett styrelsesammanträde. Resultatet av 2018 års utvärdering utgör underlag för planeringen av styrelsearbetet kommande år. Styrelsens ordförande har redovisat resultatet av utvärderingen för valberedningen.

Ersättningar

Styrelsen har utsett ett ersättningsutskott som består av Fredrik Lundberg och Carl Bennet. Utskottet har under året berett frågor om ersättning och andra anställningsvillkor för VD.

Ersättning och övriga anställningsvillkor för befattningshavare direkt underställda VD beslutas av denne i enlighet med den lönepolicy som fastlagts av ersättningsutskottet. Ersättningsutskottet har utvärderat tillämpningen av såväl policyn som de riktlinjer som årsstämman fastställt för ersättning till ledande befattningshavare.

Inom koncernen tillämpas principen att chefs chef ska godkänna beslut i ersättningsfrågor i samråd med respektive personalchef.

Vid årsstämman 2018 framlades styrelsens förslag till riktlinjer för ersättning till VD och övriga ledande befattningshavare, det vill säga de affärsområdes- och stabschefer som rapporterar direkt till VD. Årsstämman fastställde riktlinjerna i enlighet med styrelsens förslag. Till årsstämman 2019 föreslår styrelsen oförändrade riktlinjer. Riktlinjerna samt information om ersättningar återfinns i not 4 på sida 50.

Årsstämman 2018 fastställde styrelsearvode och beslöt att arvodet till revisorerna ska utgå enligt räkning.

Årsstämman 2016 fattade beslut om ett riktat aktiesparprogram till anställda i koncernledningen, affärsområdeschefer och ett antal nyckelpersoner i Holmen-koncernen. Programmet löper ut i maj 2019 och styrelsen föreslår årsstämman 2019 att fatta beslut om nytt treårigt program. Mer information om befintligt aktiesparprogrammet återfinns i not 4.

Koncernledning

Styrelsen har delegerat det operativa ansvaret för bolagets och koncernens förvaltning

Styrelseledamöter från och med årsstämman 2018

Ledamöter	Invald	Roll i styrelse	Revisionsutskott	Ersättningsutskott	Närvaro vid möten:			Arvode, tkr
					Styrelse	Revisionsutskott	Ersättningsutskott	
Fredrik Lundberg	1988	Ordförande	Ledamot	Ordförande	8/8	5/5	2/2	710
Carl Kempe	1983	Vice Ordförande	Ledamot	-	8/8	5/5	-	355
Carl Bennet	2009	Ledamot	Ledamot	Ledamot	8/8	5/5	2/2	355
Lars G Josefsson	2011	Ledamot	Ledamot	-	8/8	5/5	-	355
Lars Josefsson	2016	Ledamot	Ledamot	-	8/8	5/5	-	355
Louise Lindh	2010	Ledamot	Ledamot	-	8/8	5/5	-	355
Ulf Lundahl	2004	Ledamot	Ledamot	-	8/8	5/5	-	355
Henriette Zeuchner	2015	Ledamot	Ledamot	-	8/8	5/5	-	355
Henrik Sjölund	2014	Ledamot, koncernchef och VD	-	-	8/8	-	-	-

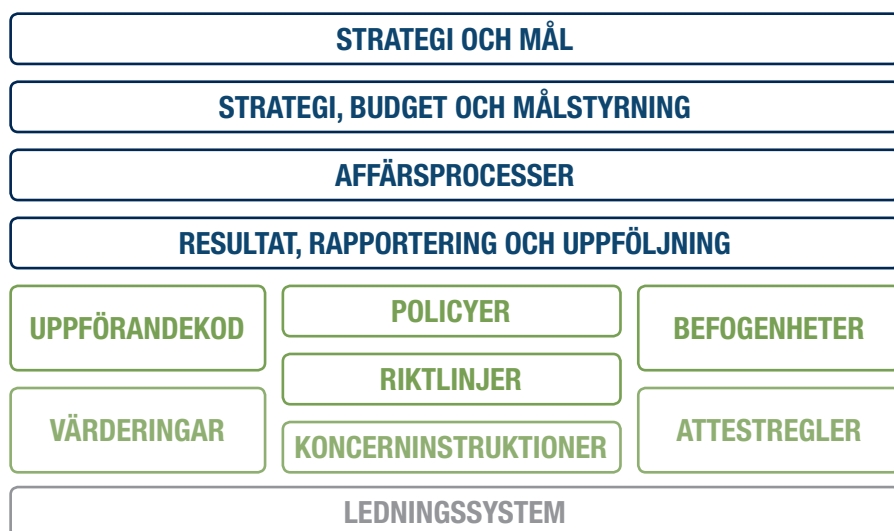
Enligt valberedningens bedömning är Fredrik Lundberg, Carl Kempe, Carl Bennet, Lars G Josefsson, Lars Josefsson, Louise Lindh, Ulf Lundahl och Henriette Zeuchner oberoende i förhållande till bolaget och bolagets ledning, samt Lars G Josefsson, Lars Josefsson, Ulf Lundahl, Henriette Zeuchner och Henrik Sjölund oberoende i förhållande till bolagets större aktieägare.

Arbetstagarrepresentanter

Steewe Björklundh, ledamot, invald 1998
Per-Arne Berg, suppleant, invald 2015

Kenneth Johansson, ledamot, invald 2004
Daniel Häggglund, suppleant, invald 2014

Tommy Åsenbrygg, ledamot, invald 2009
Christer Johansson, suppleant, invald 2017

Interna styrprocesser och styrande dokument.

till bolagets VD. En instruktion avseende arbetsfördelningen mellan styrelse och VD fastställs årligen av styrelsen.

Holmens koncernledning utgörs av bolagets VD, cheferna för fyra av de fem affärsområdena, cheferna för de fem koncernstaberna samt chefen för internationella affärer. Information om VD och övrig koncernledning finns på sida 72.

Under 2018 sammanträdde koncernledningen vid nio tillfällen. Mötena behandlade bland annat resultatutveckling och rapporter inför och efter styrelsens sammanträden, strategifrågor, budget, investeringar, intern kontroll, arbetsmiljö, hållbarhetsfrågor samt konsekvenserna av den nya Data-skyddsförordningen (GDPR). Vidare ägnades mötena åt genomgångar av marknads-läget, konjunkturutvecklingen, möjliga konsekvenser av Brexit och andra omvärldsfaktorer som påverkar verksamheten samt åt diskussioner rörande styrningen av koncernen och de verktyg, i form av bland annat målstyrningsmodell och gemensamma policyer, som används för denna styrning.

Revision

Revisionsbolaget KPMG, som varit Holmens revisor sedan 1995, omvaldes av årsstämman 2018 till revisor för ett år. Till huvudansvarig för revisionen utsågs den auktoriserade revisorn Joakim Thilstedt. Enligt gällande regelverk kan KPMG omväljas

som revisorer fram till som längst 2023. KPMG genomför revisionen i Holmen AB samt i nästan samtliga dotterbolag.

Revision av interna rutiner och kontrollsystem påbörjas under andra kvartalet och fortsätter sedan löpande fram till årsskiftet. Delårsrapport för januari–september är föremål för revisorernas översiktliga granskning. Granskning och revision av årsbokslut och årsredovisning, inklusive hållbarhetsrapport, görs under januari–februari.

Holmens revisionsutskott består av externa styrelsemedlemmar med Ulf Lundahl som ordförande. Revisionsutskottet har sammanträtt fem gånger under 2018. I styrelsens rapporteringsinstruktion finns krav på att styrelsens ledamöter årligen ska få en redogörelse av revisorerna, som styrker att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska förhållanden i övrigt kan kontrolleras på ett betryggande sätt. Revisorerna har under 2018 rapporterat till revisionsutskottet vid tre sammanträden.

Holmen har utöver revisionsuppdraget konsulterat KPMG inom skatteområdet, i redovisningsfrågor och för olika utredningar. Storleken av betalda ersättningar till KPMG för 2018 framgår av not 5 på sida 51. KPMG är skyldiga att pröva sitt oberoende inför beslut att genomföra fristående rådgivning åt Holmen vid sidan av sitt revisionsuppdrag.

Interna styrprocesser

Årligen görs en genomgång av respektive affärsområdes strategi vilket inkluderar målsättning för verksamheten. Strategin presenteras för styrelsen och utgör grunden för de förväntningar som ställs på respektive affärsområdes enheter. Utifrån förväntningarna sätter varje enhet mål samt identifierar framgångsfaktorer för att nå målen. Till framgångsfaktorer kopplas mätfaktorer (KPI) för att mäta och visa utvecklingen. Strategigenomgången utgör även grunden för budgeten där beslut om resursfördelning fattas samt mål för det kommande året sätts. Genom ett enkelt och välimplementerat målstyrningsverktyg för kontinuerlig uppföljning säkerställs att hela verksamheten gör korrekta prioriteringar för att nå uppsatta mål.

Affärsområdena styr den operativa verksamheten mot målen med hjälp av processer för inköp, produktion och försäljning stöttat av processer för HR, ekonomi, forskning och utveckling, IT, miljö och kommunikation.

Verksamheten följs upp genom regelbunden rapportering av finansiell utveckling och KPI:er kompletterade med kvalitativ analys. Under året har hållbarhetsdata integrerats i processen för den finansiella rapporteringen.

Uppförandekod. Holmens uppförandekod är i linje med UN Global Compact och ger vägledning i det dagliga arbetet och klargör vilka förväntningar som ställs på medarbetarna. Holmens verksamhet ska genomsyras av ett ansvarsfullt beteende gentemot både interna och externa intressenter. Även uppförandekoden för leverantörer följer UN Global Compact och omfattar antikorrup­tion, mänskliga rättigheter, arbetsmiljö och miljö.

Med respekt för de mänskliga rättigheterna verkar Holmen för ett arbetsklimate som har sin grund i alla människors lika värde. Alla medarbetare ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Holmen omfattas av UK Modern Slavery Act och en redogörelse kopplad till detta finns på holmen.com.

Valberedningens sammansättning

Namn	Representerar	Inför årsstämma:		Oberoende i förhållande till:	
		2019	2018	Bolaget	Röstmässigt största ägaren
Mats Gulbrand	L E Lundbergföretagen*	x (ordf)	x (ordf)	Ja	Nej
Fredrik Lundberg	Styrelsens ordförande	x	x	Ja	Nej
Alice Kempe	Kempestiftelserna*	-	x	Ja	Ja
Torbjörn Widmark	Kempestiftelserna*	x	-	Ja	Ja
Hans Hedström	Carnegie fonder*	x	x	Ja	Ja

* Per 31 augusti 2018 uppgick det röstmässiga ägandet för L E Lundbergföretagen till 61,6 procent, Kempestiftelserna till 17,0 procent och Carnegie fonder (Sverige) till 1,5 procent.

Policyer. Holmen använder policyer, riktlinjer och koncerninstruktioner för att klargöra hur medarbetare ska agera inom grundläggande, kritiska och koncerngemensamma områden. Koncernens elva policyer behandlar bland annat förväntningar på medarbetarskap och chefskap, anger ramar för målstyrning, kompetensförsörjning, samverkan med fackliga organisationer, likabehandling, samt anställningsvillkor. Därutöver omfattas god arbetsmiljö utifrån säkerhets- och hälsoaspekter, antikorrupktion och konkurrensfrågor och hur god affärssed upprätthålls i relationen med externa kontakter på de olika marknaderna. Anställda i funktioner som löper risk att utsättas för otillåtet beteende får särskild utbildning i affärsetik. Policyerna anger hur råvaror ska användas effektivt, hur föröningar ska förebyggas och att ständiga förbättringar ska eftersträvas. Finansiella risker hanteras centralt och ska präglas av en låg risknivå. Policyerna ska även säkerställa att bolagets tillgångar hanteras enligt koncernens regler, minimera risker för fel i den finansiella rapporteringen samt förhindra oegentligheter. Koncernens inköp ska bidra till långsiktig lönsamhet. En hållbar försäljning av råvaror, produkter och tjänster ska säkerställas på såväl kort som lång sikt. Kommunikationerna ska vara korrekt, transparent och lättillgänglig samt beakta legala krav och affärsmässig sekretess.

Efterlevnad. Holmens uppförandekod, policyer och värderingar ingår i varje medarbetares introduktion samt upprepas av chefer vid medarbetarträffar. Efterlevnad följs upp genom bland annat medarbetarundersökningar och medarbetarsamtal, lönekartläggningar, säkerhetsstatistik och revision av organisatorisk och social arbetsmiljö. Där överträdelser eller bristfällig företagskultur uppdagas hanteras frågan situationssanpassat.

Whistle blower-funktion. En whistle blower-funktion finns tillgänglig för att anställda och övriga intressenter ska kunna framföra påpekanden om eventuella brister i Holmens finansiella rapportering eller andra missförhållanden hos företaget.

Intern kontroll avseende finansiell rapportering

Styrelsens ansvar för intern kontroll och finansiell rapportering regleras i den svenska aktiebolagslagen och i Svensk kod för bolagsstyrning. Enligt koden är det också styrelsens ansvar att bolaget sköts hållbart och ansvarsfullt. Det löpande ansvaret för samtliga dessa frågor har delegerats till VD.

Syfte och struktur. Syftet med intern kontroll är att säkerställa att Holmen lever upp till sina mål för den finansiella rapporteringen (se ruta), säkerställa att bolagets tillgångar hanteras enligt koncernens regler samt förhindra oegentligheter. Koncernstab

Ekonomi och Finans koordinerar och bevakar processen för intern kontroll avseende finansiella rapporteringen.

Arbetet följer COSO:s ramverk för intern kontroll i den finansiella rapporteringen. Ramverket består av fem grundläggande element: kontrollmiljö, riskbedömning, kontrollaktiviteter, information och kommunikation samt uppföljning och utvärderingar. Ramverket har anpassats till Holmens olika verksamheter.

Kontrollmiljö. Kontrollmiljön utgör basen för den interna kontrollen avseende den finansiella rapporteringen och bygger bland annat på bolagets interna styrprocesser. I styrelsens arbetsordning och i instruktionen till VD fastställs roll- och ansvarsfördelning för att tillgodose effektiv kontroll och hantering av verksamhetens risker.

Policyer, riktlinjer och instruktioner bidrar till att göra den enskilde individen medveten om sin roll i upprätthållandet av god intern kontroll. Dessa dokument ska också tillgodose att den finansiella rapporteringen följer de lagar och regler som gäller för bolag noterat på Nasdaq Stockholm, samt lokala regler i varje land där verksamhet bedrivs.

Riskbedömning. Arbetet med riskbedömning syftar till att identifiera och utvärdera de risker som kan medföra att koncernens mål för den finansiella rapporteringen inte uppfylls. Resultatet av riskarbetet sammanställs och utvärderas under ledning av Koncernstab Ekonomi och Finans.

Holmens största risker avseende den finansiella rapporteringen kopplas till värderingen av biologiska tillgångar, materiella anläggningstillgångar, avsättning för pensioner, övriga avsättningar samt till finansiella transaktioner. I riskbedömningen ingår också att identifiera och utvärdera operativa risker. För vidare information om risker se avsnitt Riskhantering sida 32–35.

Kontrollaktiviteter. För att säkerställa att Holmens mål för den finansiella rapporteringen uppfylls finns kontrollkrav inbyggda i de processer som bedöms relevanta: försäljning, inköp, investeringar, personal, bokslut, betalningar samt IT. Kontrollaktiviteter syftar till att förebygga, upptäcka och korrigera fel och avvikelser. Koncernens samtliga enheter genomför verksamhetsanpassade självutvärderingar där det framgår vilka kontrollkrav som gäller för respektive process och huruvida de uppfylls eller ej.

Information och kommunikation. Holmens finansiella informationsgivning, såväl extern som intern, följer en av VD fastställd kommunikationspolicy. Informationsgivningen till Holmens aktieägare och andra intressenter ska vara korrekt, fullständig, transparent och konsekvent samt ske på lika villkor och i rätt tid.

Holmens finansiella rapportering

Extern finansiell rapportering ska:

- vara korrekt och fullständig samt följa tillämpliga lagar, regler och rekommendationer
- ge en rättvisande beskrivning av företagets verksamhet
- stödja en rationell och initierad värdering av verksamheten.

Intern finansiell rapportering ska därutöver ge stöd till korrekta affärsbeslut på alla nivåer i koncernen.

Holmens MSCI ESG-rating "AAA"

ESG står för "Environmental, Social and Governance", det vill säga miljö, socialt ansvar och ägarstyrning. MSCI ESG Ratings är utformade för att hjälpa investerare att förstå ESG-risker och möjligheter och integrera dessa faktorer i sin portföljkonstruktion och förvaltningsprocess. Holmens MSCI ESG-rating för 2018 är oförändrad på högsta nivå "AAA".

Om användningen av MSCI-logotypen, se sida 78.

Uppföljning och utvärdering. Kontrollaktiviteter utvärderas regelbundet för att säkerställa att de är effektiva och ändamålsenliga. Resultatet av självutvärderingarna följs upp löpande och avvikelser rapporteras kvartalsvis till vice VD. Tester görs av riktigheten i självutvärderingarna.

Rapportering av intern kontroll till koncernledningen sker en gång per år. Bolagets revisorer rapporterar under året sina iakttagelser av granskningen av den interna kontrollen till revisionsutskottet och styrelsen.

Uppföljningen är ett viktigt verktyg för att identifiera eventuella brister inom koncernen och hantera dem genom utformning av nya kontrollkrav.

Uttalande om internrevision. Styrelsen har bedömt att det inte finns några särskilda omständigheter i verksamheten eller andra förhållanden som motiverar en så kallad särskild granskningsfunktion (intern revision). Koncernens arbete med intern kontroll, tillsammans med det arbete som de externa revisorerna utför, bedöms vara tillräckligt.

Riskhantering

Affärsområdena ansvarar för sin verksamhet och hanterar affärsmässiga risker såsom kreditrisker gentemot koncernens kunder. De fattar också beslut gällande volym och prissättning med målsättning att uthålligt ge en bra avkastning på investerat kapital. Koncernstab Ekonomi och Finans hanterar koncernens finansiering och finansiella risker utifrån en av styrelsen fastställd finanspolicy som präglas av låg risknivå. Syftet är att minimera koncernens kapitalkostnad genom ändamålsenlig finansiering samt effektivt hantera och kontrollera koncernens finansiella risker.

Operativa risker

Risk	Riskhantering	Kommentar
Efterfrågan och priser. Förändringar av efterfrågan och priser påverkar möjligheterna att nå lönsamhetsmålen.	Förändringar i priser och leveranser beror till stor del på utvecklingen av marknaden i Europa. Den påverkas i sin tur av flera faktorer såsom efterfrågan, produktionen bland europeiska producenter, förändringar av import till Europa samt möjligheterna till lönsam export från Europa. Holmen har begränsade möjligheter att snabbt göra större förändringar i produktutbud, men anpassar sin produktinriktning mot de produkter och marknader som bedöms ha bäst långsiktig potential. Holmen eftersträvar en bred kundbas och ett utbud som sträcker sig över flera olika produktområden. Denna strävan, i kombination med långvariga kundrelationer, minskar sårbarheten vid förändringar i marknaden.	Produktmixen har utvecklats i linje med strategin för alla affärsområden, vilket för till exempel Papper innebär ökad försäljning av bok- och magasinpapper medan tidningspappersförsäljningen minskats.
Råvarupriser. Ved, el och kemikalier är de mest väsentliga insatsvarorna och prisförändringar påverkar lönsamheten.	Skörden av timmer från egen skog är i princip lika stor som förbrukningen vid de egna sågverken. Massaved från egen skog och flis från egna sågverk motsvarar knappt 50 procent av kartong- och pappersbrukens förbrukning. Genom den integrerade produktionsprocessen är koncernen i stort i balans på massa. Kartongverksamheten tillverkar nästan all el som behövs vid de egna brukerna medan tillverkningen av papper försörjs av externa inköp. Samtidigt säljer koncernen el från vatten- och vindkraft till elnätet. Netto motsvarar koncernens egna elproduktion knappt 50 procent av den totala elkonsumtionen. Prisrisken för denna konsumtion hanteras genom fysiska fastprisavtal och finansiella säkringar. Behovet av värmeenergi är stort, men tillverkas lokalt på varje bruk från restprodukter. Kemikalier är en betydande insatsvara, framförallt vid kartongtillverkning, men behovet reduceras och uttjänta kemikalier återvinns vid bruket.	Kostnaderna för insatsvaror ökade betydligt under 2018. Marknaden för massaved var besvärlig, med höga importpriser. För att minska beroendet av dyr importved kommer Holmen under 2019 i större utsträckning använda fiber från den egna skogen genom ny transportlösning från det norra skogsinnehavet. Nettoförbrukningen av el är prissäkrad till 80 procent för 2019-2020 och 65 procent för 2021. Nominellt belopp för finansiella säkringar uppgår till 505 Mkr.
Anläggningar. Produktionsutrustning kan allvarligt skadas vid till exempel brand, maskinhaveri eller strömavbrott. Detta kan leda till leveransproblem, oväntade kostnader och minskat kundförtroende.	Genom skadeförebyggande åtgärder, regelbundet underhåll och kontinuerliga uppgraderingar kan riskerna för skador i anläggningarna minimeras. Utbildningar av medarbetare främjar delaktighet, kunskap och medvetenhet om riskerna och hur de motverkas. Holmen försäkrar sina anläggningar till återanskaffningsvärde mot egendoms- och avbrottsskador. Självrisken varierar mellan olika anläggningar men uppgår som mest till 30 Mkr för en enskild skada. Koncernen innehar ansvarsförsäkring som även omfattar plötslig och oförutsedd miljökada som drabbar tredje part.	Under 2018 inträffade inga större skadehändelser.
Skog. Skogsbrand, viltbete och skadeinsekter är risker i den växande skogen.	Koncernens skogsinnehav försäkras inte. Arealerna är spridda över stora delar av landet och risken för att omfattande skador inträffar samtidigt bedöms som låg. För att minska omfattningen av viltbete bedrivs ett aktivt arbete på Holmens marker i syfte att hålla viltstammar på rätt populationsnivå. Skadeinsekter som snyttbaggar motverkas med hjälp av skyddsväxning av planter.	Under sommaren 2018 brann det ovanligt mycket i Sverige och på Holmens marker. Kostnaderna för Holmen att ta hand om det som brandskadats och återplantera påverkade marker bedöms uppgå till 30 Mkr.

Kundkrediter. Risken för att koncernens kunder inte kan fullgöra sina betalningsförpliktelser utgör en kreditrisk.

Miljö. Störningar i produktionen kan orsaka överskridanden av de utsläppsvillkor som miljömyndigheterna beslutat för verksamheterna vilket skulle kunna påverka miljön.

Arbetsmiljö. Tillbud och olyckor på arbetsplatsen innebär påverkan på människors liv och hälsa. Det kan också leda till störningar i produktionen med ökade kostnader som följd. Traversarbete och fordon med folk i rörelse utgör största riskområden.

Kompetensförsörjning. Kompetenta och motiverade medarbetare är en viktig förutsättning för att långsiktigt kunna bedriva verksamheten med god lönsamhet. Pensionsavgångar ökar behovet att attrahera ny arbetskraft, vilket kan vara utmanande.

Affärsetik. Såväl nationellt som globalt ställer kunder och partners krav på Holmen som en stabil och pålitlig leverantör som står för god affärsetik och tydliga hållbarhetsprinciper. Avsteg från principer och policyer kan påverka anseendet och affärsrelationerna negativt.

Leverantörer. Brister i försörjningskedjan för insatsprodukter vad gäller såväl leveranssäkerhet som kvalitet kan leda till produktionsstörningar. Leverantörer som inte uppfyller Holmens krav kan även påverka verksamheten negativt.

IT-system. För att styra och planera produktion, försäljning samt inköp krävs ett effektivt IT-stöd. Störningar i IT-stödet och obehörig åtkomst till information kan ge betydande negativa effekter för verksamheten.

Regulatoriska risker. Lagar och regler i länder där koncernen verkar påverkar hur affärsverksamheten kan bedrivas. Regler om hur skogen får brukas kan påverka framtida tillväxt och skörd. Regler för användande av färsk fiber kontra returfiber, samt lagstiftning om vattenverksamhet kan komma att påverka koncernens konkurrenskraft.

Risken att koncernens kunder inte kommer att fullgöra sina betalningsförpliktelser begränsas genom kreditkontroll, interna kreditlimer per kund och i vissa fall genom försäkring av kundfordringar mot kreditförluster. Kreditlimer följs upp löpande. Exponeringen mot enskilda kunder är begränsad.

Miljöarbetet organiseras och bedrivs enligt Holmens miljö- och energipolicy. Vid störningar prioriteras miljön framför produktionen. Risker förebyggs och hanteras genom rutinemässiga egenkontroller, myndighetskontroller och miljöriskanalyser samt genom att använda certifierade miljö- och energiledningssystem och spårbarhetscertifiering.

Säker arbetsmiljö är en prioriterad fråga på samtliga ledningsnivåer i koncernen. Certifierade ledningssystem, koncernövergripande mål för arbetsolyckor, kontinuerlig utbildning av personal för ökad riskmedvetenhet, rutiner för tillbud- och olycksfallsrapportering samt riskbedömning av entreprenörsarbeten är exempel på aktiviteter för att få en hög säkerhet på arbetsplatsen.

Med ett koncerngemensamt employer branding-arbete marknadsför vi Holmen som arbetsgivare via digitala kanaler och i personliga möten. Kommunikationen riktar både brett och direkt mot de mest kritiska målgrupperna.

Holmens affärsetikpolicy med tillhörande riktlinjer ger tydlig vägledning om hur god affärsetik upprätthålls i relationen med externa kontakter på de olika marknaderna. Utbildning avseende affärsetik sker för ledningsgrupper och för medarbetare som bedöms kunna komma i kontakt med de frågor som omfattas av affärsetikspolicyn, såsom marknads- och säljavedlingar samt inköpare.

Holmen eftersträvar att ha minst två godkända leverantörer per användningsområde. Dessutom ingår Holmens uppförandekod för leverantörer i alla nya kontrakt. Den innehåller krav på hållbar utveckling, bland annat genom att respektera internationellt erkända principer för anti-korruption, mänskliga rättigheter, arbetsmiljö och miljö. Sedan 2017 anlitar Holmen en extern part, EcoVadis, för att följa upp leverantörernas efterlevnad av koden utifrån områdena mänskliga rättigheter, arbetsmiljö, miljö, affärsetik och hållbara inköp.

Driftstörningar samt obehörig åtkomst förhindras genom säkerhetsåtgärder och förebyggande åtgärder i form av ändamålsenligt fysiskt skydd, tillförlitlig serverdrift och säkra nätverk. Åtgärder och rutiner finns för att minimera risken för avbrott, men också för att hantera situationer då avbrott inträffat. Holmen utvecklar kontinuerligt dessa skyddsåtgärder för att möta förändringar i riskbilden.

Holmen deltar i nationella och internationella branschorganisationer som har uppdrag att sköta samhällsbevakning, opinionsbildning och föra fram Holmens position och syn i vissa politiska frågor. På orter där verksamhet bedrivs knyts kontakter med lokala företrädare och allmänhet. Det sker till exempel vid samråds- och informationsmöten och via möten med beslutsfattare. Holmen har för frågor om rätten att bruka skogen och om vattenverksamhet deltagit aktivt i arbetet med näringslivsorganisationer och i remissvar.

Per 2018-12-31 uppgick koncernens kundfordringar till 1 929 Mkr, varav 43 (37) procent var försäkrade mot kreditförluster. Under året har kreditförluster på kundfordringar påverkat resultatet med -1 (-5) Mkr. Försäljningen till de fem största kunderna utgjorde under 2018 sammanlagt 14 procent av koncernens totala omsättning.

Under 2018 rapporterade bruken 32 (29) incidenter till tillsynsmyndigheterna. Awvikelserna var inte av väsentligt slag vad gäller miljö- eller resultatpåverkan. Antalet olyckor vid Holmens anläggningar har minskat på senare år.

Utfallet 2018 blev 4,9 (5,1) arbetsolycksfall per 1 miljon arbetade timmar. Se vidare sida 24. De vanligaste olyckorna var halk-, snubbel-, kläm- och skärskador.

Satsningar har givit något fler sökande till de tjänster vi önskar besätta. Den frivilliga personalomsättningen är stabil och nyanställningsundersökningar visar att nyanställda trivs och att unga från universiteten stannar kvar inom bolaget, vilket är en styrka.

Under 2018 inrapporterades inga ärenden avseende avsteg från varken affärsetikpolicyn eller uppförandekodens delar gällande affärsetiska frågor.

Under 2018 rapporterades inga ärenden avseende avsteg från uppförandekoden för leverantörer. Vid utgången av 2018 hade leverantörer motsvarande drygt 85 % (80 %) av koncernens inköpsvolym undertecknat leverantörskoden. Holmen omfattas av UK Modern Slavery Act och en redogörelse kopplad till detta finns på holmen.com.

Verksamheten påverkades inte av IT-incidenter under 2018.

Under 2018 har skogsbrukets råvarutillgång varit i fokus för den svenska debatten. Holmen följer utvecklingen noga och har aktivt bidragit till att skapa större kunskap om hur svenskt skogsbruk bidrar positivt till FN:s klimatmål. I slutet av 2018 har också EU tagit steg mot ett nytt direktiv - Single Use Plastics. Holmen ser positivt på direktivet då det kan innebära möjligheter för skogsindustrins förnybara produkter. Storbritanniens utträde ur EU kan komma att påverka de marknader på vilka Holmen säljer sina produkter. Holmen har även produktion i Storbritannien. Utvecklingen i förhandlingarna följs noga, men utkomsten och konsekvenserna är svåra att förutse.

Finansiella risker

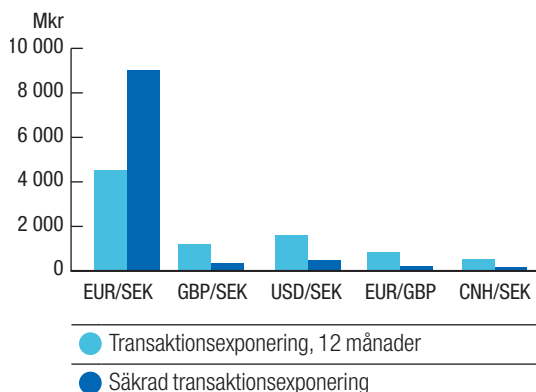
Risk

Valuta. Svängningar i valutakurser påverkar koncernens resultat. Risken vid transaktionsexponering beror på att en väsentlig del av koncernens försäljningsintäkter är i andra valutor än kostnaderna. Risken vid omräkningsexponering härrör från omräkningen av de utländska dotterbolagens tillgångar, skulder och resultat till svenska kronor.

Riskhantering

Transaktionsexponering. För att minska resultatpåverkan av förändrade valutakurser säkras nettoflödet med valutaterminer. Nettoflödet i euro, dollar och pund för de närmaste fyra månaderna säkras alltid. Det motsvarar normalt kundfordringar och utestående order. Styrelsen kan besluta att säkra flöden för en längre period om det bedöms lämpligt med hänsyn till produkternas lönsamhet, konkurrenskraft och valutasituationen. Valutaexponering som uppstår när investeringar betalas i utländsk valuta separeras från övrig transaktionsexponering. Normalt säkras 90–100 procent av valutaexponeringen för större investeringar.

Omräkningsexponering. Säkring av exponeringen som uppstår när dotterbolagens tillgångar och skulder omräknas till svenska kronor (så kallad equity-hedge) bedöms från fall till fall och görs med utgångspunkt från koncernmässigt värde av nettotillgångarna. Koncernens anläggningstillgångar är i huvudsak svenska, med undantag av kartongbruket i England som utgör 5 procent av tillgångarna. Säkring sker med lån i utländsk valuta eller valutaterminer. Exponeringen som uppstår då utländska dotterbolags resultat omräknas till svenska kronor säkras normalt inte.

Kommentar

För kommande dryga två år är 90 procent av förväntade flöden i EUR/SEK säkrade till i genomsnitt 9,97. För övriga valutor är 4 månaders flöden säkrade.

Säkring i pund uppgick vid utgången av årsskiftet till 5 MGBP. Nettotillgångar i övriga valutor är begränsade och säkras normalt inte.

Ränta. Risker som uppstår då förändringar i marknadsräntan påverkar koncernens räntenetto.

Räntebindningen på koncernens finansiella tillgångar och skulder är normalt kort. Styrelsen kan välja att förlänga räntebindningen i syfte att begränsa effekten av en ränteuppgång. Derivatinstrument i form av ränteswappar används för att styra räntebindningen utan att underliggande lån förändras.

Koncernens genomsnittliga upplåningsränta uppgick under 2018 till 1,1 procent. Tabellen nedan visar koncernens räntebindning fördelat per valuta. Koncernen har bundit 600 Mkr till 2020 till en fast ränta om 3 procent.

Mkr	<1 år	1-3 år	3-5 år	>5 år	Pensions- avsättningar	Summa
SEK	-2 283	-600	0	0	-31	-2 914
EUR	4	0	0	0	-7	-3
GBP	79	0	0	0	-23	56
Övriga poster	54	0	0	0	0	54
	-2 146	-600	0	0	-61	-2 807

Kreditrisk mot finansiell motpart.

Risken för att finansiella transaktioner ger upphov till kreditrisker gentemot finansiella motparter.

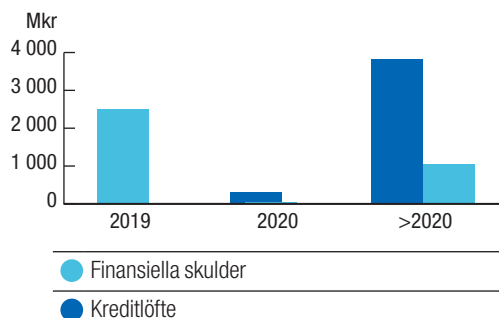
För varje finansiell motpart fastställs en maximal kredit- och settlementrisk som följs upp löpande. Holmens finansiella motparter bedöms med hjälp av värenummerade ratinginstitut eller, i de fall rating saknas, egna analyser. Beräkningen baseras på löptid och historisk volatilitet för olika derivattyper. För övriga finansiella tillgångar bedöms den maximala kreditrisken motsvaras av nominellt belopp.

Per 2018-12-31 hade koncernen utestående derivatkontrakt med ett nominellt belopp om 15 miljarder kronor och ett marknadsvärde om netto +162 Mkr.

Likviditet och refinansiering. Risken för att behovet av framtida kapitalanskaffning och refinansiering av förfallande lån tvingas ske till hög kostnad.

Holmens strategi anger att den finansiella ställningen ska vara stark för att ha handlingsfrihet att fatta långsiktiga affärsmässiga beslut. Målet är att skuldsättningsgraden inte ska överstiga 0,5. Holmens finansiering består i huvudsak av obligationslån och företagscertifikat. Risken att framtida kapitalanskaffning blir svår eller dyr reduceras genom användande av långfristiga kontrakterade kreditlöften. Finansieringsplaneringen hanteras genom prognoser över behovet för kommande år baserat på koncernens budget och resultatprognoser som uppdateras regelbundet.

Den finansiella nettoskulden minskade under året med 129 Mkr och uppgick per 2018-12-31 till 2 807 Mkr, varav pensionsavsättningar 61 Mkr. Koncernen har ett kontrakterat kreditlöfte om 400 MEUR (4 108 Mkr) med ett syndikat av nio banker varav 291 Mkr förfaller 2020 och resterande del 2021. Kreditlöftet var vid årsskiftet outnyttjat och är tillgängligt att utnyttja under förutsättning att koncernens skuldsättningsgrad understiger 1,25. Vid årsskiftet var koncernens skuldsättningsgrad 0,12.

Känslighetsanalys

Operativa risker

En procents förändring i leveranser och pris för koncernens produkter respektive väsentliga insatsvaror bedöms påverka koncernens rörelseresultat enligt tabellen till höger.

Intjäningen under året är relativt jämn. De tydligaste säsongeffekterna är lägre personalkostnader under tredje kvartalet och att elproduktionen vid vattenkraftverken normalt är högre under första och fjärde kvartalet.

Påverkan rörelseresultat, Mkr	Förändring	Pris	Leveranser
Kartong	+/-1 %	56	29
Papper	+/-1 %	56	18
Trävaror	+/-1 %	17	6
Virke egen skog	+/-1 %	13	8
Vatten och vindkraft	+/-1 %	3	3
Insatsvaror			
Virke*	+/-1 %	30	
El*	+/-1 %	13	
Kemikalier	+/-1 %	14	
Övriga rörliga kostnader	+/-1 %	6	
Leveranskostnader	+/-1 %	14	
Personal	+/-1 %	23	
Övriga fasta kostnader	+/-1 %	13	

* Med hänsyn tagen till skörd av egen skog samt produktion av egen elkraft är resultat känsligheten netto för koncernen för virke 18 Mkr och el 10 Mkr.

Finansiella risker

Tabellen till höger visar hur stor effekt en förändring av svenska kronan, marknadsräntan respektive elpriset skulle ha på koncernens resultat före skatt respektive eget kapital nästa år med hänsyn tagen till säkringar. Den antagna förändringen är framräknad utifrån fem års historisk volatilitet för respektive instrument, vilket bedöms som en rimlig förändring även framåt. Utan hänsyn tagen till säkringar skulle 5 procents förändring av kronan påverka resultatet före skatt med 425 Mkr per år.

Resultat före skatt*	Förändring	Mkr
Växelkurser	+/-5 %	179
SEK mot EUR	+/-5 %	28
SEK mot USD	+/-5 %	57
SEK mot GBP	+/-5 %	43
SEK mot övriga valutor	+/-5 %	51
Elpris	+/-25 %	35
Låneränta	+/- 0,5 %-enhet	5
Eget kapital		
Transaktionssäkringar	+/-5 %	493
Investeringssäkringar	+/-5 %	5
Equity-hedge	+/-5 %	3
Elsäkringar	+/-25 %	244
Räntesäkringar	+/-0,5 %-enhet	4

* Beräknad effekt för 2019 inklusive säkringar

Aktien och ägarna

Holmens två aktieserier är noterade på Nasdaq Stockholm, Large Cap. Holmens totalavkastning (utbetald utdelning och kursutveckling) har under den senaste femårsperioden varit 78 procent jämfört med 28 procent för OMX Stockholm 30. Det motsvarar för Holmen en årlig avkastning om 12 procent.

Handel på börsen

Holmen noterades på Stockholmsbörsen 1936, men hette då Mo och Domsjö AB. Holmens två aktieserier är idag noterade på Nasdaq Stockholm, Large Cap. Vid utgången av 2018 noterades Holmen A till 178 (220) kronor och Holmen B till 175 (218) kronor, motsvarande ett börsvärde om 29,5 (36,6) miljarder kronor. Årets högsta slutkurs för Holmen B var 240 kronor och noterades den 24 april. Den lägsta slutkursen på 175 kronor noterades den 28 december. Det genomsnittliga antalet omsatta B-aktier uppgick till 242 000 per dag, vilket motsvarar ett värde på 64 Mkr. Genomsnittligt antal omsatta A-aktier var 1 700 per dag. Drygt 70 procent av handeln skedde på Nasdaq Stockholm. Därutöver sker handel i Holmen-aktien även på andra handelsplatser såsom BATS Europe, Chi-X och Turquoise.

Utdelning

Beslut om aktieutdelning grundas på en sammanvägning av koncernens lönsamhets-situation, framtida investeringsplaner och finansiella ställning. Styrelsen föreslår att årsstämman den 11 april 2019 beslutar om en utdelning om 6,75 (6,5) kronor per aktie, vilket motsvarar 4,8 procent av eget kapital.

Aktiestructur

Under året genomfördes en aktiesplit, vilket innebar att varje aktie, oavsett serie, delades upp i två aktier (split 2:1) av samma serie. Siffror avseende aktiekurser, utdelning och resultat per aktie för tidigare perioder har i årsredovisningen räknats om baserat på det nya antalet aktier. Det nya antalet aktier efter genomförd aktiesplit uppgår till 167 992 324 fördelade på 45 246 468 A-aktier och 122 745 856 B-aktier. Därutöver finns 1 520 000 återköpta B-aktier i eget förvar. A-aktien har tio röster och B-aktien en röst. I övrigt har aktierna samma rätt. Det finns inga begränsningar i aktiernas överlåtbarhet på grund av bestämmelse i lag eller bolagsordning.

Aktiesparprogram

På årsstämman 2016 fattades beslut om ett riktat aktiesparprogram till ett fyrtiotal nyckelpersoner i Holmen-koncernen. Syftet med programmet var att stärka intresse-gemenskapen mellan ägare och ledningen i bolaget samt att skapa ett långsiktigt engagemang för Holmen. Antal aktier som tilldelas under programmet är beroende av avkastning på sysselsatt kapital 2016–2018. Programmet löper ut i maj 2019 och cirka 75 000 aktier kommer då att överföras från bolaget till deltagarna. Bolagets åtagande att tilldela deltagarna aktier kommer att fullgöras genom utnyttjande av tidigare återköpta aktier.

Styrelsen föreslår årsstämman 2019 att fatta beslut om ett nytt liknande aktiesparprogram.

Aktieåterköp

Något uttryckligt mål för aktieåterköp finns inte. Ett mandat att återköpa upp till 10 procent av bolagets samtliga aktier finns och eventuella återköp ses som ett komplement till utdelningarna för att justera kapitalstrukturen när omständigheterna bedöms gynnsamma. Vid årsstämman 2018 förnyades bemyndigandet för styrelsen att dels fatta beslut om att förvärva så många aktier av serie B att bolagets innehav av egna aktier inte överstiger 10 procent av samtliga aktier och dels avyttra av bolagets innehavda egna aktier som likvid i samband med förvärv. Inget återköp har gjorts under året. Sedan tidigare innehar bolaget 0,9 procent av samtliga aktier. Styrelsen föreslår att årsstämman 2019 lämna motsvarande bemyndigande.

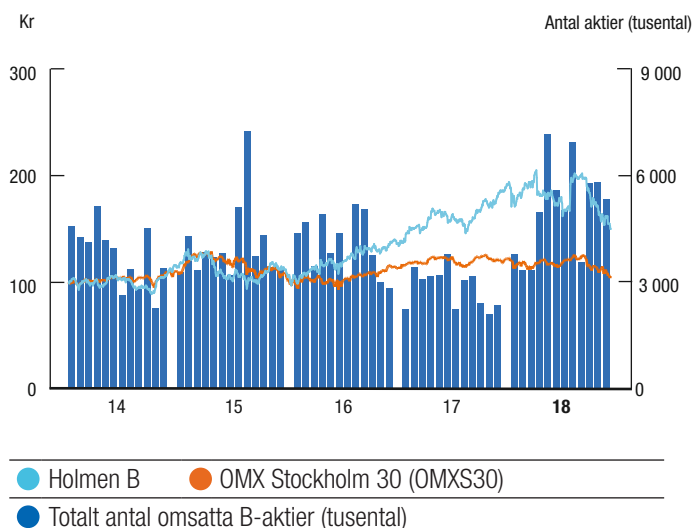
Resultat per aktie, 2018

13,5 kr

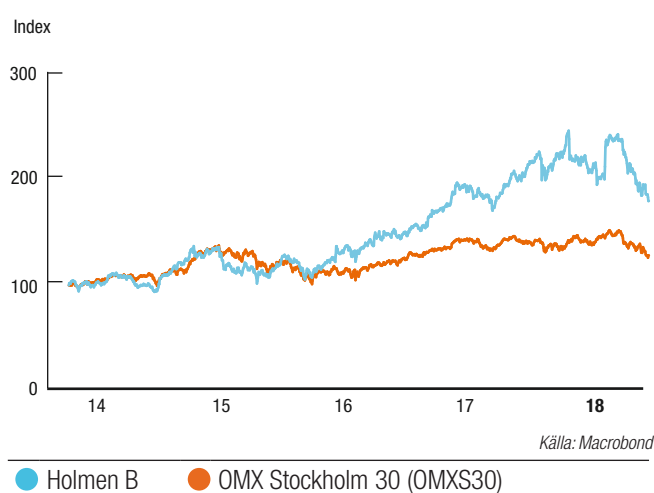
Föreslagen utdelning per aktie, 2018

6,75 kr

Aktiekursutveckling, Holmen B och OMX Stockholm

Totalavkastning Holmen B och OMX Stockholm Inkl.reinvesterad utdelning utan hänsyn till skatt

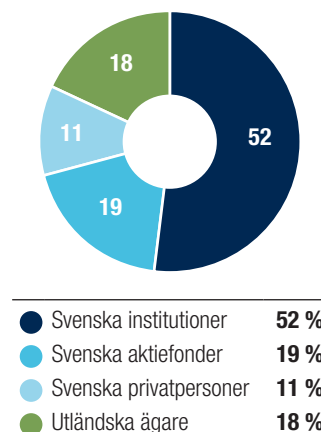
Ägarstruktur

Totalt hade Holmen 33 573 aktieägare vid utgången av 2018. Sett till antalet utgör svenska privatpersoner den största ägarkategorin med 31 586 ägare. Aktiekapitalet ägs till 81 (82) procent av svenskregistrerade ägare. Den största andelen aktier bland utländska ägare finns i USA och Norge, med 6 procent respektive 2 procent av kapitalet. Största ägare, med 61,6 procent av rösterna och 32,9 procent av kapitalet, var vid årsskiftet 2018/2019 L E Lundbergföretagen AB.

Aktieägarkommunikation

På holmen.com finns information om bolaget, finansiell information i form av rapporter, presentationer och finansiella data, utveckling av Holmens aktier, vilka mäklarhus som följer Holmen samt kontaktuppgifter samlat.

Ägarkategorier
Andel av kapital, %

Årlig avkastning 2018-12-31, %	1 år	3 år	5 år	10 år
Holmen B	-17	14	12	10
OMX Stockholm 30	-7	3	5	7

Holmens totalavkastning har i genomsnitt varit 10 procent per år senaste tio åren, vilket är 3 procentenheter bättre än OMX Stockholm 30.

Aktiekapitalets sammansättning

Aktier	Röster	Antal aktier	Antal röster	Kvotvärde	Mkr
A	10	45 246 468	452 464 680	25	1 131
B	1	124 265 856	124 265 856	25	3 107
Totalt antal aktier		169 512 324	576 730 536		4 238
Innehav av återköpta B-aktier		-1 520 000	-1 520 000		
Totalt antal utestående aktier		167 992 324	575 210 536		

Aktiekapitalets utveckling 2000-2018	Förändring av antal aktier	Totalt antal aktier	Förändring av aktiekapital, Mkr	Totalt aktiekapital, Mkr
2001 Indragning av återköpta aktier	-8 885 827	79 972 451	-444	3 999
2004 Konvertering och teckning	4 783 711	84 756 162	239	4 238
2018 Aktieuppdelning (split)	84 756 162	169 512 324	-	4 238

Ägarstruktur per 2018-12-31	% av kapital	% av röster
L E Lundbergföretagen	32,9	61,6
Kempestiftelserna	7,0	17,0
Carnegie fonder (Sverige)	5,4	1,6
Nordea fonder	3,4	1,0
Alecta	2,9	0,8
Swedbank Robur fonder	2,3	0,7
Lannebo fonder	2,2	0,7
DFA fonder (USA)	1,7	0,5
Vanguard (USA)	1,6	0,5
SEB fonder	1,3	0,4
Summa	60,7	84,7
Övriga	39,3	15,3
Summa*	100,0	100,0
* Varav utländskt ägande.	17,7	5,5

De tio kapitalmässigt största identifierade aktieägarna. Enskilt större aktieägare kan finnas förvaltningsregistrerade och ingå bland övriga aktieägare.

Aktieägarstatistik

Innehavsklasser, antal aktier	Antal aktieägare	Andel av kapital, %
1-1 000	29 532	4
1 001-100 000	3 964	11
100 001-	77	85
Totalt	33 573	100

Data per aktie (justerat för aktiesplit 2:1 2018)	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Resultat efter utspädning, kr ¹⁾	13,5	9,9	8,5	3,3	5,4	4,3	11,1	23,6	4,2	6,0
Utdelning, kr	6,75 ⁵⁾	6,5	6	5,5	5	4,5	4,5	4	3,5	3,5
Utdelning i % av:										
Eget kapital	5	5	5	4	4	4	4	3	3	4
Börskurs vid årets slut	4	3	4	4	4	4	5	4	3	4
Årets resultat	50	65	71	158	93	106	41	17	83	58
Avkastning, eget kapital, % ¹⁾	10	8	7	3	4	3	9	23	4	6
Avkastning, sysselsatt kapital, % ⁶⁾	10	9	9	6	6	5	7	9	6	7
Eget kapital per aktie, kr	140	131	127	124	125	124	124	118	101	98
Börskurs, B, vid årets slut, kr	175	218	164	131	133	117	96	99	111	92
Genomsnittskurs under året, B, kr	213	186	141	132	118	99	93	101	98	90
Årshögsta börskurs, B, kr	240	218	163	153	136	118	102	126	113	103
Årslägst börskurs, B, kr	175	157	114	110	105	87	85	78	87	68
Totalt börsvärde vid årets slut, 1 000 Mkr	29,5	36,6	27,4	22,3	22,3	19,7	16,2	16,6	18,5	15,4
P/E-tal ²⁾	13	22	19	39	25	28	9	4	26	15
EV/Resultat före avskrivningar ³⁾	11	14	11	10	10	11	9	7	10	7
Betavärde (48 mån), B, vid årets slut ⁴⁾	0,74	0,74	0,72	0,68	0,71	0,67	0,67	0,67	0,67	0,71
Antal aktieägare vid årets slut	33 573	30 903	28 159	28 176	27 788	27 692	28 440	28 899	28 339	30 425

1) Se sida 78: Definitioner och ordlista. 2) Börskurs vid årets slut dividerad med resultat per aktie efter utspädning. 3) Börsvärde plus finansiell nettoskuld vid årets slut (EV) dividerad med resultat före avskrivningar. 4) Måter hur känslig B-aktiens avkastning har varit relativt avkastningen på OMX 30 Stockholm under 48 månader. 5) Styrelsens förslag. 6) Exkl. jämförelsestörande poster.

Finansiella rapporter

Resultaträkning, Mkr	Not	2018	2017
Nettoomsättning	2	16 055	16 133
Övriga rörelseintäkter	3	1 284	1 136
Förändring varulager		439	-128
Råvaror och förnödenheter		-9 027	-8 945
Personalkostnader	4	-2 306	-2 252
Övriga rörelsekostnader	5, 20	-3 443	-3 189
Avskrivningar enligt plan	9, 10	-1 012	-991
Nedskrivningar	9	-25	-
Värdetförändring i biologiska tillgångar	11	425	415
Resultat från andelar i intressebolag och joint ventures	12	-9	-12
Rörelseresultat		2 382	2 166
Finansiella intäkter	6	13	2
Finansiella kostnader	6	-38	-55
Resultat före skatt		2 356	2 113
Skatt	7	-89	-445
Årets resultat		2 268	1 668
Hänförligt till:			
Moderbolagets aktieägare		2 268	1 668
Resultat per aktie (kr)*	8		
före utspädning		13,5	9,9
efter utspädning		13,5	9,9
Genomsnittligt antal aktier (milj)*	8		
före utspädning		168,0	168,0
efter utspädning		168,0	168,0

* 2017 års siffror har justerats med anledning av aktiesplit (2:1) 2018.

Rörelseresultatet uppgick till 2 382 (2 166) Mkr. Resultatökningen förklaras av högre resultat från skog och trävaror.

Finansnettot för 2018 uppgick till -25 (-53) Mkr. Nettoskulden har i genomsnitt varit lägre än under föregående år.

Redovisad skatt uppgick under 2018 till -89 (-445) Mkr. Redovisad skatt har påverkats positivt med 315 Mkr till följd av att sänkt framtida bolagsskatt i Sverige minskar den uppskjutna skatteskulden.

Rapport över totalresultat, Mkr	Not	2018	2017
Årets resultat		2 268	1 668
Övrigt totalresultat			
Omvärderingar av förmånsbestämda pensionsplaner	17	-52	121
Skatt hänförlig till poster som inte återförs till årets resultat	7	10	-24
Summa poster som inte återförs till årets resultat		-42	97
Kassafördessäkringar			
Omvärdering		115	-88
Överfört från eget kapital till resultaträkningen		222	124
Överfört från eget kapital till anläggningstillgångar		-8	-1
Omräkningsdifferens på utländsk verksamhet		55	36
Säkring av valutarisk i utlandsverksamhet		-8	-49
Andel i joint ventures övrigt totalresultat	12	-23	-4
Skatt hänförlig till poster som återförs till årets resultat	7	-69	3
Summa poster som återförs till årets resultat		284	21
Summa övrigt totalresultat		242	119
Summa totalresultat		2 510	1 786
Hänförligt till:			
Moderbolagets aktieägare		2 510	1 786

Balansräkning per 31 december, Mkr	Not	2018	2017
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar	9	68	90
Materiella anläggningstillgångar	10	9 077	9 078
Biologiska tillgångar	11	18 400	17 831
Andelar i intresseföretag och joint ventures	12	1 740	1 749
Övriga aktier och andelar	12	1	2
Långfristiga finansiella fordringar	13	468	42
Uppskjutna skattefordringar	7	1	1
Summa anläggningstillgångar		29 755	28 793
Omsättningstillgångar			
Varulager	14	3 628	2 905
Kundfordringar	15	1 929	2 089
Aktuell skattefordran	7	328	36
Övriga rörelsefordringar	15	959	658
Kortfristiga finansiella fordringar	13	35	32
Likvida medel	13	278	356
Tillgångar som innehas för försäljning		-	23
Summa omsättningstillgångar		7 157	6 098
Summa tillgångar		36 912	34 891
Eget kapital			
Aktiekapital		4 238	4 238
Övrigt tillskjutet kapital		281	281
Reserver		70	-214
Balanserade vinstmedel inklusive årets resultat		18 865	17 731
Summa eget kapital hänförligt till moderbolagets aktieägare		23 453	22 035
Långfristiga skulder			
Långfristiga finansiella skulder	13	1 033	552
Avsättningar för pensioner	17	61	39
Övriga avsättningar	18	483	662
Uppskjutna skatteskulder	7	5 839	5 650
Summa långfristiga skulder		7 416	6 903
Kortfristiga skulder			
Kortfristiga finansiella skulder	13	2 494	2 775
Leverantörsskulder	19	2 232	1 957
Aktuell skatteskuld	7	13	21
Avsättningar	18	197	144
Övriga rörelseskulder	19	1 108	1 056
Summa kortfristiga skulder		6 044	5 952
Summa skulder		13 459	12 856
Summa eget kapital och skulder		36 912	34 891

Förändringar i eget kapital, Mkr

	Reserver				Balanserade	
	Aktiekapital	Övrigt tillskjutet kapital	Omräknings-reserv	Säkrings-reserv	vinstmedel inkl. årets resultat	Totalt eget kapital
Ingående eget kapital 2017-01-01	4 238	281	-95	-141	16 960	21 243
Årets resultat	-	-	-	-	1 668	1 668
Övrigt totalresultat						
Omvärdering av förmånsbestämda pensionsplaner	-	-	-	-	121	121
Kassaflödessäkringar	-	-	-	35	-	35
Omräkningsdifferens på utländsk verksamhet	-	-	36	-	-	36
Säkring av valutarisk i utlandsverksamhet	-	-	-49	-	-	-49
Andel i joint ventures övrigt totalresultat	-	-	-	-4	-	-4
Skatt hänförligt till övrigt totalresultat	-	-	11	-8	-24	-21
Summa övrigt totalresultat	-	-	-2	24	97	119
Summa totalresultat	-	-	-2	24	1 765	1 786
Lämnad utdelning	-	-	-	-	-1 008	-1 008
Aktiesparprogram	-	-	-	-	13	13
Utgående eget kapital 2017-12-31	4 238	281	-97	-117	17 731	22 035
Årets resultat	-	-	-	-	2 268	2 268
Övrigt totalresultat						
Omvärdering av förmånsbestämda pensionsplaner	-	-	-	-	-52	-52
Kassaflödessäkringar	-	-	-	329	-	329
Omräkningsdifferens på utländsk verksamhet	-	-	55	-	-	55
Säkring av valutarisk i utlandsverksamhet	-	-	-8	-	-	-8
Andel i joint ventures övrigt totalresultat	-	-	-	-23	-	-23
Skatt hänförligt till övrigt totalresultat	-	-	2	-71	10	-60
Summa övrigt totalresultat	-	-	49	235	-42	242
Summa totalresultat	0	0	49	235	2 226	2 510
Lämnad utdelning	-	-	-	-	-1 092	-1 092
Aktiesparprogram	-	-	-	-	0	0
Utgående eget kapital 2018-12-31	4 238	281	-48	118	18 865	23 453

Kassaflödesanalys, Mkr	Not	2018	2017
Den löpande verksamheten			
Resultat före skatt	25	2 356	2 113
Justering för poster som inte ingår i kassaflödet			
Avskrivningar enligt plan		1 012	991
Nedskrivningar		25	-
Värdeförändring i biologiska tillgångar		-425	-415
Förändring av avsättningar		-39	-236
Övrigt*		-33	78
Betalda inkomstskatter		-396	-221
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital		2 500	2 310
Kassaflöde från förändringar i rörelsekapital			
Förändring av varulager		-705	73
Förändring av kundfordringar och övriga rörelsefordringar		230	22
Förändring av leverantörsskulder och övriga rörelseskulder		262	104
Kassaflöde från den löpande verksamheten		2 286	2 509
Investeringsverksamheten			
Förvärv av materiella anläggningstillgångar		-972	-674
Avyttring av materiella anläggningstillgångar		98	31
Förvärv av immateriella anläggningstillgångar		-15	-18
Förvärv av biologiska tillgångar		-150	-11
Avyttring av biologiska tillgångar		38	27
Ökning av långfristiga finansiella fordringar		-456	-
Återbetalning av långfristiga finansiella fordringar		24	-
Förvärv av aktier och andelar		-3	0
Avyttring av aktier och andelar		0	0
Kassaflöde från investeringsverksamheten		-1 436	-644
Finansieringsverksamheten			
Upptagna långfristiga lån		1 000	-
Amortering av långfristiga lån**		-300	-1 400
Förändring kortfristiga finansiella skulder	25	-539	680
Förändring kortfristiga finansiella fordringar		0	9
Utbetald utdelning till moderbolagets aktieägare		-1 092	-1 008
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		-930	-1 718
Årets kassaflöde		-81	147
Likvida medel vid årets början		356	210
Valutakursdifferens i likvida medel		3	-1
Likvida medel vid årets slut		278	356

* Övriga justeringar utgörs främst av valutaeffekter och marknadsmåvärderingar av finansiella instrument, resultat från intresseföretag samt resultat vid försäljning av anläggningstillgångar.

** Avser amortering av lån som vid upptagandet varit långfristiga.

Förändring finansiell nettoskuld	2018	2017
Ingående finansiell nettoskuld	-2 936	-3 945
Kassaflöde		
Löpande verksamhet	2 286	2 509
Investeringsverksamhet (exkl. långfristiga finansiella fordringar)	-1 005	-644
Utbetald utdelning	-1 092	-1 008
Omvärderingar av förmånsbestämda pensionsplaner	-47	120
Valutaeffekter och marknadsvärdeförändringar	-13	32
Utgående finansiell nettoskuld	-2 807	-2 936

Resultaträkning, Mkr	Not	2018	2017
Nettoomsättning	2	14 384	14 345
Övriga rörelseintäkter	3	628	565
Förändring varulager		391	-166
Råvaror och förnödenheter		-7 636	-7 969
Personalkostnader	4	-1 921	-1 877
Övriga externa kostnader	5, 20	-4 367	-4 031
Avskrivningar enligt plan	9, 10	-47	-25
Nedskrivningar	9	-25	-
Rörelseresultat		1 407	841
Resultat från andelar i koncernföretag	6, 23	467	497
Resultat från andelar i intressebolag	6, 12	-20	-
Ränteintäkter och liknande intäkter	6	32	18
Räntekostnader och liknande kostnader	6	-45	-99
Resultat efter finansiella poster		1 841	1 257
Bokslutsdispositioner	24	-1 373	787
Resultat före skatt		467	2 044
Skatt	7	47	-197
Årets resultat		514	1 847

Rapport över totalresultat, Mkr	Not	2018	2017
Årets resultat		514	1 847
Övrigt totalresultat			
Kassaflödessäkringar			
Omvärdering		95	-71
Överfört från eget kapital till resultaträkningen		230	109
Överfört från eget kapital till anläggningstillgångar		0	-1
Skatt hänförlig till övrigt totalresultat	7	-70	-8
Summa poster som återförs till årets resultat		255	29
Summa totalresultat		769	1 876

I moderbolaget ingår Holmens svenska verksamheter med undantag för merparten av anläggningstillgångarna, som redovisas i andra bolag i koncernen.

I posten Räntekostnader och liknande kostnader i resultaträkningen ingår resultat från säkring av eget kapital i utländska dotterbolag om -8 (-49) Mkr.

Kassaflödesanalys, Mkr	Not	2018	2017
Den löpande verksamheten			
Resultat efter finansiella poster		1 841	1 257
Justering för poster som inte ingår i kassaflödet			
Avskrivningar enligt plan		47	25
Nedskrivningar		25	-
Förändring av avsättningar		-17	-109
Övrigt*		-113	855
Betalda inkomstskatter		-297	-131
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital		1 485	1 897
Kassaflöde från förändringar i rörelsekapital			
Förändring av varulager		-597	74
Förändring av rörelsefordringar		140	97
Förändring av rörelseskulder		207	260
Kassaflöde från den löpande verksamheten		1 235	2 329
Investeringsverksamheten			
Lämnade aktieägartillskott		-3	-1
Förvärv av materiella anläggningstillgångar		-67	-32
Avyttring av materiella anläggningstillgångar		9	11
Ökning av långfristiga finansiella fordringar		-456	-
Återbetalning av långfristiga finansiella fordringar		24	-
Avyttring av aktier och andelar		100	0
Kassaflöde från investeringsverksamheten		-395	-22
Finansieringsverksamheten			
Upptagna långfristiga lån		1 000	-
Amortering av externa långfristiga lån**		-300	-1 400
Förändring övriga finansiella skulder	25	-502	-479
Förändring övriga finansiella fordringar		2 384	241
Utbetald utdelning till moderbolagets aktieägare		-1 092	-1 008
Erhållna koncernbidrag		191	530
Lämnade koncernbidrag		-2 584	0
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		-904	-2 116
Årets kassaflöde		-64	190
Likvida medel vid årets början		294	104
Likvida medel vid årets slut		230	294

* Övriga justeringar utgörs främst av nedskrivning av aktier i koncernföretag, valutaeffekter och marknadsomvärderingar av finansiella instrument samt resultat vid försäljning av anläggningstillgångar.

** Avser amortering av lån som vid upptagandet varit långfristiga.

Balansräkning per den 31 december, Mkr	Not	2018	2017
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar	9	25	8
Materiella anläggningstillgångar	10	2 974	2 930
Finansiella anläggningstillgångar			
Aktier och andelar	12, 23	10 787	10 702
Långfristiga finansiella fordringar	13	7 419	3 018
Summa anläggningstillgångar		21 205	16 658
Omsättningstillgångar			
Varulager	14	2 926	2 322
Rörelsefordringar	15	2 424	2 210
Aktuell skattefordran	7	327	29
Kortfristiga placeringar	13	35	32
Likvida medel	13	230	294
Summa omsättningstillgångar		5 942	4 888
Summa tillgångar		27 147	21 545

Balansräkning per den 31 december, Mkr	Not	2018	2017
Eget kapital	16		
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		4 238	4 238
Reservfond		1 577	1 577
Uppskrivningsfond		100	100
Fritt eget kapital			
Balanserade vinstmedel inkl. säkringsreserv		4 966	3 956
Årets resultat		514	1 847
Summa eget kapital		11 395	11 718
Obeskattade reserver	24	1 012	2 032
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner	17	20	12
Avsättningar för skatter	18	45	45
Övriga avsättningar	18	708	725
Uppskjuten skatteskuld	7	635	610
Summa avsättningar		1 407	1 392
Skulder			
Långfristiga finansiella skulder	13	7 817	880
Kortfristiga finansiella skulder	13	2 494	2 775
Rörelseskulder	19	3 022	2 749
Summa skulder		13 333	6 403
Summa eget kapital och skulder		27 147	21 545

Förändringar i eget kapital, Mkr

	Bundet eget kapital				Fritt eget kapital		
	Aktiekapital	Reservfond	Uppskrivningsfond	Säkringsreserv	Balanserade vinstmedel	Årets resultat	Totalt eget kapital
Ingående eget kapital 2017-01-01	4 238	1 577	100	-123	3 847	1 197	10 836
Vinstdisposition	-	-	-	-	1 197	-1 197	-
Årets resultat	-	-	-	-	-	1 847	1 847
Övrigt totalresultat							
Kassaflödessäkringar	-	-	-	38	-	-	38
Skatt på övrigt totalresultat	-	-	-	-8	-	-	-8
Summa övrigt totalresultat	-	-	-	29	0	0	29
Summa totalresultat	-	-	-	29	1 197	649	1 876
Lämnad utdelning	-	-	-	-	-1 008	-	-1 008
Aktiesparprogram	-	-	-	-	13	-	13
Utgående eget kapital 2017-12-31	4 238	1 577	100	-93	4 049	1 847	11 718
Vinstdisposition	-	-	-	-	1 847	-1 847	-
Årets resultat	-	-	-	-	-	514	514
Övrigt totalresultat							
Kassaflödessäkringar	-	-	-	326	-	-	326
Skatt på övrigt totalresultat	-	-	-	-70	-	-	-70
Summa övrigt totalresultat	0	0	0	255	0	0	255
Summa totalresultat	0	0	0	255	1 847	-1 333	769
Lämnad utdelning	-	-	-	-	-1 092	-	-1 092
Aktiesparprogram	-	-	-	-	0	-	0
Utgående eget kapital 2018-12-31	4 238	1 577	100	162	4 805	514	11 395

Noter till de finansiella rapporterna

Belopp avser miljoner kronor (Mkr) där inte annat framgår.

1. Redovisningsprinciper	44
2. Rapportering per rörelsesegment	48
3. Övriga rörelseintäkter	49
4. Anställda, personalkostnader och ledande befattningshavares ersättningar	50
5. Arvode och kostnadsersättning till revisorer	51
6. Finansnetto och resultat från finansiella instrument	51
7. Skatt	52
8. Resultat per aktie	53
9. Immateriella anläggningstillgångar	53
10. Materiella anläggningstillgångar	54
11. Biologiska tillgångar	55
12. Andelar i intresseföretag, joint ventures samt övriga aktier och andelar	56
13. Finansiella instrument	57

14. Varulager	60
15. Rörelsefordringar	60
16. Eget kapital moderbolaget	60
17. Avsättningar för pensioner	61
18. Övriga avsättningar	62
19. Rörelseskulder	62
20. Operationell leasing	62
21. Ställda säkerheter och eventalförpliktelser	63
22. Närtstående	63
23. Andelar i koncernföretag	64
24. Obeskattade reserver	65
25. Kassaflödesanalys	65
26. Viktiga bedömningar och uppskattningar	65

Not 1. Redovisningsprinciper

De nedan angivna redovisningsprinciperna för koncernen har tillämpats konsekvent på samtliga perioder som presenteras i koncernens finansiella rapporter, om inte annat framgår nedan. Koncernens redovisningsprinciper har tillämpats konsekvent på rapportering och konsolidering av moderbolag, dotterföretag samt intresseföretag och joint ventures.

Överensstämmelse med normgivning och lag

Koncernredovisningen har upprättats i enlighet med International Financial Reporting Standards (IFRS) utgivna av International Accounting Standards Board (IASB), såsom de antagits av EU. Vidare har Rådet för finansiell rapportering rekommenderat RFR 1 Kompletterande redovisningsregler för koncerner tillämpats.

Moderbolaget tillämpar samma redovisningsprinciper som koncernen utom i de fall som kommenteras separat under respektive avsnitt. Moderbolagets redovisning är upprättad i enlighet med RFR 2 Redovisning för noterade juridiska personer. De avvikelser som förekommer mellan moderbolagets och koncernens principer förädlas av begränsningar i möjligheterna att tillämpa IFRS i moderbolaget till följd av Årsredovisningslagen (ÅRL) och Tryggandelagen samt i vissa fall av skatteskäl.

Värderingsgrunder tillämpade vid upprättande av moderbolagets och koncernens finansiella rapporter

Tillgångar och skulder är redovisade till anskaffningsvärden, förutom biologiska tillgångar och vissa finansiella tillgångar och skulder som värderas till verkligt värde. I moderbolaget har biologiska tillgångar ej värderats till verkligt värde. Andelar i koncernföretag och intresseföretag redovisas i moderbolaget till det lägsta av anskaffningsvärde och verkligt värde.

Funktionell valuta och rapporteringsvaluta

Funktionell valuta är valutan i de primära ekonomiska miljöer som bolagen bedriver sin verksamhet. Moderbolagets funktionella valuta är svenska kronor som även utgör rapporteringsvalutan för moderbolaget och för koncernen. Det innebär att de finansiella rapporterna presenteras i svenska kronor.

Bedömningar och uppskattningar i de finansiella rapporterna

Att upprätta de finansiella rapporterna i enlighet med IFRS kräver att företagsledningen gör bedömningar och uppskattningar samt gör antaganden som påverkar tillämpningen av redovisningsprinciperna och de redovisade beloppen av tillgångar, skulder, intäkter och kostnader. Verkliga utfallet kan avvika från dessa uppskattningar och bedömningar.

Uppskattningarna och antagandena ses över regelbundet. Ändringar av uppskattningar redovisas i den period ändringen görs om ändringen endast påverkat denna period, eller i den period ändringen görs och framtida perioder om ändringen påverkar både aktuell period och framtida perioder. Se även not 26 Viktiga bedömningar och uppskattningar.

Ändrade redovisningsprinciper

Nya och ändrade redovisningsprinciper som är tillämpliga från 2018

IFRS 15 Intäkter från avtal med kunder är en ny intäktsstandard med tillhörande upplysningskrav som har ersatt IAS 18, IAS 11 och IFRIC 13. Standarden trädde i kraft 1 januari 2018. Enligt IFRS 15 redovisas intäkten när kunden får kontroll över varorna, vilket för Holmen inte medfört någon förändring jämfört med tidigare principer. Det har därmed inte inneburit någon effekt vid övergången till IFRS 15 per den 1 januari 2018. Övriga förändringar i regelverket avser redovisning av retur rätt och rabatter, vilka endast har påverkat Holmens redovisning marginellt.

IFRS 9 Finansiella instrument behandlar redovisning av finansiella instrument och har ersatt IAS 39. Standarden omfattar klassificering, värdering och nedskrivning av finansiella instrument samt säkringsredovisning. Standarden trädde i kraft 1 januari 2018. De väsentliga förändringarna som har påverkat Holmen jämfört med tidigare regelverk är att 1) ny kategorisering av finansiella instrument, 2) nedskrivning av finansiella tillgångar utgår från en modell baserat på förväntade framtida förluster, 3) regler för säkringsredovisning har förändrats med krav på att säkringsrelationer överensstämmer med koncernens mål för riskhanteringen. Införandet av IFRS 9 har inte haft någon effekt på Holmens redovisade värden. Se not 13 för vidare information.

Nya och ändrade redovisningsprinciper som inte börjat tillämpas

IFRS 16 Leasingavtal ersätter från och med 1 januari 2019 den tidigare IAS 17 Leasingavtal och de relaterade tolkningarna IFRIC 4, SIC-15 och SIC-27. Standarden kräver att tillgångar och skulder hänförliga till alla leasingavtal, med några undantag, redovisas i balansräkningen. I resultaträkningen redovisas leasingkostnaden uppdelad på avskrivningar och räntekostnader. Holmen kommer använda den förenklade framåtriktade metoden som innebär att tillgången och skulden sätts till samma värde i samband med övergången. En tillgång och skuld kommer redovisas per 1 januari 2019 till ett belopp om 205 Mkr. Avskrivningar beräknas 2019 genom det nya regelverket öka med cirka 80 Mkr och räntekostnaderna med cirka 5 Mkr samtidigt som övriga externa kostnader väntas minska med cirka 85 Mkr. Resultat före skatt kommer i stort vara oförändrat. Förändringen kommer ha viss effekt på nyckeltal såsom nettoskuld, sysselsatt kapital och resultat före avskrivningar. Avtal som för Holmen berörs av de nya reglerna är främst kontorshyror, leasingbilar och fartyg.

Segmentrapportering

Koncernens verksamhet delas upp i rörelsesegment baserat på vilka delar av verksamheten företags högsta verkställande beslutsfattare följer upp, så kallad "management approach" eller företagsledningsperspektiv. Indelningsgrunden för segment baseras på koncernens affärsområden. Detta överensstämmer med koncernens operativa struktur och den interna rapporteringen till VD och styrelse. Posterna i rörelsesegmentets resultat, tillgångar och skulder är redovisade i enlighet med det resultat (rörelseresultat), tillgångar och skulder som företags högsta verkställande beslutsfattare följer upp. Se not 2 för ytterligare beskrivning av indelningen och presentationen av rörelsesegment.

Klassificering

Anläggningstillgångar, långfristiga skulder och avsättningar består i allt väsentligt enbart av belopp som förväntas återvinnas eller betalas efter mer än tolv månader räknat från balansdagen. Omsättningstillgångar, kortfristiga skulder och avsättningar består i allt väsentligt av belopp som förväntas återvinnas eller betalas inom tolv månader räknat från balansdagen.

Konsolideringsprinciper

Dotterföretag

Dotterföretag är företag som står under ett bestämmande inflytande från moderbolaget, Holmen AB. Bestämmande inflytande föreligger om Holmen AB har inflytande över investeringsobjektet, är exponerad för eller har rätt till rörlig avkastning från sitt engagemang samt kan använda sitt inflytande över investeringen till att påverka avkastningen. Vid bedömningen om ett bestämmande inflytande föreligger, beaktas potentiella röstberättigande aktier samt om de facto control föreligger.

Koncernredovisningen har upprättats enligt förvärvsmetoden. Förvärvsmetoden innebär att moderföretaget indirekt förvärvat dotterföretagets tillgångar och övertar dess skulder, värderade till verkligt värde. Skillnaden mellan anskaffningskostnaden för aktierna och det verkliga värdet av förvärvade identifierbara nettotillgångar utgör goodwill. Dotterföretagens intäkter och kostnader respektive tillgångar och skulder ingår i koncernredovisningen från den dag bestämmande inflytandet uppkommer (förvärvstidpunkten) och till den dag det upphör. Koncerninterna fordringar och skulder samt transaktioner mellan företag i koncernen liksom därmed sammanhängande realiserade vinster eliminerar i sin helhet.

Innehav redovisade enligt kapitalandelsmetoden

Intresseföretag. Aktieinnehav i intresseföretag, i vilka koncernen har lägst 20 procent och högst 50 procent av rösterna eller på annat sätt har ett betydande inflytande, redovisas i koncernen enligt kapitalandelsmetoden.

Gemensamt ägda företag/joint ventures. Joint ventures är redovisningsmässigt de företag för vilka koncernen genom samarbetsavtal med en eller flera parter har ett gemensamt bestämmande inflytande där koncernen har rätt till nettotillgångarna istället för direkt rätt till tillgångar och åtaganden i skulder. I koncernredovisningen konsolideras innehav i joint ventures enligt kapitalandelsmetoden.

Kapitalandelsmetoden. Kapitalandelsmetoden innebär att det i koncernen redovisade värdet på aktierna i intresseföretagen och joint ventures motsvaras av koncernens andel i intresseföretagens och joint ventures egna kapital samt koncernmässiga över- och undervärden. I koncernens resultaträkning redovisas som "Andelar i intresseföretags och joint ventures resultat" koncernens andel i intresseföretagens och joint ventures nettoresultat efter skatt hänförligt till moderbolagsägarna justerat för eventuella avskrivningar på eller upplösningar av förvärvade över- respektive undervärden. Erhållna utdelningar från intresseföretaget eller joint venture minskar investeringens redovisade värde. Realiserade vinster uppkomna från transaktioner med intresseföretag och joint ventures elimineras i relation till ägd kapitalandel.

När koncernens andel av redovisade förluster i intresseföretaget och joint venture överstiger det redovisade värdet på andelarna i koncernen reduceras andelarnas värde till noll. Avräkning för förluster sker även mot långfristiga finansiella mellanhavanden utan säkerhet, vilka till sin ekonomiska innebörd utgör del av ägarföretagets nettoinvestering i intresseföretaget och joint venture. Fortsatta förluster redovisas inte såvida inte koncernen har lämnat garantier för att täcka förluster uppkomna i intresseföretaget eller joint venture. Kapitalandelsmetoden tillämpas fram till den tidpunkt när det betydande inflytandet upphör respektive det gemensamt ägda företaget upphör att vara gemensamt ägt.

Utländsk valuta

Transaktioner i utländsk valuta

Transaktioner i utländsk valuta omräknas till den funktionella valutan till den valutakurs som föreligger på transaktionsdagen. Monetära tillgångar och skulder i utländsk valuta räknas om till den funktionella valutan till den valutakurs som föreligger på balansdagen. Valutakursdifferenser som uppstår vid omräkningarna redovisas i resultaträkningen. Icke-monetära tillgångar och skulder som redovisas till historiska anskaffningsvärden omräknas till valutakurs vid transaktionstillfället.

Utländska verksamheters finansiella rapporter

Tillgångar och skulder i utlandsverksamheter, inklusive goodwill och andra koncernmässiga över- och undervärden, omräknas i koncernredovisningen från utlandsverksamhetens funktionella valuta till koncernens rapporteringsvaluta, svenska kronor, till den valutakurs som råder på balansdagen. Intäkter och kostnader i en utlandsverksamhet omräknas till svenska kronor till en genomsnittskurs som utgör en approximation av kurserna vid respektive transaktionstidpunkt. Omräkningsdifferenser som uppstår vid valutaomräkning av utlandsverksamheter samt vidhängande effekter av säkringar av nettoinvesteringarna redovisas i övrigt totalresultat och ackumuleras i en separat komponent i eget kapital, benämnd omräkningsreserv. Vid avyttring av en utlandsverksamhet realiseras de till verksamheten hänförliga ackumulerade omräkningsdifferenserna efter avdrag för eventuell valuta-säkring i koncernens resultaträkning.

Kommissionärsbolagsförhållanden

Moderbolagets verksamhet bedrivs huvudsakligen genom kommissionärsbolagen Holmen Paper AB, Iggesund Paperboard AB, Holmen Timber AB, Holmen Skog AB och Holmen Energi AB.

Moderbolaget svarar för alla förpliktelser som dessa kommissionärsbolag ikläder sig. Samtliga intäkter, kostnader, tillgångar och skulder som uppkommer i de av kommissionärsbolagen bedrivna verksamheterna redovisas i Holmen AB med undantag för merparten av gjorda investeringar samt viss försäljning av skogsfastigheter som istället redovisas i några av koncernens dotterbolag.

Intäkter

Koncernens försäljning avser till största del varor som säljs till kund, vilka specificeras i tabeller i not 2. De tjänster som levereras är begränsade och avser i allt väsentligt skogsvårdstjänster. Holmen agerar i princip uteslutande som huvudman och försäljningstransaktionerna stöds av avtal. För Holmen är de allra flesta kontrakt separata åtaganden och utgörs av ett åtagande per kontrakt. Holmens garantier i samband med försäljning är inte att betrakta som separerbara och redovisas därmed i enlighet med IAS37.

Transaktionspriset utgörs av priset för varan eller tjänsten. Rörlig ersättning förekommer främst i form av returrätt, volym- och kassarabatter. Samtliga returer som avser fel i varan redovisas i takt med att de uppstår. Volymrabatter ger kunden ett rabatterat pris förutsatt att en viss mängd varor köps under en period. En kassarabatt ger kunden rätt till ett lägre pris i de fall betalning sker inom en viss tidpunkt. Rabatter redovisas som en reduktion av nettoomsättningen.

Intäkten redovisas då Holmen uppfyller sina åtaganden genom att överföra kontrollen av de utlovade varorna, samt i förekommande fall tjänsterna, till kunden. Tidpunkten för överföring av kontroll, och riskens övergång är kritisk för när en intäkt redovisas. Riskens övergång ser olika ut beroende på vilka fraktvillkor som tillämpas. Försäljning av energi skiljer sig från övrig försäljning då leverans sker i samband med produktion då den också intäktsförs.

Betalningsvillkor varierar mellan olika marknader och Holmen följer normalt gällande praxis på respektive marknad. För hantering av kreditförluster, se not 1 Redovisningsprinciper och not 15 Rörelsefordringar.

Övriga rörelseintäkter

Som övriga rörelseintäkter redovisas intäkter från aktiviteter utanför bolagets huvudsakliga verksamhet. I posten ingår huvudsakligen försäljning av biprodukter, certifikat för förnybar energi, hyres- och arrendeintäkter, utsläppsrätter, försäkringssättningar samt resultat vid försäljning av anläggningstillgångar.

Certifikat för förnybar energi

Certifikat tilldelas i förhållande till produktion av förnybar energi enligt ett kvotssystem som införts i syfte att främja elproduktion med användning av förnybara energikällor. Intäkter från tilldelade certifikat redovisas som övrig rörelseintäkt i samma period som produktionen sker. Certifikat sålda på terminskontrakt värderas till nettoförsäljningsvärde. För osålda certifikat sker värdering till det lägsta av anskaffningsvärde och bedömt marknadsvärde.

Statliga bidrag

Statliga bidrag redovisas i balansräkningen som upplupen intäkt när det föreligger rimlig säkerhet att bidraget kommer att erhållas och att koncernen kommer att uppfylla de villkor som är förknippade med bidraget. Statliga bidrag knutna till en anläggningstillgång reducerar anläggningens redovisade anskaffningsvärde. Statliga bidrag, såsom vägbidrag, som avser att täcka kostnader redovisas som övrig rörelseintäkt. Dessa periodiseras systematiskt i resultaträkningen på samma sätt och över samma perioder som de kostnader bidragen är avsedda att kompensera för.

Finansiella intäkter och kostnader

Finansiella intäkter och kostnader består av ränteintäkter och räntekostnader, utdelningsintäkter, omvärderingar avseende finansiella instrument värderade till verkligt värde samt realiserade och realiserade kursförluster och vinster.

Ränteintäkter på fordringar och räntekostnader på skulder beräknas med tillämpning av effektiv-räntemetoden. Räntekostnader inkluderar transaktionskostnader för lån vilka har periodiserats över lånets löptid vilket även gäller eventuell skillnad mellan mottagna medel och återbetalningsbelopp. Utdelningsintäkt redovisas när utdelning fastställs och rätten att erhålla betalning bedöms som säker.

Räntekostnader belastar normalt resultatet i den period till vilken de hänförs. Låneutgifter hänförliga till inköp eller uppförande av så kallade kvalificerade tillgångar aktiveras i koncernredovisningen som en del av tillgångens anskaffningsvärde. En kvalificerad tillgång är en tillgång som tar en betydande tid i anspråk att färdigställas och är för koncernen aktuellt vid betydande investeringsprojekt.

Skatter

Inkomstskatter utgörs av aktuell skatt och uppskjuten skatt. Inkomstskatter redovisas i resultaträkningen utom då underliggande transaktioner redovisas i övrigt totalresultat eller direkt i eget kapital varvid även tillhörande skatteeffekt redovisas i övrigt totalresultat eller direkt i eget kapital. Aktuell skatt är skatt som ska betalas eller erhållas avseende aktuellt år, med tillämpning av de skattesatser som är beslutade eller i praktiken beslutade per balansdagen. Hit hör även justering av aktuell skatt hänförlig till tidigare perioder. Uppskjuten skatt beräknas enligt balansräkningsmetoden med utgångspunkt i temporära skillnader mellan redovisade och skattemässiga värden på tillgångar och skulder, med tillämpning av de skattesatser och skatteregler som är beslutade eller aviserade per balansdagen. I moderbolaget redovisas obeskattade reserver inklusive uppskjuten skatteskuld.

Uppskjutna skattefordringar avseende avdragsgilla temporära skillnader och underskottsavdrag redovisas endast i den mån det är sannolikt att dessa kommer att kunna utnyttjas och medföra lägre skatteutbetalningar i framtiden. Uppskjutna skattefordringar och uppskjutna skatteskulder i samma land nettoredo visas i den mån kvittningsrätt föreligger.

Resultat per aktie

Beräkningen av resultat per aktie baseras på årets resultat i koncernen hänförligt till moderbolagets aktieägare och på det vägda genomsnittliga antalet aktier utestående under året. Vid beräkningen av resultat per aktie efter utspädning justeras resultatet och det genomsnittliga antalet aktier för att ta hänsyn till effekter av utspädande potentiella stamaktier.

Finansiella instrument

Finansiella instrument värderas och redovisas i enlighet med IFRS 9.

Redovisning i och borttagande från balansräkningen

En finansiell tillgång eller skuld tas upp i balansräkningen när bolaget blir part enligt instrumentets avtalsmässiga villkor. En finansiell tillgång tas bort från balansräkningen när rättigheterna i avtalet

realiserats, förfaller eller bolaget inte längre har kontrollen över den. En finansiell skuld tas bort från balansräkningen när förpliktelsen i avtalet fullgörs eller på annat sätt utsläcks. Avistaaffärer redovisas i enlighet med affärsdagsprincipen. Kundfordran tas upp i balansräkningen när faktura har skickats. Skuld tas upp när motparten har presterat och avtalsenlig skyldighet föreligger att betala, även om faktura ännu inte mottagits. En finansiell tillgång och en finansiell skuld kvittas och redovisas med ett nettobelopp endast när det föreligger en legal rätt att kvitta beloppen samt att det föreligger avsikt att reglera posterna med ett nettobelopp eller att samtidigt realisera tillgången och reglera skulden. Finansiella tillgångar, exklusive aktier, och finansiella skulder har klassificerats som kortfristiga om beloppen förväntas återvinnas eller betalas inom tolv månader räknat från balansdagen. Aktier har klassificerats som långfristiga om de är avsedda att stadigvarande innehas i verksamheten.

Klassificering och värdering av finansiella instrument

Finansiella instrument klassificeras och värderas utifrån företagets affärsmodell samt hur karaktären på de kontraktsevenliga kassaflödena ser ut. Se not 13 för bolagets klassificeringar av finansiella instrument.

Finansiella tillgångar - värderas initialt till verkligt värde med avdrag för eventuella transaktionskostnader. Löpande värderas normalt tillgångarna till upplupet anskaffningsvärde enligt effektivräntemetoden. I de fall utgivna medel understiger återbetalningsbeloppet periodiseras denna skillnad över lånets löptid med tillämpning av effektivräntemetoden. Derivat redovisas löpande till verkligt värde. Förändringar i värde för derivat som inte säkringsredovisas redovisas i resultaträkningen.

Finansiella skulder - värderas initialt till mottagna medel med avdrag för eventuella transaktionskostnader. Löpande värderas normalt skulderna till upplupet anskaffningsvärde enligt effektivräntemetoden. I de fall mottagna medel understiger återbetalningsbeloppet periodiseras denna skillnad över lånets löptid med tillämpning av effektivräntemetoden. Derivat redovisas löpande till verkligt värde. Förändringar i värde för derivat som inte säkringsredovisas redovisas i resultaträkningen.

Nedskrivning av finansiella tillgångar - För finansiella tillgångar där det finns indikation om att hela det redovisade värdet eventuellt inte kommer kunna återvinnas görs en individuell bedömning av respektive instrument. Normalt utgör uteblivna betalningar från motpart sådan indikation. Baserat på den individuella bedömningen redovisas eventuell nedskrivning. För finansiella instrument där det inte finns några indikationer på att kreditkvaliteten är låg görs en avsättning för kreditförluster baserat på historiskt utfall.

Säkringsredovisning - samtliga derivat, till exempel valutaterminer, elderivat och ränteswappar, värderas till verkligt värde och redovisas i balansräkningen. I stort sett samtliga derivat innehas i säkringssyfte. Den effektiva delen av värdeförändringar från kassaflödessäkringar redovisas i övrigt totalresultat och ackumuleras i eget kapital fram tills det säkrade flödet träffar resultaträkningen då de ackumulerade värdeförändringarna flyttas från eget kapital via övrigt totalresultat till resultaträkningen för att möta och matcha den säkrade transaktionen. För säkringar av investeringar justeras istället anskaffningsvärdet på den säkrade posten när den inträffar. Säkringsars ineffektiva del redovisas direkt i resultaträkningen. För räntor används ränteswappar som kassaflödessäkring. Värdeförändringar för säkringar avseende nettoinvesteringar i utländsk verksamhet redovisas för koncernen i övrigt totalresultat. Ackumulerade värdeförändringar redovisas som en komponent i koncernens egna kapital fram tills dess att verksamheten avyttras då de ackumulerade värdeförändringarna redovisas i resultaträkningen. I moderbolaget redovisas värdeförändringar i resultaträkningen då säkringsredovisning ej tillämpas. Holmens kassaflödessäkringar avser främst säkring av försäljning i utländsk valuta, framtida räntebetalningar, inköp av el samt inköp i utländsk valuta i samband med investeringar. Säkringsinstrument utgörs av valutaterminer, eltermi ner samt ränteswappar. De säkrade posterna utgörs av prognoser för framtida försäljning, räntebetalningar, el-inköp och investeringsutbetalningar. Säkringskvoten fastställs löpande genom att jämföra säkrade belopp med aktuella prognoser. För säkringar av nettoinvestering i utlandsverksamhet utgör redovisat värde på nettoinvesteringen säkrad post och säkringskvoten fastställs genom att jämföra de säkrade beloppen med nettoinvesteringen. Eventuellt ineffektivitet baseras på beräkning av säkringskvoten. Koncernens riskhantering av finansiella instrument beskrivs på sidorna 34-35.

Immateriella anläggningstillgångar

Immateriella anläggningstillgångar såsom patent, licenser samt IT-system redovisas till anskaffningsvärde efter avdrag för ackumulerade avskrivningar och eventuella nedskrivningar. Immateriella anläggningstillgångar i koncernen skrivs av under 5-20 år förutom goodwill. Eventuell goodwill fördelas till kassagenererande enheter. Såväl goodwill som övriga immateriella anläggningstillgångar testas årligen för nedskrivningsbehov. Eventuella nedskrivningar kan återföras med undantag från goodwill. Koncernen redovisar för närvarande ingen goodwill. Immateriella anläggningstillgångar i moderbolaget skrivs av under 5 år.

Goodwill representerar skillnaden mellan anskaffningsvärdet för rörelseförvärv och det verkliga värdet av förvärvade tillgångar, övertagna skulder samt eventalförpliktelser. Goodwill värderas till anskaffningsvärde minus eventuella ackumulerade nedskrivningar. Goodwill som uppkommit vid förvärv av intresseföretag inkluderas i det redovisade värdet för andelar i intresseföretag.

Utgifter för forskning kostnadsförs då de inträffar. Utgifter för utveckling aktiveras enbart vid större projekt om en säker bedömning av de framtida ekonomiska fördelarna kan göras. Det redovisade värdet inkluderar samtliga direkt hänförlbara utgifter till exempel för material och tjänster, ersättningar till anställda, registrering av en juridisk rättighet, avskrivningar på patent och licenser och låneutgifter i enlighet med IAS 23. Övriga utgifter för utveckling redovisas i resultaträkningen som kostnad när de uppkommer. I balansräkningen redovisade utvecklingsutgifter är upptagna till anskaffningsvärde minus ackumulerade avskrivningar och nedskrivningar.

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärden efter avdrag för ackumulerade avskrivningar och eventuella nedskrivningar. Materiella anläggningstillgångar som består av delar med olika nyttjandeperioder behandlas som separata komponenter av materiella anläggnings-

tillgångar. Tillkommande utgifter aktiveras endast om de bedöms generera ekonomiska fördelar för företaget. Avgörande för bedömningen när en tillkommande utgift aktiveras är om utgiften avser utbyten av identifierade komponenter, eller delar därav, varvid sådana utgifter aktiveras. Även i de fall ny komponent tillskapats aktiveras utgiften. Eventuella oavskrivna redovisade värden på utbytta komponenter, eller delar av komponenter, utrangeras och kostnadsförs i samband med utbytet.

Det redovisade värdet för en materiell anläggningstillgång tas bort ur balansräkningen vid utrangering eller avyttring eller när inga framtida ekonomiska fördelar väntas från användning. Vinst eller förlust som uppkommer vid avyttring eller utrangering av en tillgång utgörs av skillnaden mellan ett eventuellt försäljningspris och tillgångens redovisade värde med avdrag för direkta försäljningskostnader. Vinst och förlust redovisas som övrig rörelseintäkt/kostnad.

En tillgång klassificeras som att den innehas för försäljning om den är tillgänglig för omedelbar försäljning i befintligt skick och utifrån villkor som är normala, och det är mycket sannolikt att försäljning kommer att ske. Dessa tillgångar redovisas på egen rad som omsättningstillgång i balansräkningen. Vid första klassificering som innehav för försäljning, redovisas anläggningstillgångarna till det lägsta av redovisat värde och verkligt värde med avdrag för försäljningskostnader.

Avskrivningar enligt plan baseras på ursprungliga anskaffningsvärden med beaktande av gjorda nedskrivningar. Avskrivning sker linjärt över tillgångens beräknade nyttjandeperiod. Mark är inte föremål för avskrivning.

Följande nyttjandeperioder (år) används:

Maskiner för vattenkraftsproduktion	10-40
Förvaltnings- och lagerbyggnader, bostäder	10-33
Driftsbyggnader, markanläggningar samt maskiner för sågverk, massa-, pappers- och kartongtillverkning	10-20
Övriga maskiner	10
Skogsbilvägar	20
Inventarier	4-10

Finns det indikation på att det redovisade värdet är för högt görs en analys där enskilda eller naturligt sammanhängande tillgångars återvinningsvärde fastställs som det högsta av nettoförsäljningsvärdet och nyttjandevärdet. Nettoförsäljningsvärdet är det uppskattade försäljningspriset efter avdrag för uppskattade kostnader för försäljning av tillgången. Nyttjandevärdet mäts som förväntat framtida diskonterat kassaflöde. Den tillämpade diskonteringsräntan beaktar riskfri ränta och den risk som är förknippad med tillgången. En nedskrivning utgörs av det belopp som återvinningsvärdet understiger redovisat värde. En nedskrivning återförs om det har skett en positiv förändring av förutsättningarna som används för att bestämma återvinningsvärdet. En återföring görs som mest upp till det redovisade värde som skulle ha redovisats, med avdrag för avskrivning, om nedskrivningen inte skulle ha gjorts.

Låneutgifter hänförliga till inköp eller uppförande av så kallade kvalificerade tillgångar ska aktiveras i koncernredovisningen som en del av tillgångens anskaffningsvärde. En kvalificerad tillgång är en tillgång som tar en betydande tid i anspråk att färdigställa och är för koncernen aktuellt vid betydande investeringsprojekt.

Leasing

Leasing klassificeras i koncernredovisningen antingen som finansiell eller operationell leasing. Leaseade anläggningstillgångar där koncernen i allt väsentligt står för samma risker och förmåner som vid direkt ägande klassificeras som finansiell leasing. Leasing av tillgångar där uthyraren i allt väsentligt kvarstår som ägare till tillgången klassificeras som operationell leasing. Kostnader avseende operationella leasingavtal redovisas i årets resultat linjärt över leasingavtalets löptid. Variabla avgifter kostnadsförs i de perioder de uppkommer. Koncernens leasingavtal är samtliga klassificerade som operationella. Den 1 januari 2019 träder IFRS16 Leasingavtal i kraft vilket innebär att tillgångar och skulder hänförliga till alla leasingavtal, med några undantag, redovisas i balansräkningen. I resultaträkningen redovisas leasingkostnaden uppdelad på avskrivningar och räntekostnader.

Biologiska tillgångar

Koncernen redovisar sina skogstillgångar uppdelat på växande skog, vilken redovisas som biologisk tillgång till verkligt värde, och mark, vilken redovisas till anskaffningskostnad. Förändringar i verkligt värde för den växande skogen redovisas i resultaträkningen. Holmens bedömning är att det saknas relevanta marknadspriser för att värdera skogsinnehav av Holmens storlek. Värderingen görs därför genom att beräkna nuvärdet av framtida förväntade kassaflöden (efter avdrag för försäljningskostnader) från den växande skogen. Se även not 11.

I moderbolaget redovisas biologiska tillgångar enligt RFR 2. Det innebär att biologiska tillgångar klassificerade som anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde justerat för uppskrivningar med beaktande av eventuellt nedskrivningsbehov.

Avverkningsrätter redovisas som varulager. Dessa förvärvas med syfte att genom avverkning säkerställa Holmens behov av råvara. Någon mätbar biologisk omvandling sker inte från förvärvstidpunkt till avverkningstillfälle.

Varulager

Varulager värderas till den lägsta av anskaffnings- och tillverkningskostnad, efter avdrag för erfordrig inkurans, eller nettoförsäljningsvärde. Anskaffningsvärdet för varulager beräknas genom tillämpning av först in-först ut-principen (FIFO). Nettoförsäljningsvärdet är det uppskattade försäljningspriset i den löpande verksamheten, efter avdrag för uppskattade kostnader för färdigställande och för att åstadkomma en försäljning. För egentillverkade färdigvaror består anskaffningsvärdet av direkta tillverkningskostnader och skäligh andel av indirekta kostnader.

Erhållna utsläppsrätter redovisas initialt till marknadspris vid tilldelning som varulager och förutbetalad

intäkt. Under året intäktsförs tilldelningen samtidigt som en interimsskuld, motsvarande gjorda utsläpp, kostnadsförs. Erhållna certifikat för förnybar energi sålda på terminskontrakt redovisas till nettoförsäljningsvärde. För osålda certifikat sker värdering till det lägsta av anskaffningsvärde och marknadsvärde. Redovisningen sker, i takt med produktion, som varulager eller upplupen intäkt.

Ersättningar till anställda

Pensionskostnader och pensionsåtaganden

Förpliktelse avseende avgifter till avgiftsbestämda planer redovisas som en kostnad i resultaträkningen när de intjänas.

Koncernens nettoförpliktelse avseende förmånsbestämda planer beräknas separat för varje plan genom en uppskattning av den framtida ersättning som de anställda intjänat genom sin anställning i både innevarande och tidigare perioder. Denna ersättning diskonteras till ett nuvärde och oredovisade kostnader avseende tjänstgöring under tidigare perioder och det verkliga värdet på eventuella förvaltningstillgångar dras av. Diskonteringsräntan är räntan på balansdagen på en förstklassig företagsobligation med en löptid som motsvarar koncernens pensionsförpliktelser. När det inte finns en aktiv marknad för sådana företagsobligationer används istället marknadsräntan på statsobligationer med en motsvarande löptid. Beräkningen görs genom den så kallade "projected unit credit method" och utförs av en kvalificerad aktuarie för den del av pensionsåtagandena som är förmånsbestämd.

Vid fastställande av förpliktelsens nuvärde och verkligt värde på förvaltningstillgångarna kan det uppstå aktuariella vinster och förluster. Dessa uppkommer antingen genom att det verkliga utfallet avviker från tidigare gjorda antaganden eller genom att antagandena ändras. Aktuariella vinster och förluster redovisas i övrigt totalresultat.

Om förmånerna i en plan förbättras, redovisas den andel av den ökade förmånen som hänför sig till de anställdas tjänstgöring under tidigare perioder som en kostnad i resultaträkningen linjärt fördelad över den genomsnittliga perioden tills förmånerna helt är intjänade. Om förmånen är fullt ut intjänade redovisas en kostnad i resultaträkningen direkt. Om det sker förändringar i en förmånsbestämd plan redovisas dessa när ändringen i planen inträffar. Om förändringen sker i samband med en omstrukturering redovisas dessa när företaget redovisar de relaterade omstrukturingskostnaderna. Ändringarna redovisas direkt i årets resultat.

När beräkningen leder till en tillgång för koncernen begränsas det redovisade värdet på tillgången till det lägsta av överskottet i planen och tillgångsbegränsningen beräknad med hjälp av diskonteringsräntan. Tillgångsbegränsningen utgörs av nuvärdet av de framtida ekonomiska fördelarna i form av minskade framtida avgifter eller kontant återbetalning. Vid beräkning av nuvärdet av framtida återbetalningar eller inbetalningar beaktas eventuella krav på minimifondering.

Räntekostnaden på förmånsbestämda förpliktelser redovisas i årets resultat under finansnettot. Kostnaden beräknas som nettot av ränteuppräknings av pensionsåtagandet och förväntad intäkt på förvaltningstillgångar beräknat med samma räntefaktor (diskonteringsräntan). Övriga komponenter redovisas i rörelseresultatet. Omvärderingseffekter utgörs av aktuariella vinster och förluster samt skillnad mellan faktisk avkastning på förvaltningstillgångar och den summa som inkluderas i räntenetto. Omvärderingseffekterna redovisas i övrigt totalresultat.

Den särskilda löneskatten utgör en del av de aktuariella antagandena och redovisas därför som en del av nettoförpliktelsen. Avkastningsskatt redovisas löpande i resultatet för den period skatten avser och ingår därmed inte i skuldberäkningen. Vid fonderade planer belastar skatten avkastningen på förvaltningstillgångar och redovisas i övrigt totalresultat. Vid ofonderade eller delvis ofonderade planer, belastar skatten årets resultat.

I moderbolaget tillämpas andra grunder för beräkning av förmånsbestämda planer än de som anges i IAS 19. Moderbolaget följer Tryggandelagens bestämmelser och Finansinspektionens föreskrifter eftersom detta är en förutsättning för skattemässig avdragsrätt. De väsentligaste skillnaderna jämfört med reglerna i IAS 19 är hur diskonteringsräntan fastställs, att beräkning av den förmånsbestämda förpliktelsen sker utifrån nuvarande lönenivå utan antagande om framtida löneökningar, och att alla aktuariella vinster och förluster redovisas i resultaträkningen då de uppstår.

När det finns en skillnad mellan hur pensionskostnaden fastställs i juridisk person och koncern, redovisas en avsättning eller fordran avseende särskild löneskatt i koncernen baserat på denna skillnad. Avsättningen eller fordran nuvärdesberäknas ej.

Aktierelaterade ersättningar

Utestående aktieprogram redovisas enligt IFRS 2 Aktierelaterade ersättningar och regleras med egetkapitalinstrument. Redovisning av aktierelaterade ersättningsprogram reglerade med egetkapitalinstrument innebär att instrumentens verkliga värde vid tilldelningstidpunkten ska redovisas i resultaträkningen som en kostnad över intjänandeperioden, med motsvarande justering av eget kapital. Vid varje bokslut under intjänandeperioden uppskattas det förväntade antalet tilldelade aktier och effekten av en eventuell förändring av tidigare bedömning redovisas i resultaträkningen med motsvarande justering av eget kapital. Därutöver görs avsättning för beräknade sociala kostnader relaterade till aktieprogrammet.

Beräkningar baseras på aktiernas värde vid tilldelningstidpunkten, vilket definieras som den tidrymd när avtal sluts mellan parterna. Holmens aktiesparprogram kunde tecknas av de anställda mellan 27 april och 20 maj 2016. Den genomsnittliga aktiekursen under denna period används som bas för värdering av aktierna vid tilldelningstidpunkten. Intjänandeperioden löper från 20 maj 2016 till och med dagen för offentliggörandet av Holmens delårsrapport för det första kvartalet 2019.

Ersättningar vid uppsägning

En kostnad för ersättningar i samband med uppsägningar av personal redovisas när koncernen är förpliktad, utan realistisk möjlighet till tillbakadragande, av en formell detaljerad plan att avsluta en anställning före den normala tidpunkten. När ersättningar lämnas som ett erbjudande för att uppmuntra frivillig avgång, redovisas en kostnad om det är sannolikt att erbjudandet kommer att accepteras och antalet anställda som kommer att acceptera erbjudandet tillförlitligt kan uppskattas.

Kortfristiga ersättningar

Kortfristiga ersättningar till anställda beräknas utan diskontering och redovisas som kostnad när de relaterade tjänsterna erhålls.

Eget kapital

Koncernens eget kapital består av aktiekapital, övrigt tillskjutet kapital, omräknings- och säkringsreserv samt balanserade vinstmedel inklusive årets resultat. Med övrigt tillskjutet kapital avses överkurser som betalats i samband med emissioner. Omräkningsreserven innefattar alla valutakursdifferenser som uppstår vid omräkning av finansiella rapporter från utländska verksamheter som har upprättats i en annan valuta än svenska kronor. Vidare består omräkningsreserven av valutakursdifferenser som uppstår vid omvärdering av skulder och derivat som klassificerats som säkringsinstrument av en nettoinvestering i en utländsk verksamhet, inklusive skatt. Säkringsreserven innefattar den effektiva andelen av den ackumulerade nettoförändringen av verkligt värde på ett kassaflödessäkringsinstrument hänförbart till underliggande transaktioner som ännu inte har inträffat, inklusive skatt. Balanserade vinstmedel innefattar samtliga övriga delar av eget kapital inklusive årets resultat.

Innehav av återköpta aktier redovisas som en minskning av balanserade vinstmedel. Förvärv av egna aktier redovisas som en avdragspost och likvid från avyttring av egna aktier redovisas som en ökning. Transaktionskostnader redovisas direkt mot balanserade vinstmedel.

Moderbolagets eget kapital består av aktiekapital, reservfond, uppskrivningsfond samt balanserade vinstmedel och årets resultat. Reservfonden i moderbolaget avser tidigare obligatoriska avsättningar till reservfond samt belopp som före 1 januari 2006 tillförts överkursfonden. Uppskrivningsfonden i moderbolaget innehåller belopp avsatta i samband med uppskrivningar av materiella eller finansiella anläggningstillgångar. Balanserade vinstmedel innefattar samtliga övriga delar av eget kapital såsom säkringsreserv samt transaktioner till följd av återköp av egna aktier. Moderbolaget tillämpar samma redovisningsregler som koncernen avseende dessa poster, se ovan.

Avsättningar

En avsättning redovisas i balansräkningen när koncernen har en befintlig legal eller informell förpliktelse som en följd av en inträffad händelse, och det är troligt att ett utflöde av ekonomiska resurser kommer att krävas för att reglera förpliktelsen samt en tillförlitlig uppskattning av beloppet kan göras. En avsättning för omstrukturering redovisas när koncernen har fastställt en utförlig och formell omstruktureringsplan och omstruktureringen har antingen påbörjats eller blivit offentligt tillkännagiven.

Avsättningar görs för miljösatser som sammanhänger med tidigare verksamhet när föreningar uppkommer eller upptäcks, och det är troligt att betalningsansvar uppkommer och beloppet kan uppskattas med tillförlitlighet.

Eventualförpliktelser

En eventualförpliktelse redovisas när det finns ett möjligt åtagande som härrör från inträffade händelser och vars förekomst bekräftas endast av en eller flera osäkra framtida händelser eller när det finns ett åtagande som inte redovisas som en skuld eller avsättning på grund av det inte är troligt att ett utflöde av resurser kommer att krävas.

Koncernbidrag och aktieägartillskott

Koncernbidrag redovisas i moderbolaget i enlighet med RFR 2s alternativregel, det vill säga koncernbidrag som lämnats eller erhållits redovisas som bokslutsdisposition.

Lämnade aktieägartillskott redovisas som en ökning av posten Andelar i koncernföretag. Samtidigt provas om en nedskrivning av aktiernas värde är erforderlig. Denna prövning följer normala regler för värdering av tillgångsposten. Erhållna aktieägartillskott redovisas direkt mot fritt eget kapital.

Övrigt

De siffror som presenteras har avrundats till närmaste heltal eller motsvarande. Saknas värde anges ett streck (-).

Not 2. Rapportering per rörelsesegment

2018	Skog	Kartong	Papper	Trävaror	Energi	Koncern- gemensamt och övrigt	Elimineringar	Totalt Koncernen
Nettoomsättning								
Extern	2 633	5 785	5 571	1 747	319	-	-	16 055
Intern	3 311	-	-	-	-	-	-3 311	-
Övriga rörelseintäkter	251	770	184	305	28	219	-473	1 284
Rörelsens kostnader	-5 404	-5 430	-5 090	-1 716	-132	-350	3 784	-14 337
Avskrivningar enligt plan	-31	-507	-336	-92	-24	-22	-	-1 012
Nedskrivningar	-	-25	-	-	-	-	-	-25
Värdeförändring biologiska tillgångar	425	-	-	-	-	-	-	425
Andelar i intresseföretags resultat	-	-	-	1	-10	-	-	-9
Rörelseresultat	1 185	595	329	246	181	-154	-	2 382
<i>Rörelseresultat exkl. jämförelsestörande poster*</i>	<i>1 185</i>	<i>689</i>	<i>329</i>	<i>246</i>	<i>181</i>	<i>-154</i>	<i>-</i>	<i>2 476</i>
Rörelsemarginal exkl. jämförelsestörande poster, %	20	12	6	14	57	-	-	15
Avkastning på sysselsatt kapital exkl. jämförelsestörande poster, %	8	12	15	27	6	-	-	10
Operativa tillgångar	20 313	7 324	3 235	1 176	3 500	1 045	-461	36 132
Operativa skulder	-1 520	-934	-735	-197	-114	-995	461	-4 033
Uppskjuten skatt, netto	-3 963	-1 074	-428	-52	-334	13	-	-5 838
Sysselsatt kapital	14 830	5 316	2 072	927	3 052	64	-	26 261
Förvärv av anläggningstillgångar	357	471	173	76	22	42	-	1 140
Nettoomsättning per marknad								
Skandinavien	2 598	137	449	624	319	-	-	4 127
Övriga Europa	35	4 108	4 410	644	-	-	-	9 198
Asien	-	1 114	537	218	-	-	-	1 868
Övriga världen	-	427	175	261	-	-	-	863
Summa	2 633	5 785	5 571	1 747	319	-	-	16 055

* Jämförelsestörande poster avser omställningskostnader inom affärsområdet Kartong om -94 Mkr.

2017	Skog	Kartong	Papper	Trävaror	Energi	Koncern- gemensamt och övrigt	Elimineringar	Totalt Koncernen
Nettoomsättning								
Extern	2 571	5 526	5 408	1 562	315	751	-	16 133
Intern	2 965	-	-	-	-	-	-2 965	-
Övriga rörelseintäkter	164	742	147	275	16	246	-455	1 136
Rörelsens kostnader	-5 016	-5 012	-4 928	-1 673	-161	-1 144	3 419	-14 515
Avskrivningar enligt plan	-30	-492	-339	-86	-24	-21	-	-991
Värdeförändring biologiska tillgångar	415	-	-	-	-	-	-	415
Andelar i intresseföretags resultat	-	-	-	1	-11	-2	-	-12
Rörelseresultat	1 069	764	288	80	135	-170	-	2 166
Rörelsemarginal, %	19	14	5	5	43	-	-	13
Avkastning på sysselsatt kapital, %	8	14	12	9	4	-	-	9
Operativa tillgångar	19 380	7 174	3 210	1 080	3 464	549	-398	34 461
Operativa skulder	-1 305	-832	-696	-169	-91	-1 143	398	-3 840
Uppskjuten skatt, netto	-4 251	-909	-320	-49	-258	139	-	-5 648
Sysselsatt kapital	13 824	5 433	2 193	862	3 115	-455	-	24 972
Förvärv av anläggningstillgångar	49	375	141	100	26	11	-	702
Nettoomsättning per marknad								
Skandinavien	2 564	133	560	562	315	-	-	4 135
Övriga Europa	6	4 136	4 129	566	-	751	-	9 589
Asien	-	967	564	205	-	-	-	1 736
Övriga världen	-	290	155	228	-	-	-	673
Summa	2 571	5 526	5 408	1 562	315	751	-	16 133

Anläggningstillgångar per land	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Sverige	27 674	27 041	13 786	13 639
Storbritannien	1 604	1 701	-	-
Övrigt	6	6	-	-
Summa	29 284	28 748	13 786	13 639

Nettoomsättning per marknad	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Skandinavien	4 127	4 142	4 103	4 114
Övriga Europa	9 198	9 582	7 763	7 947
Asien	1 868	1 736	1 713	1 608
Övriga världen	863	673	805	675
Summa	16 055	16 133	14 384	14 345

Intäkter från externa kunder har hänförs till enskilda länder efter det land kunden har sin hemvist.

Nettoomsättning per produktområde	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Konsumentkartong	5 607	5 347	3 496	3 527
Massa	179	164	329	279
Bok- och magasinpapper	5 053	4 787	4 959	4 725
Tidningspapper	517	1 344	517	1 344
Trävaror, furu	989	871	989	875
Trävaror, gran	758	685	758	685
Virke	2 633	2 571	2 598	2 565
Energi	319	315	319	315
Övrigt	0	49	419	30
Summa	16 055	16 133	14 384	14 345

Försäljning av konsumentkartong och massa sker inom affärsområdet Kartong medan bok- och magasinpapper samt tidningspapper är hänförligt till affärsområdet Papper. Inom affärsområdet Trävaror säljs produkter av gran och furu. Virke säljs av affärsområdet Skog och energi av affärsområdet Energi.

Affärsområde Skog ansvarar för koncernens skogar på drygt en miljon hektar. Den årliga skörden i egen skog är normalt 3 miljoner m³fub. Affärsområde Energi ansvarar för koncernens vatten- och vindkraftstillgångar. Produktionen uppgår ett normalår till drygt 1 TWh el. Affärsområdena ansvarar även för koncernens virkes- respektive elförsörjning i Sverige.

Affärsområde Kartong tillverkar kartong för konsumentförpackningar vid ett svenskt och ett engelskt bruk. Affärsområde Papper producerar papper för böcker, magasin och reklam vid två svenska bruk. Affärsområde Trävaror producerar trävaror för snickeri- och byggändamål vid tre sågverk där biprodukterna tas tillvara vid koncernens pappers- och kartongbruk. Under 2018 producerades 0,5 miljoner ton kartong, 1,1 miljoner ton papper samt 0,9 miljoner m³ sågade trävaror.

Affärsområdena ansvarar för förvaltningen av de operativa tillgångarna och skulderna, vilket tillsammans med nettot av uppskjuten skattefordran och skatteskuld utgör deras sysselsatta kapital. Koncernledningen följer upp verksamheten på rörelseresultatnivå och hur resultatet förhåller sig till sysselsatt kapital. Det sysselsatta kapitalet i respektive segment inkluderar alla tillgångar och skulder som nyttjas av affärsområdet såsom anläggningstillgångar, varulager och rörelsefordringar och rörelseskulder samt nettot av uppskjuten skattefordran och skatteskuld. Finansiering och skattefrågor hanteras på koncernnivå. Följaktligen fördelas inte finansiella tillgångar och skulder, inklusive pensionsskuld, samt aktuella skattefordringar och skatteskulder ut på affärsområdena.

Den koncerninterna försäljningen mellan segmenten baseras på ett marknadsmässigt internpris. Segmentet "Koncerngemensamt och övrigt" omfattar koncernstaber och koncerngemensamma funktioner som inte fördelas på övriga segment. Holmen sålde i juni 2016 tidningspappersbruket i Madrid. Holmen har från 1 juli 2016 till och med 2017 haft ett åtagande att sälja det tidningspapper som bruket producerat. Under denna period redovisas intäkter och kostnader från detta inom koncerngemensamt. Inga resultatposter efter rörelseresultatet allokeras till respektive affärsområde.

Not 3. Övriga rörelseintäkter

	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Försäljning biprodukter	335	360	174	231
Certifikat, förnybar energi	479	405	64	37
Utsläppsrätter	41	21	40	21
Försäljning anläggningstillgångar	28	22	9	9
Hyses- och arrendeintäkter	39	47	37	31
Skogsvårdsuppdrag	63	67	63	67
Övrigt	300	214	241	169
Totalt	1 284	1 136	628	565

Av försäljning biprodukter i koncernen avser 41 (101) Mkr utskott från produktion, 130 (123) Mkr spån, bark och flis med mera samt 164 (137) Mkr extern försäljning av energi.

Intäkter från certifikat för förnybar energi som erhållits från produktion av förnybar energi vid koncernens anläggningar uppgick till 479 (405) Mkr.

Koncernen har tilldelats utsläppsrätter, vilka delvis använts i den egna produktionen. Överskottet har medfört ett redovisat resultat på 41 (21) Mkr.

Not 4. Anställda, personalkostnader och ledande befattningshavares ersättningar

Lönekostnader och sociala avgifter	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Löner och ersättningar	1 609	1 579	1 297	1 275
Sociala kostnader	638	617	584	561

Årsstämman riktklinjer för bestämmande av lön och annan ersättning till ledande befattningshavare

Årsstämman 2018 fattade beslut om följande riktklinjer för bestämmande av lön och annan ersättning till verkställande direktören och övriga ledande befattningshavare, det vill säga de affärsområdes- och stabschefer som rapporterar direkt till verkställande direktören. Riktklinjerna gäller för de avtal som ingås efter årsstämman beslut.

Lön och övriga förmåner

Ersättningen till verkställande direktören och övriga ledande befattningshavare ska utgöras av en fast, marknadsmässig lön. Övriga förmåner, i huvudsak bil- och bostadsförmån, ska där de förekommer utgöra en begränsad del av ersättningarna. Utöver eventuella av årsstämman beslutade aktierelaterade incitamentsprogram ska ingen rörlig ersättning förekomma.

Pension

Pensionsåldern ska normalt vara 65 år. Pensionsförmånen ska vara avgiftsbestämd och följa ITP-planen. Kompletterande avgiftsbestämda pensionslösningar kan tillkomma.

Uppsägningstid och avgångsvederlag

Uppsägningstiden ska vara sex månader, oavsett om uppsägningen sker på initiativ av bolaget eller befattningshavaren. Vid uppsägning från bolagets sida ska ett avgångsvederlag kunna utgå med belopp motsvarande högst 18 månadslöner.

Ersättningsutskott

Ett inom styrelsen utsett ersättningsutskott ska bereda frågor om lön och övriga anställningsvillkor för verkställande direktören och förelägga styrelsen förslag till beslut i sådana frågor. De närmare principerna för lönesättning, pensioner och andra förmåner avseende övriga ledande befattningshavare ska återfinnas i av ersättningsutskottet fastlagd lönepolicy.

Avvikelse i enskilt fall

Styrelsen ska ha rätt att frånga dessa riktklinjer om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl för det. Om sådan avvikelse sker ska information om detta, och skälet till avvikelsen, redovisas vid närmast följande årsstämma.

Aktiesparprogram

På årsstämman 2016 fattades beslut om ett riktat aktiesparprogram till ett fyrtiotal nyckelpersoner i Holmen-koncernen. Syftet med programmet är att stärka intressegemenskap mellan ägare och ledningen i bolaget samt att skapa ett långsiktigt engagemang för Holmen.

För deltagande i programmet krävdes att de anställda personligen investerade i Holmen-aktier (s.k. sparaktier) under perioden 27 april till 20 maj 2016. För varje investerad sparaktie kommer en halv matchningsaktie att tilldelas efter intjänandeperiodens utgång. Därutöver kan ett antal prestationsaktier tilldelas varje deltagare, kopplat till koncernens avkastning på sysselsatt kapital. Tilldelning av antalet prestationsaktier kan variera, beroende på befattning, till maximalt 3-6 aktier per sparaktie. För tilldelning av matchnings- och prestationsaktier ska deltagaren ha varit fast anställd inom Holmen-koncernen samt behållit sparaktierna under hela intjänandeperioden. Intjänandeperioden löper från 20 maj 2016 till och med dagen för offentliggörandet av Holmens delårsrapport för det första kvartalet 2019.

Totalt uppskattas kostnaderna för programmet att uppgå till 30 Mkr. För 2018 har kostnader motsvarande 9 (13) Mkr redovisats.

Ersättningar till styrelse och ledande befattningshavare

Styrelsen

Till den av årsstämman valda styrelsen utgår fast styrelsearvode. VD erhåller dock inget arvode. För 2018 uppgick arvodet till 3 195 000 (3 060 000) kronor. Arvodet till styrelsens ordförande var 710 000 (680 000) kronor och till övriga sju (sju) ledamöter 355 000 (340 000) kronor vardera.

Ledande befattningshavare

Lön och övriga förmåner till VD under 2018 uppgick till 9 052 744 (8 566 098) kronor. Den totala pensionskostnaden för VD, beräknad enligt IAS 19, uppgick till 4 992 483 (4 985 519) kronor. Redovisad lönekostnad för aktiesparprogrammet för VD uppgick till 1 581 019 (1 676 738) kronor. Inga rörliga ersättningar har utgått.

För övriga ledande befattningshavare, det vill säga de fyra (fyra) affärsområdeschefer och fem (fem) stabschefer samt chefen för internationella affärer från oktober 2018 som rapporterar direkt till VD, uppgick löner och övriga förmåner under 2018 till sammanlagt 22 211 926 (22 829 993) kronor. Den totala pensionskostnaden, beräknad enligt IAS 19, för denna grupp uppgick under 2018 till 10 160 508 (10 201 247) kronor. Redovisad lönekostnad för aktiesparprogrammet för denna grupp uppgick till 2 188 461 (2 320 957) kronor. Inga rörliga ersättningar har utgått.

För ledande befattningshavare anställda från och med 2011, är den ömsesidiga uppsägningstiden sex månader. Vid uppsägning från bolagets sida utgår ett avräkningsbart avgångsvederlag motsvarande 18 månadslöner. Dessa villkor gäller för sju personer. För en person utgår ej avgångsvederlag. För tre chefsavtal, tecknade före 2011, gäller en uppsägningstid om sex månader från den anställdes sida och tolv månader från bolagets sida. Vid uppsägning från bolagets sida utgår för dessa personer ett avgångsvederlag med motsvarande upp till två årslöner beroende på befattningshavarens ålder.

Samtliga ledande befattningshavare är anställda av moderbolaget.

Pensionsförpliktelser för ledande befattningshavare

Holmens pensionsåtagande utöver ITP-planen avseende VD uppgick per 2018-12-31 till 19 (15) Mkr och avseende övriga ledande befattningshavare till 35 (28) Mkr, beräknat enligt IAS 19. Pensionsåtagandena tryggas av förvaltningstillgångar i fristående pensionsstiftelse.

	Medelantal			Medelantal		
	årsanställda	varav kvinnor	varav män	årsanställda	varav kvinnor	varav män
	2018			2017		
Moderbolaget						
Sverige	2 379	454	1 925	2 377	450	1 927
Koncernföretag						
Estland	6	2	4	6	2	4
Frankrike	12	5	7	12	5	7
Hongkong	5	1	4	5	1	4
Italien	7	2	5	8	3	5
Japan	2	-	2	2	-	2
Nederländerna	74	43	31	74	39	35
Polen	8	4	4	11	7	4
Ryssland	2	2	-	1	1	-
Schweiz	2	-	2	3	1	2
Singapore	6	3	3	6	3	3
Storbritannien	415	49	366	442	49	393
Tyskland	23	9	14	23	11	12
USA	14	6	8	14	6	8
Totalt koncernföretag	576	126	450	607	128	479
Totalt koncernen	2 955	580	2 374	2 984	578	2 406

Andel kvinnor, %	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Styrelse (exkl. suppleanter)	17	17	17	17
Ledande befattningshavare	18	20	18	20
Totalt	17	18	17	18

Not 5. Arvode och kostnadsersättning till revisorer

Revisionsbolaget KPMG valdes av årsstämman 2018 till revisorer för en tid av ett år. KPMG genomför revisionen i Holmen AB samt i nästan samtliga dotterbolag.

	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Ersättningar till KPMG				
Revisionsuppdrag	6	6	4	4
Skatterådgivning	1	1	1	0
Övriga tjänster	0	-	0	-
Summa	7	7	6	4
Övriga revisorer	0	0	-	-
Totalt	8	7	6	4

Med revisionsuppdrag avses lagstadgad revision av årsredovisningen och bokföringen samt styrrelsens och verkställande direktörens förvaltning samt revision utförd i enlighet med överenskomelse eller avtal. Detta inkluderar övriga arbetsuppgifter som det ankommer på bolagets revisor att utföra samt rådgivning eller annat biträde som föranleds av iakttagelser vid sådan granskning eller genomförandet av sådana övriga arbetsuppgifter. Skatterådgivning avser samtliga konsultationer inom skatteområdet.

Not 6. Finansnetto och resultat från finansiella instrument

	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Finansiella intäkter				
Utdelning från koncernföretag	-	-	367	1 314
Vinst vid försäljning av koncernföretag	0	-	100	-
Vinst vid försäljning av intresseföretag	-	-	8	-
Ränteintäkter*	12	2	23	18
Summa finansiella intäkter	13	2	499	1 332
Finansiella kostnader				
Nedskrivning av aktier i koncernföretag	-	-	-	-817
Nedskrivning av aktier i intresseföretag	-	-	-20	-
Nettovinst/förlust				
Tillgångar och skulder värderade till verkligt värde via resultatet	-9	42	-12	-4
Likvida medel	1	1	1	1
Tillgångar och skulder värderade till upplupet anskaffningsvärde	8	-45	7	-46
Summa nettovinst/förlust	0	-2	-24	-866
Räntekostnader**	-38	-53	-41	-50
Finansiella kostnader	-38	-55	-65	-916
Finansnetto	-25	-53	434	416

* 12 Mkr avser ränteintäkter beräknade enligt effektivräntemetoden från finansiella poster värderade till upplupet anskaffningsvärde.

** -23 (-31) Mkr i koncernen och moderbolaget avser räntekostnader på derivat som är värderade till verkligt värde via övrigt totalresultat. -6 (-5) Mkr avser räntekostnader på derivat som redovisas till verkligt värde via årets resultat. Resterande räntekostnader är beräknade enligt effektivräntemetoden och hänförs till finansiella poster värderade till upplupet anskaffningsvärde.

De nettovinsten och förluster som redovisas i finansnettot avser främst valutaomvärdering avseende intern utlåning och säkring av intern utlåning. I moderbolagets finansnetto ingår dessutom valutaomvärdering av terminer som säkrar nettoinvestering i utlandsverksamhet, vilka i koncernen redovisas i övrigt totalresultat. Marknadsvärdet på räntekomponenten i valutaterminer samt värdeförändringar i upplupen ränta och realiserad ränta i fastränteswappar redovisas löpande i räntenettot. Upplupen avseende finansiella risker återfinns på sida 32-35.

Resultat från finansiella instrument som redovisas i rörelseresultatet framgår av följande tabell:

	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Valutakursvinst/förlust på kundfordringar och leverantörsskulder	285	40	280	34
Nettovinst/förlust avseende derivat som redovisas i rörelsekapitalet	-222	-126	-231	-111
Ränteintäkter avseende kundfordringar	1	0	1	0
Räntekostnader avseende leverantörsskulder	0	0	0	0

De derivat som redovisas i rörelseresultatet avser valutasäkringar av kundfordringar och leverantörsskulder samt finansiella elderivat.

Resultatet från valutasäkringar redovisas i resultatet i takt med att den säkrade posten redovisas och uppgick för 2018 till -324 (-90) Mkr, resterande del redovisas i övrigt totalresultat då säkringsredovisning tillämpas. Marknadsvärdet på utestående valutasäkringar uppgick per 2018-12-31 till -244 (-135) Mkr.

Resultatet av finansiella elsäkringar redovisas i resultaträkningen i takt med att de förfaller och uppgick för 2018 till 102 (-36) Mkr. Marknadsvärdet på utestående finansiella elsäkringar uppgick per 2018-12-31 till 473 (55) Mkr. Förändringen i marknadsvärde redovisas i övrigt totalresultat då säkringsredovisning tillämpas.

Förändring i marknadsvärde på säkringar av investeringsköp redovisas i övrigt totalresultat fram till förfall då resultatet läggs till anskaffningsvärdet på den anläggningstillgång som har säkrats. Marknadsvärdet för utestående säkringar av investeringsköp uppgick per 2018-12-31 till 5 (5) Mkr. Under 2018 har anskaffningsvärden för säkrade poster påverkats positivt med 8 Mkr till följd av resultat från säkringar.

Resultatet från säkring av utländska nettotillgångar uppgick till -8 (-49) Mkr under 2018 och redovisas i övrigt totalresultat då säkringsredovisning tillämpas. I moderbolaget redovisas detta resultat i resultaträkningen. Omräkningen av utländska nettotillgångar påverkade koncernens egna kapital med 55 (36) Mkr. Marknadsvärdet av utestående säkringar av nettotillgångar uppgick per 2018-12-31 till 2 (3) Mkr och avser finansiella derivat.

Marknadsvärdet för de derivat som används för att styra räntebindningen uppgick per 2018-12-31 till -26 (-47) Mkr vilket har redovisats i övrigt totalresultat då säkringsredovisning tillämpas. Detta värde förväntas redovisas i resultaträkningen under 2019 och 2020.

Not 7. Skatt

Skatt i resultaträkningen	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Aktuell skatt	36	-436	1	-208
Uppskjuten skatt	-125	-10	46	11
Totalt	-89	-445	47	-197

Redovisad skatt uppgick till -89 Mkr vilket motsvarar 4 procent av resultatet före skatt. Redovisad skatt har påverkats positivt med 315 Mkr av beslutad sänkning av framtida bolagsskatt i Sverige vilket minskat den uppskjutna skatteskulden.

Skatt i resultaträkningen	Koncernen				Moderbolaget			
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
	Mkr	%	Mkr	%	Mkr	%	Mkr	%
Redovisat resultat före skatt	2 356		2 113		467		2 044	
Skatt enligt gällande skattesats	-518	22,0	-465	22,0	-103	22,0	-450	22,0
Skallnad i skattesats i utländsk verksamhet	5	-0,2	6	-0,3	0	0,0	0	0,0
Ej skattepliktiga intäkter	54	-2,3	7	-0,3	107	-23,0	328	-16,0
Ej avdragsgilla kostnader	-30	1,3	-5	0,2	-8	1,8	-182	8,9
Schablonränta på periodiseringsfond	-2	0,1	-2	0,1	-2	0,3	-2	0,1
Effekt av ej uppbokade underskottsavdrag och temporära skillnader	3	-0,1	11	-0,5	0	0,0	0	0,0
Skatt hänförlig till tidigare perioder	87	-3,7	-8	0,4	1	-0,2	107	-5,3
Ändrad skattesats på uppskjuten skattefordran/skatteskuld	315	-13,4	10	-0,5	40	-8,6	0	0,0
Övrigt	-2	0,1	0	0,0	11	-2,4	1	-0,1
Effektiv skatt	-89	3,8	-445	21,1	47	-10,0	-197	9,7

Skatt hänförlig till övrigt totalresultat	Koncernen						Moderbolaget					
	Före skatt	Skatt	Efter skatt	Före skatt	Skatt	Efter skatt	Före skatt	Skatt	Efter skatt	Före skatt	Skatt	Efter skatt
	2018			2017			2018			2017		
Kassaflödessäkringar	329	-71	258	35	-8	28	326	-70	255	38	-8	29
Andel i joint ventures övrigt totalresultat	-23	-	-23	-4	-	-4	-	-	-	-	-	-
Omräkningsdifferens på utländsk verksamhet	55	-	55	36	-	36	-	-	-	-	-	-
Säkring av valutarisk i utlandsverksamhet	-8	2	-6	-49	11	-38	-	-	-	-	-	-
Omvärderingar av förmånsbestämda pensionsplaner	-52	10	-42	121	-24	97	-	-	-	-	-	-
Övrigt totalresultat	302	-60	242	140	-21	119	326	-70	255	38	-8	29

Skatter i balansräkningen	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Skattefordringar				
Uppskjuten skattefordran	1	1	-	-
Aktuell skattefordran	328	36	327	29
Summa skattefordringar	329	37	327	29
Uppskjutna skatteskulder				
Anläggningstillgångar				
Biologiska tillgångar*	3 811	3 943	594	635
Materiella anläggningstillgångar	1 754	1 278	2	-1
Periodiseringsfond	225	444	-	-
Säkringsredovisade transaktioner	44	-27	44	-26
Övrigt, inkl. uppskjutna skattefordringar netto-redovisade bland uppskjutna skatteskulder	4	11	-6	2
Totalt uppskjutna skatteskulder	5 839	5 650	635	610
Aktuell skatteskuld	13	21	-	-
Summa skatteskulder	5 852	5 671	635	610

* För moderbolaget avses skogsmark.

Förändring i nettot av uppskjuten skattefordran och uppskjuten skatteskuld

	Koncernen					Moderbolaget			
	Ingående balans	Redovisat i resultat-räkningen	Redovisat i övrigt totalresultat	Omräknings-differenser och övrigt	Utgående balans	Ingående balans	Redovisat i resultat-räkningen	Redovisat i övrigt totalresultat	Utgående balans
2018									
Biologiska tillgångar*	-3 943	131	-	-	-3 811	-635	40	-	-594
Materiella anläggningstillgångar	-1 278	-473	-	-3	-1 754	1	-3	-	-2
Periodiseringsfond	-444	219	-	-	-225	-	-	-	-
Säkringsredovisade transaktioner	27	-	-71	-	-44	26	-	-70	-44
Övrigt	-10	-3	10	0	-3	-2	8	-	6
Uppskjuten nettoskatteskuld	-5 648	-125	-61	-4	-5 838	-610	46	-70	-635

	Koncernen					Moderbolaget			
	Ingående balans	Redovisat i resultat-räkningen	Redovisat i övrigt totalresultat	Omräknings-differenser och övrigt	Utgående balans	Ingående balans	Redovisat i resultat-räkningen	Redovisat i övrigt totalresultat	Utgående balans
2017									
Biologiska tillgångar*	-3 854	-89	-	-	-3 943	-634	0	-	-635
Materiella anläggningstillgångar	-1 319	39	-	2	-1 278	1	0	-	1
Periodiseringsfond	-502	57	-	-	-444	-	-	-	-
Säkringsredovisade transaktioner	35	-	-8	-	27	35	-	-8	26
Övrigt	32	-17	-24	0	-10	-13	11	-	-2
Uppskjuten nettoskatteskuld	-5 608	-10	-32	1	-5 648	-612	11	-8	-610

* För moderbolaget avses skogsmark.

För information avseende biologiska tillgångar se not 11. Uppskjuten skatteskuld avseende materiella anläggningstillgångar är framförallt hänförlig till avskrivningar över plan.

För information avseende avsättningar för skatter se not 18.

Den uppskjutna skattekostnad som redovisas i koncernens resultaträkning avser främst ändrad skattesats i Sverige samt förändring av temporära skillnader. Redovisat i övrigt totalresultat inkluderar uppskjuten skatt avseende förändring i säkringsreserv 71 (-8) Mkr och omvärderingar av förmånsbestämda pensionsplaner 10 (-24) Mkr.

Holmen har ansökt om förhandsbesked avseende rätten att göra koncernavdrag i moderbolaget för skattemässiga underskott uppkomna i koncernens spanska verksamhet. Skatteverket har motsatt sig rätten till koncernavdrag. Högsta Förvaltningsdomstolen, som prövar ärendet, inhämtar förhandsavgörande från EU-domstolen för att kunna avgöra frågan. Vid positivt beslut kan det medföra att koncernens skattekostnad minskar med cirka 350 Mkr. Ingen uppskjuten skattefordran har redovisats. Några ytterligare underskottsavdrag av betydelse finns inte inom koncernen.

Not 8. Resultat per aktie

	Koncernen	
	2018	2017
Totalt antal utestående aktier 1 januari	167 992 324	167 992 324
Återköp av egna aktier under året	-	-
Totalt antal utestående aktier 31 december	167 992 324	167 992 324
Vägt genomsnittligt antal aktier under året, före utspädning	167 992 324	167 992 324
Effekt av aktiesparprogram	-	-
Vägt genomsnittligt antal aktier under året, efter utspädning	167 992 324	167 992 324
Aktieägarnas andel av årets resultat, Mkr	2 268	1 668
Genomsnittligt antal aktier före utspädning	167 992 324	167 992 324
Årets resultat per aktie före utspädning, kr	13,5	9,9
Aktieägarnas andel av årets resultat, Mkr	2 268	1 668
Genomsnittligt antal aktier efter utspädning	167 992 324	167 992 324
Årets resultat per aktie efter utspädning, kr	13,5	9,9

Vid årsstämman 2018 beslutades om en aktiesplit innebärande att varje aktie, oavsett serie, delas upp i två aktier (split 2:1) av samma serie. Aktiespliten genomfördes i maj 2018. Jämförelsesiffrorna i tabellen ovan har justerats för det nya antalet aktier. För information om aktiekapital före split se not 16. Tidigare år har 1 520 000 aktier av serie B återköpts, vilket motsvarar cirka 0,9 procent av det totala antalet utestående aktier och cirka 0,3 procent av det totala antalet röster.

Holmen införde under 2016 ett aktiesparprogram. Programmet innebär att tidigare återköpta aktier kommer att överföras till deltagarna i programmet vid löptidens slut. Antalet aktier som kommer överföras är beroende av koncernens avkastning på sysselsatt kapital under 2016-2018. Programmet löper ut i maj 2019 och cirka 75 000 aktier förväntas överföras från bolaget till ägarerna. Bolagets åtagande att tilldela deltagarna aktier kommer att fullgöras genom utnyttjande av tidigare återköpta aktier. Tilldelning av återköpta aktier för att fullgöra åtagandet medför utspädningseffekter. Effekterna på nyckeltal och vinst per aktie är marginella. För vidare information om aktiesparprogrammet se not 4.

Not 9. Immateriella anläggningstillgångar

	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Akkumulerade anskaffningsvärden				
Vid årets ingång	212	194	26	26
Investeringar	18	18	55	-
Omräkningsdifferenser	0	0	-	-
Summa	231	212	81	26
Akkumulerade av- och nedskrivningar				
Vid årets ingång	123	107	19	19
Årets avskrivningar	16	15	12	-
Årets nedskrivningar	25	-	25	-
Avyttringar och utrangeringar	-	0	-	-
Omräkningsdifferenser	0	0	-	-
Summa	163	123	56	19
Planenligt restvärde vid årets utgång	68	90	25	8

Immateriella anläggningstillgångar består huvudsakligen av IT-system 13 (50) Mkr samt nyttjanderätt avseende vissa energitillgångar 42 (32) Mkr. Tillgångarna är i huvudsak externt förvärvade. De har en bestämbar nyttjandeperiod och skrivs av under 5-20 år. Ingen goodwill finns i koncernen.

Not 10. Materiella anläggningstillgångar

Koncernen	Skogsmark		Byggnader, övrig mark och markanläggningar		Maskiner och inventarier		Pågående arbeten och förskott till leverantörer		Totalt	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Akkumulerade anskaffningsvärden										
Vid årets ingång	140	146	5 633	5 594	28 031	27 572	61	44	33 865	33 356
Investeringar	167	0	54	51	723	559	22	84	966	693
Omklassificeringar	-	-	-	-	4	67	-4	-67	-	-
Avyttringar och utrangeringar	-7	-6	-5	-7	-280	-132	-	-	-291	-145
Omräkningsdifferenser	0	0	13	-5	95	-35	1	1	110	-39
Summa	301	140	5 695	5 633	28 573	28 031	80	61	34 649	33 865
Akkumulerade av- och nedskrivningar										
Vid årets ingång	-	-	3 316	3 228	21 471	20 739	-	-	24 787	23 967
Årets avskrivningar enligt plan	-	-	99	96	898	879	-	-	997	976
Avyttringar och utrangeringar	-	-	-5	-7	-277	-127	-	-	-282	-134
Omräkningsdifferenser	-	-	8	-1	62	-20	-	-	70	-21
Summa	-	-	3 418	3 316	22 154	21 471	-	-	25 572	24 787
Planenligt restvärde vid årets utgång	301	140	2 277	2 317	6 418	6 560	80	61	9 077	9 078

Moderbolaget	Skogsmark		Byggnader, övrig mark och markanläggningar		Maskiner och inventarier		Totalt	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Akkumulerade anskaffningsvärden								
Vid årets ingång	464	464	150	139	210	220	825	823
Investeringar	4	1	17	11	59	21	81	32
Avyttringar och utrangeringar	0	0	-1	0	-19	-30	-20	-30
Summa	469	464	166	150	251	210	886	825
Akkumulerade avskrivningar enligt plan								
Vid årets ingång	-	-	131	130	154	158	285	288
Årets avskrivningar enligt plan	-	-	2	1	33	24	35	25
Avyttringar och utrangeringar	-	-	0	0	-19	-29	-19	-29
Summa	-	-	133	131	168	154	301	285
Akkumulerade uppskrivningar								
Vid årets ingång	2 389	2 389	1	1	-	-	2 389	2 389
Avyttringar och utrangeringar	0	0	-	-	-	-	0	0
Summa	2 388	2 389	1	1	-	-	2 389	2 389
Planenligt restvärde vid årets utgång	2 857	2 853	34	20	83	56	2 974	2 930

Koncernens investeringsåtaganden avseende beslutade och pågående projekt uppgick per 2018-12-31 till 601 (590) Mkr. Bolagets aktiverade låneutgifter uppgick under 2018 till 3 (2) Mkr. För att fastställa beloppet har en räntesats på 1,5 (1,1) procent använts.

Not 11. Biologiska tillgångar

I koncernen redovisas skogstillgångar uppdelat på växande skog, som redovisas som biologisk tillgång till verkligt värde, och mark, som redovisas till anskaffningskostnad. Holmens bedömning är att det saknas relevanta marknadspriser som kan användas för att värdera skogsinnehav av Holmens storlek. Värderingen görs därför genom att beräkna nuvärdet av framtida förväntade kassaflöden från den växande skogen. Värdering till verkligt värde görs utifrån värderingsnivå tre. Beräkning av kassaflöden görs för kommande 100 år, vilket bedöms vara skogens skördecykel. Kassaflödena beräknas utifrån skördade volymer enligt Holmens aktuella plan samt bedömningar om framtida pris- och kostnadsutveckling. Kassaflödena diskonteras med en ränta om 5,5 (5,5) procent.

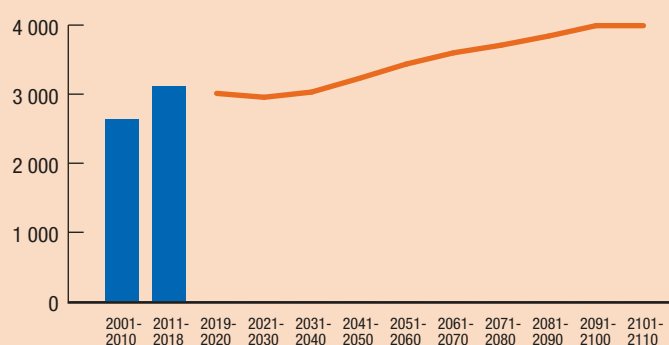
Totalt innehar Holmen 1 042 000 hektar produktiv skogsmark varav 960 000 hektar aktivt brukas. Den produktiva skogsmarken omfattar 122 miljoner m³sk. Enligt gällande plan, som är från 2011, kommer skörden att uppgå till 3,0 miljoner m³fub per år fram till 2030. Därefter beräknas den successivt kunna ökas till drygt 4 miljoner m³fub år 2110. 50 procent av skörden utgörs av timmer som säljs till sågverk, cirka 45 procent utgörs av massaved som säljs till massa- och pappersindustrin och resterande andel utgörs av bränsleved.

Värderingen baseras på ett långsiktigt trendpris som årligen räknas upp med 2 procent inflation. Trendpriset för 2019 är 445 kr/m³fub, vilket är något lägre än gällande marknadspriser. Kostnadsprognosen utgår ifrån aktuell kostnadsnivå och räknas upp med drygt 2 procent per år.

Holmens skogsinnehav är redovisat till 18 400 (17 831) Mkr före skatt. En uppskjuten skatteskuld om 3 811 (3 943) Mkr redovisas relaterat till detta, vilket motsvarar den skatt som kommer betalas vid den framtida skörden. Detta innebär att den växande skogen netto efter skatt redovisas till 14 589 (13 888) Mkr.

Förändringen av värdet på den växande skogen	Koncernen	
	2018	2017
Redovisat värde vid årets ingång	17 831	17 448
Köp av växande skog	150	11
Försäljning av växande skog	-9	-19
Förändring till följd av skörd	-654	-614
Orealiserad förändring av verkligt värde	1 079	1 029
Omklassificeringar	-	-23
Övriga förändringar	3	-1
Redovisat värde vid årets utgång	18 400	17 831

Skörd
1 000 m³fub/år

- Genomsnittlig skörd
- Planerad skörd

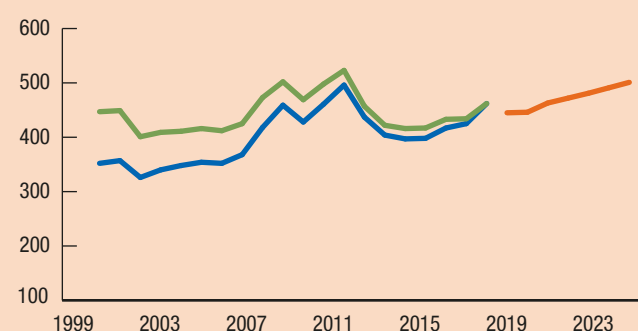
Nettot av förändring av verkligt värde och förändring till följd av skörd redovisas i resultaträkningen som värdeförändring i biologiska tillgångar. För 2018 uppgick den till 425 (415) Mkr.

Nedan visas hur värdet på skogstillgångarna skulle påverkas av förändringar i de mest väsentliga värderingsantagandena.

Värdeförändring	Före skatt	Efter skatt
Årlig förändring, +0,1 % per år		
Skördetakt	780	620
Prisinflation	1 170	930
Kostnadsinflation	-630	-500
Nivåförändring, +1 %		
Skörd	260	210
Priser	430	340
Kostnader	-230	-180
Diskonteringsränta, +0,1 %	-500	-400

Med årlig förändring avses den årliga förändringstakten som används i värderingen för respektive parameter. Exempelvis innebär en ökning med 0,1 procent att den årliga prisinflationen ökas från 2,0 procent till 2,1 procent i beräkningarna. Med nivåförändring avses att den nivå som ligger för respektive parameter och år förändras. Exempelvis innebär 1 procent prisökning att de virkespriser som ligger i beräkningarna höjs med 1 procent för samtliga år (ett nivåskift).

Priser
Kr/m³fub

- Realt
- Nominellt
- Pris använt i värderingen (nominellt)

Prisserien Nominellt visar genomsnittligt försäljningspris för Holmen. Realt är nominella priser omräknade till 2018 års penningvärde med användning av historisk svensk KPI.

Not 12. Andelar i intresseföretag, joint ventures samt övriga aktier och andelar

	Koncernen	
	2018	2017
Resultat från intressebolag och joint ventures	-9	-12
Redovisat i årets resultat	-9	-12
Övrigt totalresultat från joint ventures	-23	-4
Summa totalresultat intressebolag och joint ventures	-32	-16

Det sammanlagda värdet av Holmens andel i intresseföretags totalresultat uppgick i koncernen till 5 (-4) Mkr och i moderbolaget till 11 (0) Mkr. Det sammanlagda värdet av Holmens andel i joint ventures totalresultat uppgick i koncernen till -27 (-13) Mkr och i moderbolaget till -27 (-13) Mkr.

	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Intresseföretag				
Redovisat värde vid årets ingång	1 636	1 646	123	123
Investeringar	11	-	11	-
Resultatandel	-21	-9	-	-
Omräkningsdifferens	0	0	-	-
Nedskrivningar	-	-	-20	-
Redovisat värde vid årets utgång	1 626	1 636	114	123

	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Joint ventures				
Redovisat värde vid årets ingång	113	127	92	92
Investering	31	-	93	-
Resultatandel	-30	-14	-	-
Redovisat värde vid årets utgång	113	113	185	92

Moderbolagets och koncernens innehav av aktier och andelar i intresseföretag och joint ventures

	Org. nr.	Säte	Antal andelar	Andel %*	Andelens värde		Andel %*	Andelens värde	
					i koncern-redovisning	Bokfört värde moderbolaget		i koncern-redovisning	Bokfört värde moderbolaget
Intresseföretag					2018			2017	
Brännälvens Kraft AB	556017-6678	Arbrå	5 556	13,9	36	-	13,9	36	-
Gidekraft AB	556016-0953	Örnsköldsvik	990	9,9	0	0	9,9	0	0
Harrsele AB	556036-9398	Vännäs	9 886	49,4	1 461	-	49,4	1 463	-
Uni4 Marketing AB	556594-6984	Stockholm	1 800	36,0	14	2	36,0	13	2
Vattenfall Tuggen AB	556504-2826	Lycksele	683	6,8	85	85	6,8	75	75
VindIn AB	556713-5172	Stockholm	200	17,7	29	26	17,7	49	46
Melodea Ltd, Israel		Tel Aviv	119	46,8	0	-	46,8	0	-
Övriga intresseföretag					0	0		0	0
					1 626	114		1 636	123
Joint venture									
Varsvik AB	556914-9833	Stockholm	250	50,0	113	185	50,0	113	92
Totalt					1 740	299		1 749	215

* Ägarandel överensstämmer med andel av rösterna för totalt antal aktier.

Ägandet i Brännälvens Kraft AB, Gidekraft AB, Harrsele AB samt Vattenfall Tuggen AB avser vattenkrafttillgångar medan ägandet i VindIn AB avser vindkrafttillgångar. Ägarandelen ger koncernen rätt att köpa producerad elkraft till självkostnadspris, vilket innebär att endast ett mycket begränsat resultat uppstår i intresseföretaget. Inköpt elkraft säljs externt till marknadspris och resultatet redovisas i koncernen inom affärsområde Energi.

Innehavet i intresseföretaget Harrsele AB är i koncernen bokfört till 1 461 (1 463) Mkr. Holmen köpte 471 (491) GWh elkraft från Harrsele AB under 2018 vilket gav Holmen ett rörelseresultat på 107 (94) Mkr vid försäljning på marknaden. Harrsele AB äger krafttillgångar som ett normalt år producerar 950 GWh elkraft. Tillgångarna är ursprungligen uppförda åren 1957-58 och bokfört värde på anläggningstillgångarna i Harrsele AB uppgår till 122 (122) Mkr. Bolaget har långfristiga skulder till dess ägare om 25 (25) Mkr.

Ägandet i resterande intresseföretag avser verksamhet inom områdena försäljning, forskning och utveckling.

Innehavet i Brännälvens Kraft AB, Gidekraft AB, Vattenfall Tuggen AB och VindIn AB klassificeras som intresseföretag trots att ägarandelen understiger 20 procent på grund av att aktieägaravtal ger ett betydande inflytande över bolagets verksamhet.

Ägandet i joint ventures, Varsvik AB, avser verksamhet inom vindkraft.

	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Övriga aktier och andelar				
Redovisat värde vid årets ingång	2	2	0	1
Avyttringar	0	0	0	0
Omräkningsdifferens	0	0	-	-
Nedskrivningar	-	-	-	-
Redovisat värde vid årets utgång	1	2	0	0

Not 13. Finansiella instrument

Långfristiga finansiella fordringar består av räntebärande finansiella fordringar på andra företag, förutbetalda kostnader för lånelöften samt marknadsvärden på långfristiga derivat. Moderbolagets fordringar hos koncernföretag innehåller en betydande del räntefria fordringar mellan svenska helägda koncernföretag. Det delägda vindkraftsbolaget Varsvik AB har lån uppgående till 452 Mkr som Holmen under 2018 förvärvade från långivande bank för nominellt värde.

Som **kortfristiga finansiella fordringar** redovisas räntebärande placeringar och utlåning med löptid upp till ett år, upplupna räntetäckter och realiserade kursvinster samt marknadsvärden på derivat. Kortfristiga finansiella fordringar har i allt väsentligt en räntebindning understigande tre månader och bär därmed mycket begränsad ränterisk.

Likvida medel består av banktillgodohavanden och placeringar som lätt kan omvandlas till kassa-medel till ett känt belopp och med en löptid om högst tre månader från anskaffningstidpunkten, vilket även innebär att ränterisken är obetydlig. Likviditet är placerad på bankkonto eller som korta depositioner hos banker.

Som **finansiella skulder** redovisas låneskulder, upplupna räntekostnader, realiserade kursförluster och marknadsvärden på derivat. Finansiella skulder är i allt väsentligt räntebärande. Moderbolagets skulder till koncernföretag innehåller en betydande del räntefria skulder mellan svenska helägda koncernföretag.

Utöver ovan identifierade finansiella tillgångar och skulder ingår även pensionsskulden (se not 17) i den finansiella nettoskulden. Förfallostruktur och snittränta för koncernens skulder framgår i riskavsnittet på sidorna 32-35. Av moderbolagets skulder förfaller -2 494 Mkr inom ett år.

Koncernens samtliga derivat omfattas av ISDA eller FEMA-avtal, vilket innebär att Holmen har kvittningsrätt för tillgångar och skulder mot samma motpart vid en kredithändelse. Med hänsyn tagen till villkoren i kvittningsavtal är nettoexponeringen 176 Mkr. Kvittning av tillgångar och skulder tillämpas ej i redovisningen. Redovisade derivat på tillgångssidan uppgick till 557 (200) Mkr och på skuldsidan till -381 (-351) Mkr.

För de finansiella tillgångar som ingår i nettoskulden har ingen reservering för förväntade kreditförluster gjorts baserat på att inga förluster uppkommit under de senaste 10 åren och innehavda tillgångar per balansdagens bedöms vara av god kreditkvalitet. För information om nedskrivningsprövning av kundfordringar se not 15.

Verkligt värde på finansiella instrument som handlas på en aktiv marknad baseras på noterade marknadspriser och tillhör värderingsnivå 1 enligt IFRS 13. I de fall noterade marknadspriser saknas har verkligt värde beräknats genom diskonterade kassaflöden. När beräkningar av diskonterade kassaflöden gjorts har variabler såsom diskonteringsräntor och valutakurser för beräkningar hämtats från marknadsnoteringar, där så varit möjligt. Vid beräkningar av diskonterade kassaflöden används medelkurs för valutakurser och diskonteringsräntor. Dessa värderingar tillhör värderingsnivå 2. Övriga värderingar, för vilka någon variabel baseras på egna bedömningar, tillhör värderingsnivå 3. Värdering av valutaoptioner görs med tillämpning av Black & Scholes formel när det är aktuellt. Holmen tillämpar vid värdering av finansiella instrument värderingsnivå 2 enligt IFRS 13.

Verkligt värde i tabellerna beräknas genom diskonterade kassaflöden och samtliga variabler, såsom diskonteringsräntor och valutakurser, hämtas från marknadsnoteringar för beräkningar. Skillnaden mellan verkligt värde och redovisat värde beror på att vissa skulder inte marknadsvärderas i balansräkningen utan redovisas till upplupet anskaffningsvärde. För kundfordringar och leverantörsskulder har som verkligt värde angetts det redovisade värdet vilket bedöms återspegla det verkliga värdet väl. För vidare information om finansiering och kvantitativa upplysningar kring Holmens säkringsredovisning se riskavsnittet på sidorna 32-35 samt not 6 på sidan 51.

Koncernen Förfallostruktur, odiskonterade belopp	2019	2020	2021	2022	2023-
Finansiella skulder					
Derivat	-25	-18	-	-	-
Derivat hänförliga till rörelsekapital	-273	-73	-3	-	-
Leverantörsskulder	-2 232	-	-	-	-
Övriga finansiella skulder	-2 489	-8	-1	-501	-500

Finansiella fordringar					
Derivat	17	-	-	-	-
Derivat hänförliga till rörelsekapital	286	178	77	-	-
Kundfordringar	1 929	-	-	-	-
Övriga finansiella fordringar	342	32	42	50	392

Moderbolaget Förfallostruktur, odiskonterade belopp	2019	2020	2021	2022	2023-
Finansiella skulder					
Derivat	-25	-18	-	-	-
Derivat hänförliga till rörelsekapital	-273	-73	-3	-	-
Leverantörsskulder	-2 033	-	-	-	-
Övriga finansiella skulder	-2 489	-7	-1	-501	-500

Finansiella fordringar					
Derivat	17	-	-	-	-
Derivat hänförliga till rörelsekapital	286	178	77	-	-
Kundfordringar	1 594	-	-	-	-
Övriga finansiella fordringar	295	32	42	50	392

I samband med införandet av IFRS 9 har omklassificering av finansiella instrument genomförts. Omklassificeringen har inte haft någon effekt på redovisat värde av de finansiella instrumenten. I nedan tabell visas hur finansiella tillgångar och skulder klassificerades enligt IAS 39 samt hur de nu klassificeras enligt IFRS 9. För specifikation av finansiella instrument, se sidorna 58-59.

Klassificering av finansiella tillgångar och skulder	
Tidigare klassificering	Nuvarande klassificering
Derivat redovisade till verkligt värde via resultatet	Redovisat till verkligt värde via resultatet
Derivat som säkringsredovisas	Säkringsinstrument redovisade till verkligt värde via övrigt totalresultat
Kund och lånefordringar Tillgångar som kan säljas Övriga skulder	Redovisat till upplupet anskaffningsvärde

Not 13. Finansiella instrument, forts.

Koncernen

Finansiella instrument som ingår i den finansiella nettoskulden	Redovisat till verkligt värde via resultatet*		Säkringsinstrument redovisade till verkligt värde via övrigt totalresultat		Redovisat till upplupet anskaffningsvärde		Summa redovisat värde		Verkligt värde	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Långfristiga finansiella fordringar										
Derivat	-	-	-	0	-	-	0	0	0	0
Övriga finansiella fordringar	-	-	-	-	468	42	468	42	468	42
	-	-	-	0	468	42	468	42	468	42
Kortfristiga finansiella fordringar										
Upplupen ränta	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
Derivat	17	8	-	-	-	-	17	8	17	8
Övriga finansiella fordringar	-	-	-	-	18	24	18	24	18	24
	17	8	-	-	18	24	35	32	35	32
Likvida medel										
Kortfristig likviddeposition	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
Banktillgodohavanden	-	-	-	-	278	356	278	356	278	356
	-	-	-	-	278	356	278	356	278	356
Långfristiga skulder										
Obligationslån	-	-	-	-	-1 000	-500	-1 000	-500	-1 000	-500
Derivat	-	-	-26	-45	-	-	-26	-45	-26	-45
Övriga långfristiga skulder	-	-	-	-	-7	-7	-7	-7	-7	-7
	-	-	-26	-45	-1 007	-507	-1 033	-552	-1 033	-552
Kortfristiga skulder										
Certifikatsprogram	-	-	-	-	-1 951	-2 099	-1 951	-2 099	-1 951	-2 099
Bankkontoskulder	-	-	-	-	-24	-10	-24	-10	-24	-10
Derivat	-7	-4	-	-	-	-	-7	-4	-7	-4
Upplupen ränta	-	-	-	-	-12	-11	-12	-11	-12	-11
Obligationslån	-	-	-	-	-500	-650	-500	-650	-500	-650
Övriga kortfristiga skulder	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
	-7	-4	-	-	-2 487	-2 770	-2 494	-2 775	-2 494	-2 775
Finansiella instrument som ej ingår i den finansiella nettoskulden										
Övriga aktier och andelar	1	2	-	-	-	-	1	2	1	2
Kundfordringar	-	-	-	-	1 929	2 089	1 929	2 089	1 929	2 089
Derivat (redovisade bland rörelsefordringar)	5	1	536	192	-	-	541	192	541	192
Leverantörsskulder	-	-	-	-	-2 232	-1 957	-2 232	-1 957	-2 232	-1 957
Derivat (redovisade bland rörelseskulder)	-45	-34	-303	-267	-	-	-348	-301	-348	-301
	-39	-31	233	-75	-303	132	109	25	109	25
Finansiella instrument totalt	-29	-28	207	-121	-3 033	-2 723	-2 855	-2 872	-2 855	-2 872

* Avser instrument som obligatoriskt värderas till verkligt värde enligt IFRS 9.

Moderbolaget

Finansiella instrument som ingår i den finansiella nettoskulden	Redovisat till verkligt värde via resultatet*		Säkringsinstrument redovisade till verkligt värde via övrigt totalresultat		Redovisat till upplupet anskaffningsvärde		Summa redovisat värde		Verkligt värde	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Långfristiga finansiella fordringar										
Derivat	-	0	-	-	-	-	-	0	-	0
Fordringar på koncernföretag	-	-	-	-	6 954	2 916	6 954	2 916	6 954	2 916
Övriga finansiella fordringar	-	-	-	-	465	102	465	102	465	102
	-	0	-	-	7 419	3 018	7 419	3 018	7 419	3 018
Kortfristiga finansiella fordringar										
Upplupen ränta	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
Derivat	17	8	-	-	-	-	17	8	17	8
Övriga finansiella fordringar	-	-	-	-	18	24	18	24	18	24
	17	8	-	-	18	24	35	32	35	32
Likvida medel										
Banktillgodohavanden	-	-	-	-	230	294	230	294	230	294
	-	-	-	-	230	294	230	294	230	294
Långfristiga skulder										
Obligationslån	-	-	-	-	-1 000	-500	-1 000	-500	-1 000	-500
Skulder till koncernföretag	-	-	-	-	-6 791	-334	-6 791	-334	-6 791	-334
Derivat	-	-	-26	-45	-	-	-26	-45	-26	-45
	-	-	-26	-45	-7 331	-834	-7 817	-880	-7 817	-880
Kortfristiga skulder										
Certifikatsprogram	-	-	-	-	-1 951	-2 099	-1 951	-2 099	-1 951	-2 099
Bankkontoskulder	-	-	-	-	-24	-10	-24	-10	-24	-10
Derivat	-7	-4	-	-	-	-	-7	-4	-7	-4
Upplupen ränta	-	-	-	-	-12	-11	-12	-11	-12	-11
Obligationslån	-	-	-	-	-500	-650	-500	-650	-500	-650
Övriga kortfristiga skulder	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
	-7	-4	-	-	-2 487	-2 770	-2 494	-2 775	-2 494	-2 775
Finansiella instrument som ej ingår i den finansiella nettoskulden										
Övriga aktier och andelar	0	0	-	-	-	-	0	0	0	0
Kundfordringar	-	-	-	-	1 594	1 769	1 594	1 769	1 594	1 769
Derivat (redovisade bland rörelsefordringar)	5	4	536	194	-	-	541	198	541	198
Leverantörsskulder	-	-	-	-	-2 033	-1 814	-2 033	-1 814	-2 033	-1 814
Derivat (redovisade bland rörelseskulder)	-45	-34	-304	-267	-	-	-350	-301	-350	-301
	-40	-30	232	-73	-439	-45	-248	-148	-248	-148
Finansiella instrument totalt	-30	-27	206	-118	-2 590	-313	-2 875	-458	-2 875	-458

* Avser instrument som obligatoriskt värderas till verkligt värde enligt IFRS 9.

Not 14. Varulager

	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Råvaror och förnödenheter	873	842	660	661
Timmer och massaved	282	212	239	201
Färdiga varor och produkter i arbete	1 804	1 319	1 369	934
Avverkningsrätter	613	507	603	501
Elcertifikat och utsläppsrätter	56	24	55	24
Totalt	3 628	2 905	2 926	2 322

Under året har nedskrivningar av färdigvarulager påverkat koncernens resultat med -6 (8) Mkr och nedskrivningar på övriga lager med -2 (-2) Mkr. Nedskrivning av varulager har påverkat moderbolaget med -2 (-2) Mkr.

Not 15. Rörelsefordringar

	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Kundfordringar				
Koncernföretag	-	-	37	59
Intresseföretag	61	56	61	56
Övriga	1 868	2 033	1 495	1 654
Summa kundfordringar	1 929	2 089	1 594	1 769
Kortfristiga fordringar				
Koncernföretag	-	-	-	-
Intresseföretag	-	3	-	3
Övriga	214	291	184	168
Finansiella derivat	541	192	541	198
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	205	171	104	72
Summa övriga rörelsefordringar	959	658	830	442
Totala rörelsefordringar	2 889	2 747	2 424	2 210

Kundfordringar redovisas till det belopp som förväntas erhållas utifrån en individuell bedömning av respektive kund. Koncernens kundfordringar består främst av fordringar gentemot europeiska kunder. Kundfordringarna i utländsk valuta har värderats till balansdagskurs. Avtalsstillgångar hänförliga till levererade men ej fakturerade varor som inte ingår i posten kundfordringar uppgick till 26 (17) Mkr. Avsättning för förväntade kreditförluster uppgick till 34 (41) Mkr per 2018-12-31. Avsättningen har under året förändrats med -1 (-2) Mkr till följd av konstaterade kreditförluster samt -6 (6) Mkr till följd av förändring av avsättning för befarade eller förväntade kreditförluster. Totalt var per 2018-12-31 kundfordringar om 27 (33) Mkr förfallna till betalning mer än 30 dagar. Kreditkvaliteten på de kundfordringar som varken har förfallit eller är nedskrivningsbara bedöms vara god och i nivå med tidigare år.

Marknadsvärden på derivat avser säkringar av framtida kassaflöden.

Not 16. Eget kapital moderbolaget

	2018-12-31		
	Antal	Kvotvärde	Mkr
Registrerat aktiekapital			
Serie A	45 246 468	25	1 131
Serie B	124 265 856	25	3 107
Totalt antal aktier	169 512 324		4 238
Återköpta B-aktier	-1 520 000		
Totalt antal utestående aktier	167 992 324		

	2017-12-31		
	Antal	Kvotvärde	Mkr
Registrerat aktiekapital			
Serie A	22 623 234	50	1 131
Serie B	62 132 928	50	3 107
Totalt antal aktier	84 756 162		4 238
Återköpta B-aktier	-760 000		
Totalt antal utestående aktier	83 996 162		

Vid årsstämman 2018 beslutades om en aktiesplit innebärande att varje aktie, oavsett serie, delades upp i två aktier (split 2:1) av samma serie, vilket förklarar ökningen av antal aktier.

Bolagets aktiekapital utgörs av aktier utgivna i två serier, serie A med 10 röster per aktie och serie B med 1 röst per aktie. I övrigt finns inga restriktioner mellan aktieslagen.

Per den 31 december 2018 uppgick koncernens innehav av egna aktier till 1 520 000 (760 000). Inga avyttringar av egna aktier har skett under året. Ökningen förklaras av genomförd aktiesplit.

Tillgångar och skulder värderade till verkligt värde enligt ÄRL 4 kap 14a§ har påverkat moderbolagets egna kapital med 176 (-145) Mkr. I koncernen har värdering av derivat och andra finansiella instrument påverkat det egna kapitalet med 178 (-151) Mkr.

Holmens lönsamhetsmål är att skog och kraft ska ge en avkastning om 5 procent samtidigt som industriverksamheten ska avkasta mer än 10 procent. Sammanvägt innebär det att koncernens avkastning på sysselsatt kapital ska överstiga 7 procent. Beslut om utdelning grundas på en sammanvägning av koncernens lönsamhetssituation, framtida investeringsplaner och finansiella ställning. Målet är att ha en stark finansiell ställning med en skuldsättningsgrad för koncernen som inte överstiger 0,5.

Till årsstämmans förfogande står hos bolaget vinstmedel uppgående till 5 480 444 085 kronor. Styrelsen föreslår årsstämman den 11 april 2019 att besluta om utdelning om 6,75 kronor per aktie. Den föreslagna utdelningen uppgår till sammanlagt 1 134 Mkr. Styrelsen föreslår vidare att återstående belopp om 4 346 495 898 kronor balanseras.

Föregående år lämnades en utdelning om 13 kronor per aktie (1 092 Mkr), vilket motsvarar 6,5 kronor per aktie efter genomförd aktiesplit.

Skuldsättningsgraden uppgick till 0,12 (0,13).

Varken moderbolaget eller något av dotterbolagen står under externa kapitalkrav. För ytterligare redogörelse över koncernens kapital- och riskhantering, se sida 32-35.

Not 17. Avsättningar för pensioner

För vissa tjänstemän i Sverige tillhandahåller Holmen förmånsbaserade pensionsplaner. Merparten av dessa åtaganden tryggs genom försäkring i Alecta. Då Alecta inte kan tillhandahålla tillräckliga uppgifter för att redovisa ITP-planen som förmånsbestämd redovisas den i enlighet med UFR 10 som avgiftsbestämd. Vissa förmånsbestämda åtaganden utöver ITP-planen finns för koncernledningen vilka tryggs via tiftelse. Tjänstepension för övriga tjänstemän och samtliga kollektivanställda i Sverige är avgiftsbestämd. I England finns två förmånsbestämda planer. Båda är sedan 2015 stängda för nyintjänning. Dessa åtaganden redovisas i koncernen som förmånsbestämda planer enligt IAS 19.

Kostnad redovisad i årets resultat	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Förmånsbestämda planer				
Personalkostnad	-7	-5	-18	-12
Finansiella kostnader	0	-4	0	0
Summa förmånsbestämda planer i årets resultat	-7	-9	-18	-12
Avgiftsbestämda planer				
Personalkostnad	-117	-128	-93	-106
Summa redovisat i årets resultat	-123	-137	-111	-118

Kostnad redovisad i övrigt totalresultat	Koncernen	
	2018	2017
Avkastning på förvaltningstillgångar exkl redovisad ränteeintäkt	-135	103
Aktuariella vinster och förluster från ändringar i demografiska antaganden	14	122
Aktuariella vinster och förluster från ändringar i finansiella antaganden	56	-101
Aktuariella vinster och förluster från erfarenhetsbaserade justeringar	53	14
Särskild löneskatt	-5	1
Effekt av tillgångstak	-34	-18
Summa redovisat i övrigt totalresultat	-52	121

I sammanställningarna nedan specificeras förändringen av den förmånsbestämda förpliktelsen samt förändringen av förvaltningstillgångarna. Drygt 90 procent av åtagandena avser pensionsplanerna i England. Åtagandena från pensionsplanerna i England ligger i två så kallade "trusts". De styrs av styrelser bestående av representanter från Holmen och förmånstagarna. Holmens engelska dotterbolag har åtagande att täcka upp eventuella underskott som finns. Deta ska göras över en tidsperiod som fastställs mellan respektive trust och bolaget i samråd med dess aktuarie. I en trust överstiger tillgångarna åtagandet med 52 Mkr. Detta överskott har inte redovisats då kvittningsrätt inte föreligger. Justeringen benämns tillgångstak i tabeller. I den andra trusten finns ett underskott om 23 Mkr som ska täckas upp under kommande tre år.

Förpliktelse	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Förpliktelse per den 1 januari	-2 198	-2 414	-173	-167
Kostnad för tjänstgöring aktuell period	-7	-5	-18	-12
Särskild löneskatt	-2	2	-	-
Räntekostnader	-55	-60	5	-5
Aktuariella vinster och förluster	122	35	-	-
Utbetalda pensioner	127	222	11	11
Valutakursdifferenser	-52	21	-	-
Förpliktelse per den 31 december	-2 063	-2 198	-176	-173

Den viktade genomsnittliga durationen uppgår till 16 år.

Av koncernens totala förpliktelser avser 9 (10) Mkr sådana som ej är fonderade medan resten är helt eller delvis fonderade förpliktelser. Av moderbolagets förpliktelser var 20 (12) Mkr tryggade enligt tryggandelagen.

Förvaltningstillgångar	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Tillgångarnas verkliga värde den 1 januari	2 177	2 213	160	155
Redovisade ränteeintäkter	55	55	-	-
Avkastning exkl. redovisade ränteeintäkter	-135	103	-	-
Verklig avkastning (moderbolaget)	-	-	-5	5
Administrationskostnader	-2	-3	-	-
Inbetalningar från arbetsgivaren	24	37	-	-
Utbetalda pensioner	-115	-210	-	-
Valutakursdifferenser	51	-19	-	-
Tillgångarnas verkliga värde den 31 december	2 053	2 177	156	160
Effekt av tillgångstak	-52	-18	-	-
Avsättning för pensioner, netto	-61	-39	-20	-12

Förvaltningstillgångarna fördelar sig enligt nedan:

Förvaltningstillgångar	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Aktier	1 007	1 098	70	79
Obligationer	1 040	1 050	83	79
Korta räntebärande placeringar	6	29	2	3
	2 053	2 177	156	160

I förvaltningstillgångarna ingår inga finansiella instrument utgivna av koncernbolag och inga tillgångar som används av koncernen. Av aktier avser 46 procent Storbritannien, 49 procent övriga Europa och USA samt 5 procent övriga världen. Av obligationer avser 44 procent statsobligationer och 56 procent företagsobligationer.

Väsentliga aktuariella antaganden, koncernen (viktade genomsnitt), %	Koncernen	
	2018-12- 31	2017-12- 31
Diskonteringsränta	2,7	2,5
Framtida löneökning	3,0	3,0
Framtida inflation	3,2	3,1

Diskonteringsräntan för pensionsförpliktelserna har fastställts utifrån förstklassiga företagsobligationer i den valuta och land åtagandet avser, det vill säga framförallt England. Vid beräkning av pensionsåtagandets storlek för moderbolaget har diskonteringsränta om 0,6 (0,6) procent och lönenivån per balansdagen använts.

Nedan tabell visar hur förpliktelsen skulle påverkas vid en förändring av väsentliga aktuariella antaganden (- minskar skulden, + ökar skulden).

Känslighetsanalys	Koncernen	
	2018-12- 31	2017-12- 31
Diskonteringsränta (+ 0,5 %)	-144	-183
Framtida löneökning (+ 0,5 %)	2	2
Framtida inflation (+ 0,5 %)	111	129
Mortalitet (+ 1 år i förväntad livslängd)	92	108

Under 2019 förväntas koncernens inbetalningar till de fonderade förmånsbestämda planerna uppgå till 5 Mkr.

Planer som omfattar flera arbetsgivare

Årets avgifter för pensionsförsäkringar som är tecknade i Alectas ITP 2-plan uppgick till 31 (31) Mkr och ingår i resultatposten personalkostnader. Holmens aktiva medlemmar i planen uppgick till 672 personer, vilket motsvarar 0,14 procent av planens aktiva medlemmar. Förväntade avgifter till Alecta år 2019 uppgår till 27 Mkr. Alectas överskott kan fördelas till försäkringstagarna och/eller de försäkrade. Om Alectas kollektiva konsolideringsnivå understiger 125 procent eller överstiger 150 procent ska åtgärder vidtas i syfte att skapa förutsättningar för att konsolideringsnivån återgår till normalintervall. Vid låg konsolidering kan en åtgärd vara att höja det avtalade priset för nyteckning och utökning av befintliga förmåner. Vid hög konsolidering kan en åtgärd vara att införa premiereduktioner. Vid utgången av 2018 uppgick Alectas kollektiva konsolideringsnivå till 142 (154) procent.

Not 18. Övriga avsättningar

	Avsättning för skatter		Andra avsättningar		Totalt	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Koncernen						
Redovisat värde vid årets ingång	185	45	622	856	807	901
Avsättningar som gjorts under året	-	140	76	6	76	146
Belopp som tagits i anspråk under året	-	-	-110	-240	-110	-240
Outnyttjat belopp som återförts under året	-95	-	-	-2	-95	-2
Omräkningsdifferenser	-	-	3	3	3	3
Redovisat värde vid årets utgång	90	185	590	622	680	807
Varav total långfristig del av avsättningarna	90	185	393	477	483	662
Varav total kortfristig del av avsättningarna	-	-	197	144	197	144
Moderbolaget						
Redovisat värde vid årets ingång	45	45	725	833	770	878
Avsättningar som gjorts under året	-	-	180	105	180	105
Belopp som tagits i anspråk under året	-	-	-197	-211	-197	-211
Outnyttjat belopp som återförts under året	-	-	-	-2	-	-2
Redovisat värde vid årets utgång	45	45	708	725	753	770
Varav total långfristig del av avsättningarna	45	45	451	532	496	577
Varav total kortfristig del av avsättningarna	-	-	256	193	256	193

Andra avsättningar avser framförallt osäkerheter förknippade med förpliktelse för återställande av miljö, kontrakt avseende elleverans till fast pris samt omstrukturingskostnader. 370 Mkr av dessa avsättningar förväntas regleras inom en period av tre år, medan resterande del förväntas regleras under en längre tidshorisont.

Not 19. Rörelseskulder

	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Leverantörsskulder				
Koncernföretag		-	36	53
Intresseföretag		-	-	-
Övriga	2 232	1 957	1 996	1 761
Summa leverantörsskulder	2 232	1 957	2 033	1 814
Kortfristiga skulder				
Koncernföretag		-	0	0
Intresseföretag	8	6	7	6
Övriga	171	186	159	170
Derivat	348	301	350	301
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	581	563	472	458
Summa övriga rörelseskulder	1 108	1 056	989	935
Totala rörelseskulder	3 340	3 012	3 022	2 749

Samtliga leverantörsskulder förfaller inom ett år.

Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter i moderbolaget består främst av personalkostnader 210 (191) Mkr, rabatter 54 (52) Mkr samt levererade men ej fakturerade varor och tjänster 78 (46) Mkr.

Marknadsvärden på derivat avser säkringar av framtida kassaflöden. Se not 13.

Not 20. Operationell leasing

Leasingavgifterna uppgick under 2018 till 72 (52) Mkr för koncernen och till 46 (38) Mkr för moderbolaget. Koncernens leasingavtal avser främst transportmedel och kontorshyror.

	Koncernen			Moderbolaget		
	2019	2020-2023	2024-	2019	2020-2023	2024-
Fördelning framtida leasingavgifter						
Framtida leasingavgifter	72	99	42	46	65	40
Nuvärdet av framtida leasingavgifter	71	95	37	46	62	36

Avtalen har en återstående löptid mellan 1 och 10 år. Nuvärdet av koncernens framtida leasingavgifter för befintliga leasingavtal uppgick vid utgången av föregående år till 205 Mkr. För moderbolaget var motsvarande belopp 143 Mkr.

Den 1 januari 2019 träder IFRS16 Leasingavtal i kraft som innebär att tillgångar och skulder hänförliga till alla leasingavtal, med några undantag, redovisas i balansräkningen. För information om övergångsmetod se not 1.

Not 21. Ställda säkerheter och eventualförpliktelser

	Fastighets- inteckningar	Övriga säkerheter	Totalt ställd säkerhet	Totalt ställd säkerhet
Koncernen			2018	2017
Finansiella skulder	-	6	6	143
Summa	-	6	6	143
Moderbolaget				
Finansiella skulder	-	6	6	143
Summa	-	6	6	143

	Koncernen		Moderbolaget	
Eventualförpliktelser	2018	2017	2018	2017
Borgen till förmån för koncernföretag	-	-	38	40
Övriga eventualförpliktelser	98	97	83	83
Summa	98	97	122	123

Övriga eventualförpliktelser för koncernen består till övervägande del av pågående rättsliga processer och garantiåtaganden för tredje part. Holmen har miljörelaterade eventualförpliktelser som idag inte kan kvantifieras men som i framtiden kan komma att innebära kostnader.

Not 22. Närstående

Av moderbolagets nettoomsättning 14 384 (14 345) Mkr avser 151 (115) Mkr leveranser av varor till koncernföretag. Moderbolagets inköp av varor från koncernföretag uppgick till 242 (1 056) Mkr. I moderbolagets nettoomsättning ingår även intäkter från försäljning av skogsvårdstjänster till dotterbolag om 389 (-) Mkr. I moderbolaget redovisas kostnader för arrende av anläggningstillgångar från dotterbolag om -1 378 (-1 208) Mkr.

Mellan moderbolaget och svenska dotterföretag finns betydande finansiella skulder och fordringar som löper utan ränta.

Moderbolaget har en närstående relation med sina dotterföretag, se not 23.

L E Lundbergföretagen AB är en stor aktieägare i Holmen (se sidan 37). Holmen hyr kontorslokaler för 6 (8) Mkr av Fastighets AB L E Lundberg, som är ett koncernföretag till L E Lundbergföretagen AB.

Fredrik Lundberg, som är VD och huvudägare i L E Lundbergföretagen, erhöll 2018 ett arvode som styrelseordförande i Holmen om 710 000 (680 000) kronor. Louise Lindh, som är VD i Fastighets AB L E Lundberg och som även ingår i samma närståendekrets som Fredrik Lundberg erhöll ett styrelsearvode om 355 000 (340 000) kronor.

Transaktioner med närstående är prissatta på marknadsmässiga villkor. Ägarandel i intresseföretag som producerar vatten- och vindkraft ger koncernen rätt att köpa producerad elkraft till självkostnad i förhållande till ägardel, vilket innebär att endast ett begränsat resultat uppstår i intresseföretaget. Inköpt elkraft säljs externt till marknadspris och resultatet redovisas i koncernen inom affärsområdet Energi.

Det delägda vindkraftsbolaget Varsvik AB har lån uppgående till 452 Mkr som Holmen under 2018 förvärvade från långivande bank för nominellt värde.

Transaktioner med närstående

	Försäljning av varor till närstående		Inköp av varor från närstående		Övrigt (t ex ränta, utdelning)		Skuld till närstående		Fordran på närstående	
Koncernen	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Intresseföretag	395	333	71	85	0	0	37	56	85	89
Joint venture	3	3	-	-	17	5	-	-	454	24
Moderbolaget										
Dotterföretag	151	115	242	1 056	374	1 325	6 830	388	6 993	2 982
Intresseföretag	395	333	71	85	0	0	34	52	85	89
Joint venture	3	3	-	-	16	5	-	-	454	86

För ersättningar till styrelseledamöter, se not 4.

Not 23. Andelar i koncernföretag

	Moderbolaget			Moderbolaget	
Accumulerade anskaffningsvärden	2018	2017	Accumulerade nedskrivningar	2018	2017
Redovisat värde vid årets ingång	17 142	17 141	Redovisat värde vid årets ingång	6 655	5 838
Inköp	1	0	Årets nedskrivning	-	817
Ägartillskott	-	1	Utgående balans 31 december	6 655	6 655
Försäljningar	-1	-	Redovisat värde vid årets utgång	10 487	10 487
Utgående balans 31 december	17 142	17 142			

Moderbolagets nedskrivningar av andelar i koncernföretag redovisas i resultaträkningen på raden Resultat från andelar i koncernföretag.

	Org. nr.	Säte	Antal andelar	Andel %*	Bokfört värde hos moderbolaget	Andel %*	Bokfört värde hos moderbolaget
Moderbolagets direkta innehav av andelar i dotterföretag				2018		2017	
Holmen Skog AB	556220-0658	Örnsköldsvik	1 000	100	0	100	0
Iggesund Paperboard AB	556088-5294	Hudiksvall	1 000	100	0	100	0
Holmen Paper AB	556005-6383	Norrköping	100	100	0	100	0
Holmen Timber AB	556099-0672	Hudiksvall	1 000	100	0	100	0
Holmen Energi AB	556524-8456	Örnsköldsvik	1 000	100	0	100	0
Holmens Bruk AB	556537-4286	Stockholm	-	-	-	100	8 868
Holmens Bruk AB	559165-6615	Stockholm	1 000	100	383	-	-
Holmen Skog Mitt AB	559165-6623	Stockholm	1 000	100	2 856	-	-
Holmen Skog Syd AB	559165-6631	Stockholm	1 000	100	1 527	-	-
Holmen Sågverk AB	559165-6672	Stockholm	1 000	100	422	-	-
Holmen Vattenkraft AB	559165-6664	Stockholm	1 000	100	2 663	-	-
Iggesunds Bruk AB	559165-6656	Stockholm	1 000	100	740	-	-
Ljusnan Vattenkraft AB	559165-6680	Stockholm	1 000	100	276	-	-
Holmen Holding AB	516406-0062	Stockholm	10 000	100	0	100	0
MoDo Capital AB	556499-1668	Stockholm	1 000	100	72	100	72
Holmen Energi Elnät AB	556878-3905	Örnsköldsvik	500	100	0	100	0
Stavro Vind AB	556953-6153	Stockholm	500	100	0	100	0
Övriga svenska koncernföretag					2		2
Totalt svenska innehav					8 943		8 942
Holmen UK Ltd, Storbritannien		Workington	1 197 100	100	1 519	100	1 519
Holmen Paper Ltd**		London	-	100	-	100	-
Iggesund Paperboard (Workington) Ltd**		Workington	-	100	-	100	-
Holmen France S.A.S., Frankrike		Paris	10 000	100	0	100	0
Holmen GmbH, Tyskland		Hamburg	-	100	1	100	1
Holmen Suecia Holding S.L., Spanien		Madrid	9 448 557	100	0	100	0
Holmen Paper Madrid S.L.**		Madrid	-	100	-	100	-
Iggesund Paperboard Asia Pte Ltd, Singapore		Singapore	800 000	100	4	100	4
Holmen B.V., Holland		Amsterdam	35	100	7	100	7
AS Holmen Mets, Estland		Tallinn	500	100	0	100	0
Iggesund Paperboard Inc, USA		Lyndhurst	1 000	100	7	100	7
Iggesund Paperboard Asia (HK) Ltd, Kina		Hong Kong	4 000 000	100	5	100	5
Övriga utländska koncernföretag					2		2
Totalt utländska innehav					1 545		1 545
Totalt					10 487		10 487

* Ägarandel överensstämmer med andel av rösterna för totalt antal aktier.

** Indirekta innehav.

Not 24. Obeskattade reserver

	Moderbolaget		
	2017-12-31	Boksluts-dispositioner	2018-12-31
Akkumulerade avskrivningar utöver plan			
Immateriella anläggningstillgångar	-	-23	-23
Materiella anläggningstillgångar	12	-2	11
	12	-24	-12
Periodiseringsfonder			
Beskattningsår 2013	280	-280	-
Beskattningsår 2014	610	-610	-
Beskattningsår 2015	370	-106	264
Beskattningsår 2016	290	-	290
Beskattningsår 2017	470	-	470
	2 020	-996	1 024
Totalt	2 032	-1 020	1 012

Erhålla koncernbidrag uppgick till 191 (530) Mkr och lämnade koncernbidrag uppgick till -2 584 (0) Mkr. Totala bokslutsdispositioner i resultatet uppgick till -1 373 Mkr.

Not 25. Kassaflödesanalys

	Koncernen		Moderbolaget	
	2018	2017	2018	2017
Betalda räntor och erhållen utdelning				
Erhållen utdelning	-	-	367	1 314
Erhållen ränta	12	2	23	17
Betald ränta	-28	-36	-29	-36
Totalt	-16	-34	362	1 294

Förändring av kortfristiga skulder avser till största delen upplåning inom koncernens certifikatprogram. Inom koncernens certifikatprogram lånades det kortfristigt under 2018 sammanlagt 6 585 (7 160) Mkr uppdelat på flera olika lån, och återbetalades 6 733 (6 770) Mkr. För sammansättning av likvida medel, se not 13.

	Koncernen			
	2017	Kassaflöde	Valuta och marknadsomvärdering	2018
Obligationslån	1 150	350*	-	1 500
Företagscertifikat	2 099	-148	-	1 951
Övriga finansiella skulder	77	-19	17	75
Pensionsskuld	39	-25	47	61
Finansiella skulder inklusive pensionsskuld	3 365	158	64	3 587

	Moderbolaget			
	2017	Kassaflöde	Valuta och marknadsomvärdering	2018
Obligationslån	1 150	350*	-	1 500
Företagscertifikat	2 099	-148	-	1 951
Skulder till koncernföretag	334	6 457	-	6 791
Övriga finansiella skulder	70	-19	17	68
Pensionsskuld	12	-13	21	20
Finansiella skulder inklusive pensionsskuld	3 665	6 627	38	10 330

* Avser 300 Mkr i återbetalning av lån som vid upptagandet var långfristigt men vid amorteringstillfället kortfristigt, 350 Mkr i återbetalning av kortfristigt lån samt 1 000 Mkr i upptagna lån.

Ökningen av moderbolagets skulder till koncernföretag påverkas av poster hänförliga till koncernintern omstrukturering.

Not 26. Viktiga bedömningar och uppskattningar

Upptäckande av finansiella rapporter kräver att företagsledningen gör bedömningar och uppskattningar som påverkar de redovisade beloppen. De bedömningar och uppskattningar som enligt företagsledningen är väsentliga för redovisade belopp i årsredovisningen, och där det finns en betydande risk att framtida händelser och ny information kan förändra dessa bedömningar och uppskattningar, inkluderar främst:

Biologiska tillgångar

Holmens bedömning är att det saknas relevanta marknadspriser som kan användas för att värdera skogsinnehav av Holmens storlek. Värderingen görs därför genom att beräkna nuvärdet av framtida förväntade kassaflöden från den växande skogen. De mest väsentliga uppskattningar som görs vid värderingen är hur mycket skörden kan ökas i framtiden, hur priserna på massaved och timmer kommer att utvecklas, hur stor kostnadsinflationen kommer att bli samt vilken diskonteringsränta som används. I not 11 redogörs för känsligheten i värdering av förändringar av dessa uppskattningar. Per 2018-12-31 uppgick det redovisade värdet av biologiska tillgångar till 18 400 Mkr och den tillhörande uppskjutna skatteskulden till 3 811 Mkr, netto 14 589 Mkr.

Skatt

Holmen har ansökt om förhandsbesked avseende rätten att göra koncernavdrag i moderbolaget för skattemässiga underskott uppkomna i koncernens spanska verksamhet. Skatteverket har motsatt sig rätten till koncernavdrag. Högsta Förvaltningsdomstolen, som prövar ärendet, inhämtar förhandsavgörande från EU-domstolen för att kunna avgöra frågan. Vid positivt beslut kan det medföra att koncernens skattekostnad minskar med cirka 350 Mkr. Ingen uppskjuten skattefordran har redovisats. Se not 7.

Pensionsåtaganden

Koncernen har förmånsbaserade pensionsförpliktelser värderade till 2 063 Mkr och förvaltnings-tillgångar avsatta för att täcka dessa om 2 053 Mkr. Värdet av pensionsförpliktelser beräknas utifrån antaganden om diskonteringsränta, inflation och demografiska faktorer. Dessa antaganden uppdateras normalt årsvis vilket påverkar koncernens totalresultat och den redovisade pensions-avsättningen. Se not 17.

Övriga avsättningar

Förpliktelser som kan medföra kostnader för Holmen utvärderas löpande för att bedöma avsättningsbehovet. Osäkerhet i bedömning avser främst tidpunkt och storlek på den framtida kostnaden. Koncernen har främst avsättningar för osäkerhet kopplad till förpliktelser att återställa miljö, kontrakt avseende elleverans till fast pris och bolagsskatterisker. Se not 18.

Förslag till vinstdisposition

	Kronor
Till årsstämman förfogande står hos moderbolaget följande vinstmedel:	
Nettoresultat för räkenskapsåret 2018	513 951 736
Balanserade vinstmedel	4 966 492 348
	5 480 444 085
Styrelsen föreslår att till aktieägarna utdelas 6,75 kronor per aktie (167 992 324 aktier)	1 133 948 187
samt att återstående belopp balanseras	4 346 495 898

Styrelsen för Holmen AB har föreslagit att årsstämman 2019 beslutar om en utdelning om 6,75 kronor per aktie, totalt 1 134 Mkr, vilket är 0,25 kronor per aktie högre än föregående år. Förslaget följer styrelsens policy som innebär att beslut om aktieutdelning ska grundas på en sammanvägning av koncernens lönsamhetssituation, framtida investeringsplaner och finansiella ställning.

Den föreslagna utdelningen motsvarar 50,0 procent av 2018 års resultat för koncernen och innebär att 4,8 procent av det egna kapitalet i koncernen per 2018-12-31 delas ut.

Styrelsen har fastställt att koncernen ska ha en stark finansiell ställning med en skuldsättningsgrad, beräknad som den finansiella nettoskulden i relation till det egna kapitalet, som inte skall överstiga 0,5. Skuldsättningsgraden uppgick per 2018-12-31 till 0,12. Den föreslagna utdelningen skulle öka skuldsättningsgraden med 0,06.

Det egna kapitalet i Holmen AB uppgick per 2018-12-31 till 11 395 Mkr, varav fritt eget kapital 5 480 Mkr. Tillgångar och skulder värderade till verkligt värde enligt 4 kap 14a § årsredovisningslagen har påverkat det egna kapitalet med 176 Mkr. Koncernens egna kapital uppgick per 2018-12-31 till 23 453 Mkr. I enlighet med IFRS finns ingen uppdelning av koncernens egna kapital i bundet respektive fritt.

Styrelsen bedömer att utdelning till aktieägarna med förslaget belopp är försvarlig med hänsyn till de krav på både bolag och koncern som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på

storleken av eget kapital och med hänsyn också till konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt. Den finansiella ställningen förblir fortsatt stark efter den föreslagna utdelningen och bedöms vara fullt tillräcklig för att bolaget ska ha förmåga att fullgöra sina förpliktelser på såväl kort som lång sikt, och möjlighet att göra eventuella nödvändiga investeringar.

Styrelsen och verkställande direktören försäkrar att årsredovisningen har upprättats i enlighet med god redovisningssed i Sverige och koncernredovisningen har upprättats i enlighet med de internationella redovisningsstandarder som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 av den 19 juli 2002 om tillämpning av internationella redovisningsstandarder. Årsredovisningen respektive koncernredovisningen ger en rättvisande bild av moderbolagets och koncernens ställning och resultat. Förvaltningsberättelsen för moderbolaget respektive koncernen ger en rättvisande översikt över utvecklingen av moderbolagets och koncernens verksamhet, ställning och resultat samt beskriver väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer som moderbolaget och de företag som ingår i koncernen står inför.

Årsredovisningen och koncernredovisningen har godkänts för utfärdande av styrelsen den 12 februari 2019. Koncernens resultat- och balansräkning och moderbolagets resultat- och balansräkning blir föremål för fastställelse på årsstämman den 11 april 2019.

Stockholm den 12 februari 2019

Fredrik Lundberg

Ordförande

Lars G Josefsson

Styrelseledamot

Ulf Lundahl

Styrelseledamot

Carl Bennet

Styrelseledamot

Lars Josefsson

Styrelseledamot

Henriette Zeuchner

Styrelseledamot

Steewe Björklundh

Styrelseledamot

Carl Kempe

Vice ordförande

Tommy Åsenbrygg

Styrelseledamot

Kenneth Johansson

Styrelseledamot

Louise Lindh

Styrelseledamot

Henrik Sjölund

Styrelseledamot och
Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats den 14 februari 2019.

KPMG AB

Joakim Thilstedt

Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i Holmen AB org nr 556001-3301

Rapport om årsredovisningen och koncernredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen och koncernredovisningen för Holmen AB för år 2018 med undantag för hållbarhetsrapporten på sidorna 8-9, 23-24, 30, 31, 33. Bolagets årsredovisning och koncernredovisning ingår på sidorna 2-3, 8-9, 23-24, 28-66, 70-71 i detta dokument.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av moderbolagets finansiella ställning per den 31 december 2018 och av dess finansiella resultat och kassaflöde för året enligt årsredovisningslagen. Koncernredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av koncernens finansiella ställning per den 31 december 2018 och av dess finansiella resultat och kassaflöde för året enligt International Financial Reporting Standards (IFRS), så som de antagits av EU, och årsredovisningslagen. Våra uttalanden omfattar inte hållbarhetsrapporten på sidorna 8-9, 23-24, 30, 31, 33.

En bolagsstyrningsrapport har upprättats. Förvaltningsberättelsen och bolagsstyrningsrapporten är förenliga med årsredovisningens och koncernredovisningens övriga delar, och bolagsstyrningsrapporten är i överensstämmelse med årsredovisningslagen.

Vi tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen för moderbolaget och för koncernen.

Våra uttalanden i denna rapport om årsredovisningen och koncernredovisningen är förenliga med innehållet i den kompletterande rapport som har överlämnats till moderbolagets revisionsutskott i enlighet med revisorsförordningens (537/2014) artikel 11.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisions-sed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till moderbolaget och koncernen enligt god revisors-sed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav. Detta innefattar att, baserat på vår bästa kunskap och övertygelse, inga förbjudna tjänster som avses i revisorsförordningens (537/2014) artikel 5.1 har tillhandahållits det granskade bolaget eller, i förekommande fall, dess moderföretag eller dess kontrollerade företag inom EU.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Särskilt betydelsefulla områden

Särskilt betydelsefulla områden för revisionen är de områden som enligt vår professionella bedömning var de mest betydelsefulla för revisionen av årsredovisningen och koncernredovisningen för den aktuella perioden. Dessa områden behandlades inom ramen för revisionen av, och i vårt ställningstagande till, årsredovisningen och koncernredovisningen som helhet, men vi gör inga separata uttalanden om dessa områden.

Värdering av biologiska tillgångar

Se not 11, not 26 och redovisningsprinciper på sidorna 44-47 i årsredovisningen och koncernredovisningen för detaljerade upplysningar och beskrivning av området.

Beskrivning av området

Biologiska tillgångar finns i form av växande skog. Det redovisade värdet per den 31 december 2018 uppgår till 18 400 Mkr.

Värderingen av biologiska tillgångar görs till verkligt värde genom att bedöma framtida kassaflöden från den växande skogen nuvärdesberäknas. Kassaflöden bedöms för en tidsperiod om 100 år, vilket motsvarar skogens bedömda genomsnittliga skördecykel. Värderingen görs internt och baseras bland annat på bedömningar av plan för skörd, framtida försäljningspriser, kostnadsutveckling och inflation samt diskonteringsränta.

Värderingen innehåller både komplexitet och betydande inslag av bedömningar.

Det finns en risk att de bedömningar som ligger till grund för det redovisade värdet på de biologiska tillgångarna kan behöva ändras, vilket direkt skulle påverka det redovisade resultatet för perioden.

Hur området har beaktats i revisionen

Vi har tagit del av och bedömt riktigheten i koncernens val av en kassaflödesbaserad värderingsmodell. Vi har även tagit del av den genomförda värderingen och underliggande dokumentation för att bedöma huruvida värderingen är genomförd i enlighet med en etablerad värderingsteknik.

Vidare har vi bedömt rimligheten i volym-, pris- och kostnadsantaganden samt i den antagna diskonteringsräntan som används i modellen genom att vi har tagit del av och utvärderat ledningens skriftliga dokumentation och planer. Vi har även haft genomgångar med ledningen samt utvärderat tidigare års bedömningar i förhållande till faktiska utfall. En viktig del i vårt arbete har även varit att utvärdera och ta del av den genomförda känslighetsanalysen, vilken visar hur förändringar i antaganden kan påverka värderingen. Som komplement har vi även jämfört koncernens värdering mot andra företags värderingar bland annat genom jämförelse av beräknat värde per kubikmeter.

Vi har också kontrollerat fullständigheten i upplysningarna i årsredovisningen och bedömt om de överensstämmer med de antaganden som företagsledningen har tillämpat i sin värdering av de biologiska tillgångarna.

Övriga avsättningar

Se not 18, not 26 och redovisningsprinciper på sidan 44-47 i årsredovisningen och koncernredovisningen för detaljerade upplysningar och beskrivning av området.

Beskrivning av området

Per den 31 december 2018 uppgår de övriga avsättningarna till totalt 680 Mkr i koncernen och till totalt 753 Mkr i moderbolaget. Avsättningarna avser bland annat förpliktelser att återställa miljö, kontrakt avseende elleverans till fast pris, omstruktureringskostnader och skatterisker.

Avsättningarna innefattar betydande bedömningar avseende osäkra framtida utfall, främst avseende belopp, tidpunkt och storlek för den slutliga regleringen. Ändringar i de antaganden som beräkningarna baseras på kan få stor påverkan på det redovisade resultatet.

Hur området har beaktats i revisionen

Vi har tagit del av koncernens dokumentation av avsättningarna. Vi har bedömt de beräkningar som gjorts och diskuterat de antaganden som ledningen gjort för varje område för att säkerställa att avsättningarna är i överensstämmelse med koncernens redovisningsprinciper och kraven i IFRS.

Vi har också kontrollerat fullständigheten i upplysningarna i årsredovisningen och bedömt att de i allt väsentligt motsvarar de upplysningar som ska lämnas enligt IFRS.

Annan information än årsredovisningen och koncernredovisningen

Detta dokument innehåller även annan information än årsredovisningen och koncernredovisningen och återfinns på sidorna 4-7, 10-22, 25-27 samt 72-79. Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för denna andra information.

Vårt uttalande avseende årsredovisningen och koncernredovisningen omfattar inte denna information och vi gör inget uttalande med bestyrkande avseende denna andra information.

I samband med vår revision av årsredovisningen och koncernredovisningen är det vårt ansvar att läsa den information som identifieras ovan och överväga om informationen i väsentlig utsträckning är oförenlig med årsredovisningen och koncernredovisningen. Vid denna genomgång beaktar vi även den kunskap vi i övrigt inhämtat under revisionen samt bedömer om informationen i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter.

Om vi, baserat på det arbete som har utförts avseende denna information, drar slutsatsen att den andra informationen innehåller en väsentlig felaktighet, är vi skyldiga att rapportera detta. Vi har inget att rapportera i det avseendet.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen och koncernredovisningen upprättas och att de ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen och, vad gäller koncernredovisningen, enligt IFRS så som de antagits av EU. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning och koncernredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen och koncernredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen och verkställande direktören avser att likvidera bolaget, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Styrelsens revisionsutskott ska, utan att det påverkar styrelsens ansvar och uppgifter i övrigt, bland annat övervaka bolagets finansiella rapportering.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen och koncernredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen och koncernredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen och koncernredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfälskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och verkställande direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen och koncernredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen och koncernredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen och koncernredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag och en koncern inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen och koncernredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen och koncernredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.
- inhämtar vi tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis avseende den finansiella informationen för enheterna eller affärsaktiviteterna inom koncernen för att göra ett

uttalande avseende koncernredovisningen. Vi ansvarar för styrning, övervakning och utförande av koncernrevisionen. Vi är ensamt ansvariga för våra uttalanden.

Vi måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Vi måste också förse styrelsen med ett uttalande om att vi har följt relevanta yrkesetiska krav avseende oberoende, och ta upp alla relationer och andra förhållanden som rimligen kan påverka vårt oberoende, samt i tillämpliga fall tillhörande motåtgärder.

Av de områden som kommuniceras med styrelsen fastställer vi vilka av dessa områden som varit de mest betydelsefulla för revisionen av årsredovisningen och koncernredovisningen, inklusive de viktigaste bedömda riskerna för väsentliga felaktigheter, och som därför utgör de för revisionen särskilt betydelsefulla områdena. Vi beskriver dessa områden i revisionsberättelsen såvida inte lagar eller andra författningar förhindrar upplysning om frågan.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden

Utöver vår revision av årsredovisningen och koncernredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för Holmen AB för år 2018 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Vi tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till moderbolaget och koncernen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets och koncernens verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av moderbolagets och koncernens egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlopande bedöma bolagets och koncernens ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt.

Verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Vårt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed vårt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen och förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för bolagets situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande om ansvarsfrihet. Som underlag för vårt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har vi granskat styrelsens motiverade yttrande samt ett urval av underlagen för detta för att kunna bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Revisorns yttrande avseende den lagstadgade hållbarhetsrapporten

Det är styrelsen som har ansvaret för hållbarhetsrapporten på sidorna 8-9, 23-24, 30, 31, 33 och för att den är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen.

Vår granskning har skett enligt FAR:s rekommendation RevR 12 Revisorns yttrande om den lagstadgade hållbarhetsrapporten. Detta innebär att vår granskning av hållbarhetsrapporten har en annan inriktning och en väsentligt mindre omfattning jämfört med den inriktning och omfattning som en revision enligt International Standards on Auditing och god revisionssed i Sverige har. Vi anser att denna granskning ger oss tillräcklig grund för vårt uttalande.

En hållbarhetsrapport har upprättats.

KPMG AB, Box 382, 101 27, Stockholm, utsågs till Holmen ABs revisor av bolagsstämman den 10 april 2018. KPMG AB eller revisorer verksamma vid KPMG AB har varit bolagets revisor sedan 1995.

Stockholm den 14 februari 2019
KPMG AB

Joakim Thilstedt

Auktoriserad revisor

Granskning av hållbarhetsredovisning

Holmens hållbarhetsredovisning, som den definieras på sidan 2 i Holmen Årsredovisning 2018, har varit föremål för separat översiktlig granskning enligt ISAE 3000 Andra bestyrkandeuppdrag än revisioner och översiktliga granskningar av historisk finansiell information.

Fullständig bestyrkanderapport för hållbarhetsredovisningen återfinns på holmen.com.

Där framgår följande slutsats:

Grundat på vår översiktliga granskning har det inte kommit fram några omständigheter som ger oss anledning att anse att hållbarhetsredovisningen inte, i allt väsentligt, är upprättad i enlighet med de av koncernledningen angivna kriterierna.

Stockholm den 14 februari 2019
KPMG AB

Joakim Thilstedt

Auktoriserad revisor

Torbjörn Westman

Specialistmedlem i FAR

Styrelse

Kenneth Johansson

Söderköping. Född 1958. Ledamot sedan 2004. Arbetstagarrepresentant LO. Sektionsordförande i Pappers avd. 53, Holmen Paper Braviken.

Carl Bennet

Göteborg. Född 1951. Ledamot sedan 2009. Civilekonom. Tekn. dr h.c. VD Carl Bennet AB. Tidigare VD och koncernchef i Getinge AB. Styrelseordförande i Getinge AB, Lifco AB och Elanders AB. **Övriga väsentliga uppdrag:** Styrelseledamot i Arjo AB och L E Lundbergföretagen AB. **Aktieinnehav:** 200 000 aktier.

Henrik Sjölund

VD och koncernchef

Norrköping. Född 1966. Ledamot sedan 2014. Civilekonom, tysk inriktning.

Övriga väsentliga uppdrag: Styrelseledamot i Skogsindustrierna och Svenskt Näringsliv.

Aktieinnehav: 9 834 aktier.

Fredrik Lundberg

Ordförande

Djursholm. Född 1951. Ledamot sedan 1988. Civilingenjör och civilekonom. Ekon. dr. h.c. och Tekn. dr. h.c. VD och koncernchef i L E Lundbergföretagen AB.

Övriga väsentliga uppdrag: Ordförande i Hufvudstaden AB och AB Industrivärden. Vice ordförande i Svenska Handelsbanken AB. Styrelseledamot i L E Lundbergföretagen AB och Skanska AB.

Eget och närståendes aktieinnehav:

1 679 448 aktier. L E Lundbergföretagens aktieinnehav: 55 244 000 aktier.

Louise Lindh

Stockholm. Född 1979. Ledamot sedan 2010. Civilekonom. VD i Fastighets AB L E Lundberg.

Övriga väsentliga uppdrag: Ordförande i J2L Holding AB. Styrelseledamot i Hufvudstaden AB och L E Lundbergföretagen AB.

Aktieinnehav: 200 000 aktier.

Carl Kempe

Vice ordförande

Örnsköldsvik. Född 1939. Ledamot sedan 1983. Teknologie licentiat. Dr h.c. mult.

Övriga väsentliga uppdrag: Ordförande i MoRe Research AB och ständig sekreterare i Kempestiftelserna.

Eget och närståendes aktieinnehav:

772 000 aktier.

Tommy Åsenbrygg

Skebobruk. Född 1968. Ledamot sedan 2015. Arbetstagarrepresentant PTK.

Aktieinnehav: 200 aktier.

Per-Arne Berg

Forsa. Född 1955. Suppleant sedan 2015. Arbetstagarrepresentant PTK. Ordförande i Unionenklubben Holmen-Iggesund.

Henriette Zeuchner

Stockholm. Född 1972. Ledamot sedan 2015. Civilekonom och jur.kand. VD i Discovery Networks Sweden AB.

Övriga väsentliga uppdrag: Styrelseledamot i NTM-koncernen.

Aktieinnehav: 1 600 aktier.

Daniel Hägglund

Örnsköldsvik. Född 1982. Suppleant sedan 2014. Arbetstagarrepresentant PTK.

Lars G Josefsson

Stockholm. Född 1950. Ledamot sedan 2011. Civilingenjör. Tidigare VD och koncernchef i Vattenfall.

Övriga väsentliga uppdrag: Styrelseledamot i Robert Bosch GmbH, Robert Bosch Industrietreuhand KG och Brookfield Renewable Energy. Styrelsemedlem i Hand in Hand International och ledamot av Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, IVA.

Aktieinnehav: 10 000 aktier.

Lars Josefsson

Norrköping. Född 1953. Ledamot sedan 2016. Civilingenjör.

Övriga väsentliga uppdrag: Ordförande i Ouman och TimeZynk. Styrelseledamot i Metso. Vice ordförande i Vestas.

Aktieinnehav: 5 000 aktier.

Ulf Lundahl

Lidingö. Född 1952. Ledamot sedan 2004. Juris kandidat och civilekonom.

Övriga väsentliga uppdrag: Ordförande i Atten-do AB, Fidelio Capital AB, Ramirent plc och SHB Regionbank Stockholm. Styrelseledamot i Eitel AB, Indutrade AB och Nordstjärnan Kredit AB.

Aktieinnehav: 8 000 aktier.

Christer Johansson

Iggesund. Född 1959. Suppleant sedan 2017. Arbetstagarrepresentant LO. Ordförande i Pappers avd 15.

Steewe Björklundh

Hudiksvall. Född 1958. Ledamot sedan 1998. Arbetstagarrepresentant LO.

Uppgifterna avser 31 december 2018.

Revisorer: KPMG AB

Huvudansvarig: Joakim Thilstedt. Auktoriserad revisor

Koncern- ledning

Daniel Peltonen

Affärsområdeschef Kartong

Född 1971. Anställd 1997.
Aktieinnehav: 1 076 aktier.

Johan Padel

Affärsområdeschef Trävaror

Född 1966. Anställd 2014.
Aktieinnehav: 1 660 aktier.

Stina Sandell

Hållbarhets- och kommunikationsdirektör

Född 1966. Anställd 2017.
Aktieinnehav: 0 aktier.

Anders Jernhall

Vice VD, Ekonomi- och finansdirektör

Född 1970. Anställd 1997.
Aktieinnehav: 9 800 aktier.

Sören Petersson

Affärsområdeschef Skog

Född 1969. Anställd 1994.
Aktieinnehav: 8 800 aktier.

Henrik Sjölund

VD och koncernchef

Född 1966. Anställd 1993.
Aktieinnehav: 9 834 aktier.
Henrik Sjölund har inga väsentliga aktieinnehav
eller delägarskap i företag som bolaget har
betydande affärsförbindelser med. Ytterligare
information om VD lämnas på sida 70.

Gunilla Rolander

HR-direktör

Född 1966. Anställd 2013.
Aktieinnehav: 724 aktier.

Lars Lundin

Affärsområdeschef Papper

Född 1966. Anställd 2018.
Aktieinnehav: 0 aktier.

Ola Schultz-Eklund

Teknisk direktör

Född 1961. Anställd 1994.
Aktieinnehav: 1 600 aktier.

Nils Ringborg

Direktör Internationella affärer

Född 1958. Anställd 1988.
Aktieinnehav: 5 028 aktier.

Lars Ericson

Chefsjurist

Styrelsens sekreterare.
Född 1959. Anställd 1988.
Aktieinnehav: 1 300 aktier.

Nyckeltal

Holmen använder i sin rapportering nyckeltal som komplement till mått som definieras inom IFRS-regelverk, eller direkt i resultat- och balansräkningen, i syfte att åskådliggöra företagets finansiella ställning och utveckling samt att öka jämförbarhet mellan olika perioder och andra företag. Nedan följer beräkningar för att härleda nyckeltal som används inom koncernen. Se även definitioner för mer information.

ESMA:s (European Securities And Markets Authority) "Riktlinjer – Alternativa nyckeltal" tillämpas. Alternativa nyckeltal publicerade i denna rapport skall inte ses som substitut för finansiella mått definierade i enlighet med IFRS regelverk utan som ett komplement och dessa behöver inte vara jämförbara med på samma sätt titulerade nyckeltal som presenteras av andra bolag.

Avstämning nyckeltal

Mkr	2018	2017	2016	2015	2014
Rörelseresultat, resultat före avskrivningar och exklusive jämförelsestörande poster					
Resultat före avskrivningar (EBITDA)	3 063	2 742	2 865	2 673	2 717
Avskrivningar enligt plan	-1 012	-991	-1 018	-1 240	-1 265
Värdeförändring skog	425	415	315	267	282
Rörelseresultat exklusive jämförelsestörande poster	2 476	2 166	2 162	1 700	1 734
Jämförelsestörande poster*	-94	-	-232	-931	-450
Rörelseresultat	2 382	2 166	1 930	769	1 284
Rörelsemarginal					
Rörelseresultat exklusive jämförelsestörande poster	2 476	2 166	1 930	769	1 284
Nettoomsättning	16 055	16 133	15 513	16 014	15 994
Rörelsemarginal, %	15,4	13,4	13,9	10,6	10,8
Resultat före värdeförändring, skog					
Resultat före värdeförändring skog	760	654	686	638	535
Värdeförändring skog	425	415	315	267	282
Rörelseresultat skog	1 185	1 069	1 001	905	817
Sysselsatt kapital					
Eget kapital	23 453	22 035	21 243	20 853	20 969
Finansiell nettoskuld	2 807	2 936	3 945	4 799	5 907
Sysselsatt kapital	26 261	24 972	25 190	25 653	26 876
Avkastning på sysselsatt kapital					
Rörelseresultat exklusive jämförelsestörande poster	2 476	2 166	2 162	1 700	1 734
Genomsnittligt sysselsatt kapital	25 469	24 874	25 146	26 769	27 010
Avkastning, %	9,7	8,7	8,6	6,4	6,4
Finansiell nettoskuld					
Långfristiga finansiella skulder	1 033	552	882	2 295	2 488
Kortfristiga finansiella skulder	2 494	2 775	3 200	2 698	3 269
Avsättningar för pensioner	61	39	201	130	400
Långfristiga finansiella fordringar	-468	-42	-39	-43	-40
Kortfristiga finansiella fordringar	-35	-32	-89	-61	-22
Likvida medel	-278	-356	-210	-221	-187
Finansiell nettoskuld	2 807	2 936	3 945	4 799	5 907
Skuldsättningsgrad					
Finansiell nettoskuld	2 807	2 936	3 945	4 799	5 907
Eget kapital	23 453	22 035	21 243	20 853	20 969
Skuldsättningsgrad, ggr	0,12	0,13	0,19	0,23	0,28
Soliditet					
Eget kapital	23 453	22 035	21 243	20 853	20 969
Tillgångar	36 912	34 891	34 891	35 456	36 434
Soliditet, %	63,5	63,2	60,9	58,8	57,6

* På sida 74 framgår vad jämförelsestörande poster avser.

Ekonomisk tioårsöversikt

MKR	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Resultaträkning										
Nettoomsättning	16 055	16 133	15 513	16 014	15 994	16 231	17 852	18 656	17 581	18 071
Rörelsens kostnader	-12 984	-13 379	-12 626	-13 348	-13 270	-13 919	-15 224	-15 501	-15 077	-15 191
Resultat från andelar i intresseföretag och joint ventures	-9	-12	-22	7	-7	3	47	84	28	45
Avskrivningar enligt plan	-1 012	-991	-1 018	-1 240	-1 265	-1 370	-1 313	-1 260	-1 251	-1 320
Värdeförändring skog	425	415	315	267	282	264	350	-	52	16
Rörelseresultat exkl. jämförelsestörande poster	2 476	2 166	2 162	1 700	1 734	1 209	1 713	1 980	1 332	1 620
Jämförelsestörande poster*	-94	-	-232	-931	-450	-140	-193	3 593	264	-
Rörelseresultat	2 382	2 166	1 930	769	1 284	1 069	1 520	5 573	1 596	1 620
Finansnetto	-25	-53	-71	-90	-147	-198	-227	-244	-208	-255
Resultat före skatt	2 356	2 113	1 859	679	1 137	871	1 294	5 328	1 388	1 366
Skatt	-89	-445	-436	-120	-230	-160	559	-1 374	-684	-360
Årets resultat	2 268	1 668	1 424	559	907	711	1 853	3 955	704	1 006
Resultat per aktie, efter utspädning, kr**	13,5	9,9	8,5	3,4	5,4	4,3	11,1	23,6	4,2	6,0
Nettoomsättning										
Skog	5 944	5 535	5 302	5 481	5 641	5 694	6 061	6 348	5 585	4 799
Kartong	5 785	5 526	5 252	5 472	5 113	4 618	4 967	5 109	4 849	5 023
Papper	5 571	5 408	5 431	6 148	6 247	7 148	8 144	8 631	8 142	9 303
Trävaror	1 747	1 562	1 342	1 314	1 352	1 175	1 129	875	586	553
Energi	319	315	314	359	389	450	522	552	626	527
Koncerngemensamt och eliminerings***	-3 311	-2 214	-2 128	-2 760	-2 748	-2 853	-2 972	-2 858	-2 207	-2 135
Koncernen	16 055	16 133	15 513	16 014	15 994	16 231	17 852	18 656	17 581	18 071
Rörelseresultat										
Skog	1 185	1 069	1 001	905	817	924	931	739	818	605
Kartong	689	764	903	847	674	433	596	863	817	419
Papper	329	288	289	-74	141	-309	94	228	-618	340
Trävaror	246	80	-3	9	37	-75	-130	-136	20	21
Energi	181	135	120	176	212	371	355	406	495	414
Koncerngemensamt och eliminerings***	-154	-170	-148	-163	-146	-136	-132	-120	-200	-178
Koncernen	2 382	2 166	1 930	769	1 284	1 069	1 520	5 573	1 596	1 620
Jämförelsestörande poster*	-94	-	-232	-931	-450	-140	-193	3 593	264	-
Koncernen	2 382	2 166	1 930	769	1 284	1 069	1 520	5 573	1 596	1 620
Kassaflöde										
Resultat före skatt	2 356	2 113	1 859	679	1 137	871	1 294	5 328	1 388	1 366
Justeringsposter	540	418	965	1 802	1 448	1 056	1 057	-2 561	811	1 163
Betalda inkomstskatter	-396	-221	-504	-398	-191	210	-434	-557	-704	-334
Förändringar i rörelsekapital	-214	199	-360	443	-217	-127	338	-109	28	678
Kassaflöde från den löpande verksamheten	2 286	2 509	1 961	2 526	2 176	2 011	2 254	2 101	1 523	2 873
Kassaflöde från investeringsverksamheten****	-1 005	-644	-123	-824	-815	-872	-1 957	-1 791	-1 585	-714
Kassaflöde efter investeringar	1 281	1 865	1 838	1 702	1 361	1 139	297	310	-62	2 158
Utbetald utdelning	-1 092	-1 008	-882	-840	-756	-756	-672	-588	-588	-756

* Jämförelsestörande poster:

År 2018: Omställningskostnader om -94 Mkr.

År 2016: Avyttring av bruket i Spanien och försäkringsersättning för återuppbyggnad efter brand i Hallsta pappersbruk om -232 Mkr.

År 2015: Nedskrivning av anläggningstillgångar, avsättning för kostnader samt effekter av brand om -931 Mkr.

År 2014: Nedskrivning av anläggningstillgångar om -450 Mkr.

År 2013: Nedskrivning av anläggningstillgångar och omstrukturingskostnader om -140 Mkr.

År 2012: Nedskrivning av anläggningstillgångar och omstrukturingskostnader om -193 Mkr.

År 2011: Omvärdering av skog om 3 593 Mkr.

År 2010: Nedskrivning av anläggningstillgångar och omstrukturingskostnader om -786 Mkr samt omvärdering av skog om 1 050 Mkr.

** Historiska siffror har justerats med anledning av aktiesplit (2:1) 2018.

*** Intäkter och kostnader från försäljningen av tidningspapper från det i K2 2016 avyttrade spanska bruket redovisas inom segmentet koncerngemensamt.

**** Netto efter avyttringar och före förändring i långfristiga finansiella fordringar.

För en tioårsöversikt med data per aktie, se sida 37.

MKR	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Balansräkning										
Anläggningstillgångar*	29 287	28 751	28 701	29 524	30 221	30 652	30 664	30 335	26 028	25 694
Omsättningstillgångar	6 845	5 710	5 852	5 607	5 964	5 774	6 005	6 642	6 950	6 075
Finansiella fordringar	503	74	128	104	62	52	69	128	262	225
Likvida medel	278	356	210	221	187	275	308	112	193	182
Summa tillgångar	36 912	34 891	34 891	35 456	36 434	36 753	37 046	37 217	33 432	32 176
Eget kapital	23 453	22 035	21 243	20 853	20 969	20 854	20 813	19 773	16 913	16 504
Uppskjuten skatteskuld	5 839	5 650	5 613	5 508	5 480	5 804	5 504	6 630	5 910	5 045
Finansiella skulder och räntebärande avsättningar	3 588	3 366	4 283	5 124	6 156	6 443	6 967	6 499	6 227	6 091
Rörelseskulder	4 032	3 840	3 752	3 971	3 829	3 653	3 762	4 313	4 383	4 536
Summa eget kapital och skulder	36 912	34 891	34 891	35 456	36 434	36 753	37 046	37 217	33 432	32 176
Sysselsatt kapital										
Skog	14 830	13 824	13 536	13 401	13 212	12 688	12 657	11 599	8 822	8 075
Kartong	5 316	5 433	5 546	5 698	5 841	5 686	5 489	4 233	3 428	3 456
Papper	2 072	2 193	2 507	3 266	4 366	4 438	4 920	5 798	6 069	8 131
Trävaror	927	862	859	897	874	1 327	1 385	1 471	1 153	367
Energi	3 082	3 115	3 153	3 075	3 118	3 005	2 947	2 884	2 831	2 907
Koncerngemensamt och övrigt**	34	-455	-410	-684	-535	-173	5	47	382	-748
Sysselsatt kapital	26 261	24 972	25 190	25 653	26 876	26 970	27 403	26 032	22 685	22 188
Nyckeltal										
Rörelsemarginal, %***										
Kartong	12	14	17	15	13	9	12	17	17	8
Papper	6	5	5	-1	2	-4	1	3	-8	4
Trävaror	14	5	0	1	3	-6	-12	-16	4	4
Koncernen	15	13	14	11	11	7	10	11	8	9
Avkastning sysselsatt kapital, %***										
Skog	8	8	7	7	6	7	8	8	10	7
Kartong	12	14	16	15	12	8	12	23	24	12
Papper	15	12	10	neg	3	neg	2	4	neg	4
Trävaror	27	9	0	1	3	neg	neg	neg	3	7
Energi	6	4	4	6	7	13	12	14	17	15
Koncernen	10	9	9	6	6	4	7	9	6	7
Nyckeltal										
Avkastning på eget kapital, %	10	8	7	3	4	3	9	23	4	6
Skuldsättningsgrad	0,12	0,13	0,19	0,23	0,28	0,29	0,32	0,32	0,34	0,34
Leveranser										
Skörd av egen skog, 1 000 m ³	2 831	2 904	2 986	3 213	3 297	3 465	3 211	2 988	2 999	2 897
Kartong, 1 000 ton	525	526	497	499	493	469	485	474	464	477
Papper ****, 1 000 ton	1 036	1 117	1 134	1 325	1 305	1 574	1 651	1 668	1 732	1 745
Trävaror, 1 000 m ³	828	852	776	730	725	686	660	487	285	313
Egen vatten- och vindkraft, GWh	1 145	1 169	1 080	1 441	1 113	1 041	1 353	1 235	1 149	1 090

* Exklusive långfristiga finansiella fordringar.

** Intäkter och kostnader från försäljningen av tidningspapper från det i K2 2016 avyttrade spanska bruket redovisas inom segmentet koncerngemensamt.

*** Exklusive jämförelsestörande poster.

**** Leveranser från egna bruk, det vill säga ej leveranser från det spanska bruket från och med K3 2016.

Femårsöversikt hållbarhet

Uppgifter om miljö och medarbetare motsvarar de som bedöms vara de mest väsentliga sett till myndigheternas krav och intern uppföljning. Nyckeltalen är gängse inom branschen.

Uppgifter från alla delar av koncernen samlas in, kvalitetssäkras och utvärderas. Jämfört med 2017 har inga väsentliga förändringar gjorts i principerna för redovisningen.

Holmen rapporterar miljödata till tillsynsmyndigheterna månads- och årsvis. Rapporteringen till de svenska myndigheterna är allmänt tillgänglig genom den så kallade offentlighetsprincipen. Data från samtliga bruk rapporteras årligen till EU. Miljöskyddskostnader redovisas i enlighet med Statistiska Centralbyråns riktlinjer.

En del av uppgifterna i denna redovisning tas fram redan i slutet av det år de beskriver och kan därför avvika något från de slutliga som rapporteras till myndigheterna.

	2018	2017	2016	2015	2014
Produktion					
Kartong, 1 000 ton	538	530	503	502	500
Marknadsmassa, 1 000 ton	66	54	56	56	67
Papper, 1 000 ton	1 069	1 088	1 176	1 287	1 325
Trävaror, 1 000 m ³	873	827	776	734	742
Egen vatten- och vindkraft, GWh	1 145	1 169	1 080	1 441	1 113
Egen elproduktion vid bruk, GWh	679	621	784	781	740
Råvaror					
Virke, milj m ³ fub ¹⁾	5,62	5,63	5,36	5,10	5,16
Inköpt massa, 1 000 ton	78	79	70	79	75
Värmeenergi, GWh	6 238 ²⁾	6 099	6 375	6 288	6 230
Elenergi, GWh	3 996 ³⁾	3 987	3 949	3 994	4 067
Vattenanvändning, milj m ³ , ⁴⁾	73	73	70	68	74
Plastgranulat/folieringsmaterial, 1 000 ton	2,9	2,9	2,6	2,5	2,1
Kemikalier, 1 000 ton ⁵⁾	165	147	151	138	146
Fyllmedel, pigment, 1 000 ton ⁵⁾	164	146	148	146	147
Utsläpp till luft, ton⁶⁾					
Svaveldioxid (räknat som svavel, S)	56	48	41	52	57
Kväveoxider	986	907	960	891	1 181
Stoft	45	30	39	48	29
Fossil koldioxid, 1 000 ton	75	73	124	180	126
Biogen koldioxid, 1 000 ton	1 660	1 545	1 540	1 440	1 550
Utsläpp till vatten, ton⁶⁾					
AOX (klorerad organisk substans)	48	48	52	57	54
Kväve	216	177	208	226	203
Fosfor	16	14	14	19	19
COD (organisk substans), 1 000 ton	21,5	20,1	20,4	21,0	20,4
Suspenderade ämnen, 1 000 ton	3,5	2,8	3,2	3,3	3,6
Biprodukter, 1 000 ton					
Till energiproduktion, internt/externt	977	995	872	823	824
Nyttiggjorda eller till återvinning ⁷⁾	166	202	270	303	296
Tallolja ⁸⁾	13	14	13	12	13
Avfall, 1 000 ton					
Farligt ⁹⁾	1,6	1,8	2,2	1,9	1,6
Deponerat (vått)	7,6	1,8	16,0	13,0	5,6
Energileveranser					
GROT och torv, GWh ¹⁰⁾	137	116	155	230	275
El- och värmeenergi, GWh ¹¹⁾	370	366	380	348	305
Miljöskyddskostnader, Mkr					
Investeringar (behandlande och förebyggande)	84	44	55	12	26
El- och värmebesparande investeringar ¹²⁾	10	20	8	18	320
Miljöskatter och avgifter ¹³⁾	12	12	14	12	10
Interna och externa miljökostnader ¹⁴⁾	165	137	182	208	169
Skogsbrukets miljökostnader ¹⁵⁾	91	62	71	101	70

1) För koncernen är virkesförbrukningen beräknad netto med hänsyn till interna leveranser av flis från sågverken till de närliggande bruken.

2) Varav 4 675 GWh från produktion vid bruk från returflis, bark och vedrester, 1 222 GWh från TMP-processen vid Bravikens pappersbruk, Hallsta pappersbruk samt vid bruket i Workington. Vid processen bildas värmeenergi som återvinns och används i produktionen. 341 GWh kommer från naturgas, olja och inköpt värmeenergi.

3) 1 420 GWh förnybar el och 2 576 GWh kärnkraftsel. Utsläppen av fossil koldioxid från produktion av inköpt elenergi uppgick till 21 ton.

4) Till nästan 100 procent används ytvatten från sjöar och vattendrag.

5) Angivet som 100 procent aktiv substans. Total mängd handelsvara var för kemikalier 238 000 ton och för fyllmedel och pigment 232 000 ton.

6) Avser utsläpp vid anläggningar.

7) Biprodukter nyttjade bland annat som anläggningsmaterial, konstruktionsmaterial eller för tillverkning av jordprodukter.

8) För leverans till kemikalieindustrin.

9) Farligt avfall tas om hand av auktoriserade återvinningsföretag. Vissa fraktioner av avfallet återvinns. Under 2018 omhändertogs oljehaltigt avfall från båtar som angjorde två av Holmens hamnar. I uppgiften för farligt avfall finns sådant avfall inkluderat. För 2018 uppgick mängden av detta avfall till 634 ton.

10) GROT (grenar och toppar) och torv som levererats från Holmens marker till extern energiproduktion.

11) För 2018: 130 GWh elenergi, som levererades från bruket i Workington till närsamhället. 229 GWh värmeenergi från Iggesunds bruk och Bravikens pappersbruk till Iggesunds sågverk respektive Bravikens sågverk. Från Hallsta pappersbruk och Iggesunds bruk levererades totalt 11 GWh värmeenergi till närliggande samhällens fjärrvärmesystem.

12) Den höga kostnad som anges för 2014 utgörs huvudsakligen av miljörelaterade delar för uppförandet av biobränslepannor inom kartongverksamheten samt för vindkraftverk i Varsvik, Norrtälje kommun.

13) I angivet belopp ingår kostnader för avfallshandling, energiskatt som finns i Sverige på användningen av fossila bränslen, kväveoxidavgift och tillsynsavgifter.

14) Här inkluderas kostnader för miljöpersonal, drift av reningsutrustning, avfallshandling, ledningssystem, miljöutbildning, tillståndsansökningar, miljökonserter samt kostnader för utredningar och åtgärder vid avslutade verksamheter.

15) Skogsbrukets miljökostnader beräknas som värdet på det virke som av miljöskäl inte skördas. Miljöåtgärderna i Holmens skogsbruk innebär att knappt 16 procent av den produktiva skogsmarksarealen undantas brukande och att således knappt 16 procent av den möjliga volymen inte tas ut. Det årliga bortfallet av intäkter 2018 värderas till knappt 91 Mkr.

	2018	2017	2016	2015	2014	
Medarbetare						
Anställda						
Medelantal	2 955	2 976	2 989	3 315	3 359	
varav kvinnor, %	20,3	19,3	19,3	19,4	19,2	
varav tillfälligt anställda, %	10,7	7,4	8,8	9,0	7,9	
Medelålder ¹⁾	44,9	46,0	46,3	46,8	46,8	
Sjukfrånvaro, %²⁾						
Totalt	4,1	4,2	4,2	4,2	3,9	
varav frånvaro längre än 60 dagar	1,6	2,0	2,0	1,8	1,7	
Jämställdhet, %¹⁾						
Kvinnliga chefer av totalt antal chefer	19,8	20,7	19,0	20,5	20,9	
Rekryterade kvinnor av totalt antal rekryterade	40,1	25,0	27,0	24,0	31,0	
Personalomsättning, %¹⁾						
Personalomsättning	7,9	8,0	6,9	7,6	7,2	
varav uppsagda	0,4	0,9	1,6	2,8	2,0	
varav pensionering	2,6	2,6	2,4	2,4	2,2	
varav eget val	3,9	4,4	2,9	2,5	3,0	
Rekrytering	2,7	5,9	5,4	5,3	5,1	
Arbetsolyckor, antal²⁾						
Arbetsolyckor med mer än 8 timmars frånvaro, per miljon arbetade timmar	4,9	5,1	8,8	8,8	6,5	
Facklig samverkan, %³⁾						
Andel anställda som arbetar på en enhet med kollektivavtal ⁴⁾	94	94	94	97	97	
Resultaträkning fördelad på intressenter, Mkr						
Kunder	Försäljning av produkter, virke och el	17 339	17 269	17 072	17 216	17 015
Leverantörer	Inköp av varor, tjänster samt avskrivningar m.m.	-12 539	-12 719	-12 721	-13 955	-13 307
Medarbetare	Löner och sociala kostnader	-1 792	-1 767	-1 786	-1 825	-1 792
Långivare	Räntor	-25	-53	-71	-90	-147
Samhälle	Fastighetsskatt	-82	-101	-126	-129	-138
	Punktskatt	-30	-31	-26	-27	-18
	Sociala avgifter	-479	-449	-448	-481	-453
	Särskild löneskatt	-35	-36	-34	-29	-23
	Bolagsskatt	-89	-445	-436	-120	-230
Aktieägare	Nettoreultat	2 268	1 668	1 424	559	907
	Styrelsens förslag till utdelning	1 134	1 092	1 008	882	840

1) Avser tillsvidareanställda.

2) Ingen arbetsolycka med dödlig utgång inträffade under året.

3) Avser tillsvidare- samt visstidsanställda.

4) Samtliga svenska enheter har kollektivavtal. Vid utländska enheter stöder Holmen andra former av kollektiva anställningsengagemang enligt lokala standarder.

Certifieringar för ledningssystem

PRODUKTIONSANLÄGGNINGAR ¹⁾	MILJÖ ISO 14001	ENERGI ISO 50001	KVALITET ISO 9001	ARBETSMILJÖ OHSAS 18001
Iggesunds bruk ²⁾	2001	2005	1990	2016
Workingtons bruk	2003	2015	1990	2005
Hallsta pappersbruk	2001	2005	1993	2012
Bravikens pappersbruk	1999	2006	1996	2015
Iggesunds sågverk ³⁾	1999	2006	1997	2017
Bravikens sågverk ³⁾	2011	2011	2011	2017

Årtalen i tabellen anger det år då certifikatet första gången utfärdades. Certifieringarna innebär att det finns rutiner för planering, genomförande, uppföljning samt åtgärder för ständiga förbättringar i arbetet med de olika ledningssystemen. Certifikat finns på www.holmen.com/certifikat.

1) Holmens skogsverksamhet är certifierad enligt miljöledningssystemet ISO 14001. Vidare har den skogliga verksamheten certifiering enligt kriterier utfärdade av PEFCTM respektive FSC[®] samt en spårbarhetscertifiering (Controlled Wood) vilket innebär en försäkran om att även icke certifierat virke kommer från kontrollerade källor. Samtliga anläggningar som använder virkesråvara har spårbarhetscertifikat.

2) Certifieringarna inkluderar produktionsenheten i Strömsbruk och verksamheten vid Skärnäs Terminal.

3) Från och med 2011 är certifikaten gemensamma för de båda sågverken. För Linghems sågverk, som förvärvades 2017, har arbete påbörjats för att inkludera verksamheten i övriga sågverks certifikat.

Definitioner, ordlista och referenser

DEFINITIONER

Avkastning på sysselsatt kapital

Rörelseresultat (exklusive jämförelsestörande poster) uttryckt i procent av genomsnittligt sysselsatt kapital.

Avkastning på eget kapital

Årets resultat uttryckt i procent av genomsnittligt eget kapital beräknat utifrån kvartalsdata.

Direktavkastning

Resultat före värdeförändring i förhållande till bokfört värde på biologiska tillgångar. Används för affärsområdet Skog.

Finansiella tillgångar

Långfristiga och kortfristiga finansiella fordringar samt likvida medel.

Finansiell nettoskuld

Långfristiga och kortfristiga finansiella skulder och avsättningar för pensioner reducerat med finansiella tillgångar.

Jämförelsestörande poster

Används för att åskådliggöra hur resultatmåttens påverkats av händelser som ligger utanför den normala verksamheten, till exempel nedskrivning, avyttring och större omtäckningar. Effekter av underhålls- och ombyggnadsstopp hanteras inte som jämförelsestörande poster. På sida 74 framgår vilka poster som hanterats som jämförelsestörande poster de senaste 10 åren.

Kassaflöde efter investeringar

Kassaflöde från den löpande verksamheten minskat med kassaflöde från investeringsverksamheten.

Resultat före avskrivningar

Resultat före finansnetto, skatt, ned- och avskrivningar samt värdeförändring skog, exklusive jämförelsestörande poster.

Resultat före värdeförändring

Rörelseresultat före värdeförändring, exklusive jämförelsestörande poster. Används för affärsområdet Skog.

Resultat per aktie

Årets resultat dividerat med vägt genomsnitt av antalet utestående aktier justerat för eventuellt återköp av aktier under året. Resultat per aktie efter utspädning innebär att eventuell utspädnings effekt från utestående köpoptioner har beaktats.

Rörelsemarginal

Rörelseresultat (exklusive jämförelsestörande poster) uttryckt i procent av nettoomsättning.

Rörelseresultat

Resultat före finansnetto och skatt.

Skuldsättningsgrad

Finansiell nettoskuld dividerad med summan av eget kapital.

Soliditet

Eget kapital uttryckt i procent av balansomslutningen.

Sysselsatt kapital

Finansiell nettoskuld ökat med eget kapital, vilket motsvarar anläggningsskapital (exklusive långfristiga finansiella fordringar) plus rörelsekapital minskat med nettot av uppskjuten skatteskuld och uppskjuten skattefordran. Genomsnittsvärden beräknas utifrån kvartalsdata.

ORDLISTA

Biobränsle

Förnybara bränslen, exempelvis ved, returlutar, bark och tallolja. Bränslen som inte orsakar något nettotillskott av koldioxid till atmosfären, eftersom den mängd koldioxid som bildas vid förbränning är en del av kolcykeln.

Biokombinat

Samlokalisering av olika verksamheter för bland annat effektivare utnyttjande av råvaror och energi.

Bulk

Mått på papperets volym. Papper med samma ytvikt kan ha olika tjocklek beroende av papperets bulk. Hög bulk innebär tjockt, men förhållandevis lätt papper.

COD (Chemical Oxygen Demand)

Kemiskt syreförbrukande ämnen. Ett mått på den mängd syre som behövs för fullständig nedbrytning av organiskt material i vatten.

FBB (Folding Box Board)

Flerskiktsskartong av mekanisk och kemisk massa.

FSC®

System för certifiering av skogsbruk.

Fosfor (P)

Ett grundämne som ingår i ved. För stor mängd fosfor i vattnet kan orsaka övergödning (eutrofiering) och syretärning.

Fossila bränslen

Bränslen baserade på kol- och väteföreningar från sediment eller sedimenterad berggrund – främst kol, olja och naturgas.

Fyllmedel

Fyllmedel, till exempel mald marmor och kaolinlera, används för att fylla ut papperet och göra det jämnare och ljusare.

Försiktighetsprincipen

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall bästa möjliga teknik användas.

GRI

Global Reporting Initiative. Internationellt samarbetsorgan där olika intressegrupper arbetat fram globala riktlinjer för hur företag ska redovisa det som rymms under begreppet hållbar utveckling.

GROT

Spill som uppstår när skördaren apaterat trädstockarna, till exempel grenar och toppar.

ISO 50001

En internationell standard för energiledningssystem som ger ett ramverk för energieffektiviseringsåtgärder.

ISO 9001

En internationell standard gällande ledningssystem för kvalitet. Riktat sig i första hand till företag och organisationer som vill förbättra sin verksamhet utifrån aspekterna nöjdare kunder och minskade kostnader.

ISO 14001

En internationell standard för miljöstyrning. Viktiga principer i ISO 14001 är regelbundna miljörevisioner och gradvis höjning av kraven.

Koldioxid (CO₂)

Kol är livets byggsten och ingår i allt levande. Biogen koldioxid frigörs när biologiskt material multnar eller när ved eldas. Fossil koldioxid frigörs när kol, olja eller naturgas eldas.

Kväve (N)

Ett grundämne som ingår i ved. Utsläpp av kväve till vatten kan orsaka övergödning.

Kväveoxider (NO_x)

Gaser vilka består av kväve och syre som bildas vid förbränning. I fuktig luft omvandlas kväveoxider till salpetersyra som försurar nederbörden. Kväveoxider har också en gödslande effekt.

m³fub

Kubikmeter fast mått under bark, det vill säga verklig volym (inget tomrum mellan stockarna) av helstam eller stamved exklusive bark och trädtopp. Används vanligen som mått på skördat virke.

m³sk

Skogskubikmeter. Volymen av trädstammar, inklusive bark, från stubben till toppen. Används vanligen som mått på växande skog.

OHSAS 18001

En internationell serie av standarder för ett ledningssystem för arbetsmiljö. Ledningssystemet innehåller uppföljning, utvärdering och redovisning av arbetsmiljöarbetet.

PEFC™

System för certifiering av skogsbruk.

SBB (Solid Bleached Board)

Flerskiktsskartong av blekt kemisk massa.

Stoft

Askpartiklar som bildas vid förbränning av exempelvis bark eller lut.

Sulfatmassa

Kemisk massa som tillverkas genom att ved kokas under högt tryck och vid hög temperatur med så kallad vitlut (natriumhydroxid och natriumsulfid).

Suspenderade ämnen (SÅ)

Vattenburna ämnen som består av fibrer och partiklar som till stor del kan avlägsnas med ett finmaskigt filter.

Svaveldioxid (SO₂)

En gas bestående av svavel och syre som bildas vid förbränning av svavelhaltiga bränslen, till exempel olja. I kontakt med fuktig luft omvandlas svaveldioxid till svavelsyra som försurar nederbörden.

Tallolja

Biprodukt från sulfatmassaprocessen som används för tillverkning av bland annat såpa, färger och biodiesel.

TMP (Thermo Mechanical Pulp)

Termomekanisk massa. Erhålls genom att granflis värms och därefter mals i raffinörer.

Träfritt papper

Papper som tillverkas av kemisk massa.

Trähaltigt papper

Papper som tillverkas av mekanisk massa.

REFERENSER

Referenser sida 17

• Brege, S, Nord, T och Stehn, L. *Industriellt byggande i trä – nuläge och prognos mot 2025*. 2017, Linköpings Universitet. Med bilaga från konsultföretaget Tyréns, *Framtidsstudie: Indata för bedömning av klimateffekt av ökat träbyggande*, 2017.

• Hurmekoski, E. *How can wood construction reduce environmental degradation*, 2017. European Forest Institute. ISBN 978-952,5980-43-9.

• Tetley, U, Y, A, Dodoo, A och Gustafsson, L., *Carbon balances for a low energy apartment building with different structural frame materials*. 10th International Conference on Applied Energy (ICAE2018), 22-25 August 2018, Hong Kong, Kina. To be published in *Energy Procedia*.

Referenser sida 24

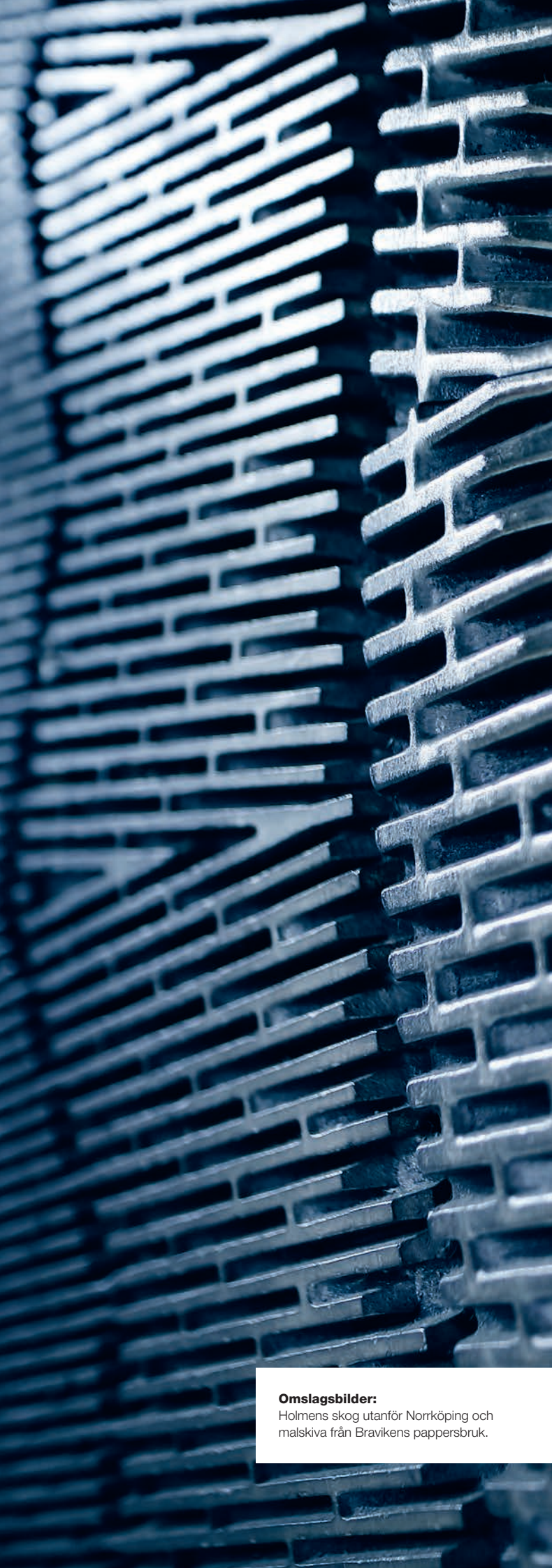
• *Förenklad rapportering av kolpoolsförändringar för Holmens skog- och markinnehav enligt Klimatkonventionens (UNFCCC) riktlinjer*, 2018. Sveriges Lantbruksuniversitet.

• Sathre, R. och O'Connor, J. *Meta-analysis of greenhouse gas displacement factors of wood product substitution*. *Environmental Science Policy* 2010, 13, 104-114.

• Gustavsson, L. et al. *Climate change effects of forestry and substitution of carbon-intensive materials and fossil fuels*. *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 2017, Volume 67, 612-624.

• Cintas, O. et al. *The potential role of forest management in Swedish scenarios towards Climate neutrality by mid century*. *Forest Ecology and Management* 2017, 383, 73-84.

Holmens användning av MSCI ESG Research LLC-data, och av MSCI-logotyper, varumärken, tjänstemärken eller indexnamn innebär inte att MSCI, eller något av MSCI:s dotterbolag, stöder, godkänner eller marknadsför Holmen AB. MSCI-tjänster och data är egendom för MSCI eller dess informationsleverantörer. MSCI och MSCI ESG Researchs namn och logotyper är varumärken eller tjänstemärken som tillhör MSCI eller dess dotterbolag.

Information

I samband med delårs- och bokslutsrapporterna anordnas en webbsänd press- och analytikerkonferens. Konferensen hålls på engelska och kan följas i direktsändning på holmen.com. Årsredovisningen samt boksluts- och delårsrapporter publiceras på svenska och engelska och skickas automatiskt till de aktieägare som anmält att de så önskar. De finns även tillgängliga på holmen.com.

Beställning av tryckt information kan ske via:

- holmen.com
- Holmen AB, Koncernstab Hållbarhet och kommunikation, Box 5407, 114 84 Stockholm
- e-post: info@holmen.com
- telefon: 08-666 21 00

Kalendarium

Holmen offentliggör för år 2019 följande ekonomiska rapporter:

Delår januari – mars: 8 maj 2019

Delår januari – juni: 15 augusti 2019

Delår januari – september: 18 oktober 2019

Bokslut: 30 januari 2020

Datum för handel och utdelning

Sista dag för handel i inklusive rätt till utdelning: 11 april 2019

Avstämningsdag för utdelning: 15 april 2019

Utbetalningsdag för utdelning: 18 april 2019

100%

egenproducerad

Denna årsredovisning är rakt igenom producerad på Holmens produkter. Omslaget är tryckt på **Invercote G**, tillverkad vid Iggesund bruk. Det är en kartong med hög vithet och slät, matt yta. Kartongen är idealisk för grafiska produkter där man vill efterbehandla ytan. Inlagan är tryckt på **Holmen TRND**, som produceras vid Hallsta pappersbruk. Det är ett obestruket, matt magasinpapper med flera valmöjligheter vad gäller såväl bulk, ytvikt och nyans. Både Holmen TRND och Invercote G är tillverkade av färska fibrer som kan återvinnas upp till sju gånger.

Omslaget är tryckt på Invercote G 280 g/m².

Det är laminerat, delvis lackerat och folierat.

Inlagan är tryckt på Holmen TRND, 2,0 – 80 g/m².

Layout: BYN Kommunikationsbyrå AB.

Grafisk produktion: Gylling Produktion AB.

Fotografer: Fredrik Schlyter, Ulla-Carin Ekblom, Lasse Hejdenberg, Måns Berg, Magnus Glans m fl.

Tryck: Åtta.45

Omslagsbilder:

Holmens skog utanför Norrköping och malskiva från Bravikens pappersbruk.

HOLMEN

Holmen AB (publ)

Box 5407, 114 84 Stockholm

Tel 08-666 21 00

E-post info@holmen.com • www.holmen.com

Orgnr 556001-3301 • Säte Stockholm

